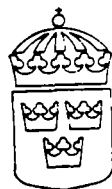

Riksdagens protokoll

1989/90:80

Onsdagen den 7 mars

Protokoll
1989/90:80

Kl. 9.00–16.35

1 § Regeringsförklaring och partiledardebatt

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

Anf. 1 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman, ledamöter av Sveriges riksdag!

Vår del av världen har de senaste månaderna genomgått en historisk förändring. De östeuropeiska folkens krav på frihet och demokrati har tvingat de gamla regimerna att ge vika.

Förhoppningar väcks om en gemenskap, en gemenskap av demokratiska stater, där inga konstlade gränser hindrar mänskliga kontakter eller kulturellt och ekonomiskt samarbete.

Sverige kommer på olika sätt att aktivt medverka till att vidga och fördjupa samarbetet och till att stärka säkerheten i Europa.

Regeringen har föreslagit att en miljard kronor avsätts under tre år för samarbete kring demokrati, miljöinvesteringar, ekonomisk, kulturell och social utveckling i Östeuropa.

De särskilda möjligheter som Sverige som grannland har när det gäller att bistå de baltiska folken måste utnyttjas fullt ut. Regeringen kommer att snabbtreda frågan om unga balter kan beredas möjligheter att under vissa perioder arbeta i Sverige på ett sådant sätt att de, när de återvänder, kan bidra till de baltiska staternas ekonomiska, sociala och kulturella utveckling.

Tillsammans med Polens regeringschef har jag inbjudit till en konferens om Östersjöns miljö i september.

Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa är det viktigaste all-europeiska forum som nu finns. Den har en central uppgift i skapandet av en ny europeisk säkerhetsordning. Samtliga 35 stater måste ges möjlighet att delta i de militära förhandlingarna.

Sveriges neutralitetspolitik innebär alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig. Denna politik är av avgörande betydelse för vårt lands fred och oberoende. Den bidrar till stabilitet och avspänning i vår del av världen och utgör samtidigt grunden för vårt internationella arbete för fred och solidaritet.

Inte minst i en tid som präglas av oförutsägbarhet och stora förändringar är neutralitetspolitiken en stor tillgång. Den kommer att fullföljas med kraft och konsekvens.

Neutralitetspolitiken stöds av ett starkt och allsidigt totalförsvar.

Som ordförandeland i EFTA har Sverige nu ett särskilt ansvar när det gäl-

ler att driva arbetet för ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde framåt. Vårt mål är att konturerna till ett brett upplagt avtal skall vara klara vid halvårs-skiftet.

Sverige vill diskutera ett fördjupat och breddat samarbete med EG på alla samhällsområden där detta är förenligt med neutralitetspolitiken. Ambitionen är att så långt möjligt delta i den inre marknad som skall upprättas 1993. Ett svenskt medlemskap är inte aktuellt i de diskussioner som nu pågår med EG.

Nordiska ministerrådets arbetsprogram för tiden fram till 1993 utgör en god grund för en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet.

Det är hög tid att den internationella avspänningen avsätter konkreta resultat på nedrustningsområdet. De strategiska kärnvapenarsenalerna måste skäras ned, kärnvapenproven stoppas och de kemiska vapnen totalförbjudas. Frågan om kärnvapen till sjöss måste nu föras in i nedrustningsprocessen.

Nelson Mandelas frigivning är ett tecken på att apartheidmotståndarnas kamp och det internationella trycket på Sydafrika har givit resultat. Ännu måste dock sanktioner och andra effektiva internationella påtryckningar upprätthållas mot apartheidregimen.

Sverige stöder u-ländernas strävan efter en långsiktig ekonomisk och social utveckling. Skuldskrisen kräver fortsatta aktiva internationella åtgärder. En generös biståndspolitik och en aktiv solidaritet med de fattiga och förtryckta i u-länderna är samtidigt av stor betydelse för miljön och för fredssträvandena på olika håll i världen. Att stödja en demokratisk samhällsutveckling är också ett centralt mål för biståndspolitik.

Sveriges ekonomi står inför allvarliga problem. Inflationen är alltför snabb, medan tillväxten och sparandet ligger på en låg nivå.

Utvecklingen de senaste månaderna har ytterligare understrukt situationens allvar. Löner och priser har fortsatt att öka i en klart snabbare takt än i omvärlden. Vår exportindustri har fått ökade svårigheter att sälja sina produkter. Samtidigt har den inhemska efterfrågan fortsatt att utvecklas starkt. Bytesbalansen har därför försämrats ytterligare.

Denna utveckling innebär stora risker för framtiden. Tillåts den fortsätta hotas det viktigaste målet för regeringens ekonomiska politik: den fulla sysselsättningen.

Hög inflation leder också till fördelningspolitiska problem. Åtstramning genom av marknaden framkallade räntehöjningar motverkar behövliga investeringar. Den nödvändiga stabiliseringen av ekonomin bör därför i ökad utsträckning åstadkommas med finanspolitiska medel.

Kraftfulla åtgärder måste vidtas för att dämpa överhettningen och stabilisera ekonomin. Dessutom krävs långsiktigt verkande insatser för att förbättra produktivitet och tillväxt.

En stram ekonomisk politik är nödvändig för att underbygga de ansträngningar som samtidigt görs i syfte att dämpa de nominella löneökningarna.

Uppgiften att föra en ansvarsfull ekonomisk politik överordnas andra politiska krav. Reformer förslås bara om de, utan skattehöjningar, kan finansieras inom ramen för en fortsatt stram finanspolitik.

Arbetsmarknadens parter har det fulla ansvaret för lönebildningen. Den

av regeringen nyligen tillsatta förhandlarens uppgift är att medverka till att uppgörelser kommer till stånd som leder till en radikal dämpning av de totala löneökningarna, inkl. löneglidningen, under år 1991.

En särskild utredare tillkallas för att, i nära samverkan med arbetsmarknadens parter, förbättra och förstärka spelreglerna på arbetsmarknaden.

Pris- och hyresstoppet ligger kvar tills vidare. Regeringen har inlett överläggningar med näringslivet för att få till stånd sådana insatser att förväntningarna om fortsatt hög inflation kan brytas. Så snart dessa överläggningar är avslutade kommer regeringen att ta ställning till pris- och hyresstoppen.

För att dämpa överhettningen i ekonomin och därmed ytterligare nedbringa löne- och prisstegringstakten är finanspolitiska åtstramningar nödvändiga.

Lagfäst sjuklön för de första 14 dagarna av en sjukdomsperiod införs från den 1 januari 1991.

För att begränsa överhettningen på byggmarknaden höjs den nuvarande investeringsskatten på byggande inom Stockholms- och Uppsalaregionen från 10 till 30 %. Samtidigt utsträcks skatten till att omfatta även Göteborgs-området.

Begränsningen av övrigt byggande förlängs till att gälla 1991, och ramarna reduceras från 95 % 1990 till 90 % 1991. Ombyggnader utan statliga lån kommer i fortsättningen att kräva byggnadstillstånd.

Skatten på tobak, vin och sprit höjs med sammantaget ca 900 milj.kr.

Därutöver bereds inom regeringskansliet skärpta krav på bankers och kreditinstituts kreditprövning och marknadsföring.

En rad åtgärder vidtas för att öka utbudet av arbetskraft:

De nuvarande systemen för sjukförsäkring, arbetsskador och förtidspensionering ses över i syfte att förbättra rehabiliteringen och därmed också öka människors möjligheter att återgå till arbete. Arbetslivsfonden blir ett viktigt instrument för att förbättra arbetsmiljöerna och minska utslagningen från arbetslivet.

Den lagstiftade semestern förlängs som planerat med två dagar 1991. Möjligheten för anställda att skjuta på, eller arbeta med full betalning utöver semesterlönen, den femte och sjätte semesterveckan undersöks.

Arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och förbättra kvinnors villkor i arbetslivet fortsätter.

Alla får rätt att arbeta till 67 års ålder.

Regeringens förslag till nytt system för ersättning till kommunernas flyktingmottagande och förslaget om en reformering av svenskundervisningen syftar bl.a. till att flyktingar snabbare skall kunna komma ut på arbetsmarknaden.

För att långsiktigt förbättra produktivitet och tillväxt krävs strukturella insatser på en rad områden.

Skattereformen fullföljs som planerat. Reformen ger en mer neutral och likformig beskattning. Detta leder till en effektivare resursanvändning och ökad tillväxt. Det nya skattesystemet bidrar till att öka rättvisan, till att finansiera välfärden och till att stärka samhällsekonomin. Regeringen kommer att genomföra en utvärdering av reformens fördelningspolitiska och samhällsekonomiska effekter.

Kommunalt skattestopp införs för 1991. Utredningen om statens bidrag till kommunerna och om skatteutjämningssystemet tillsätts snarast.

En energipolitisk proposition föreläggs riksdagen i höst.

För investeringar i järnvägar och kollektivtrafik inrättar regeringen en fond om fem miljarder kronor. Förslag läggs fram som förbättrar storstädernas trafikmiljö.

En näringspolitisk och en regionalpolitisk proposition föreläggs riksdagen inom kort. Näringspolitiken inriktas på att skapa ökad ekonomisk tillväxt och produktivitet. De små och medelstora företagen ägnas särskild uppmärksamhet. De regionalpolitiska insatserna koncentreras till de mest utsatta regionerna. Beslut decentraliseras till regional och lokal nivå.

Utveckling av skola, vuxenutbildning, högre utbildning och forskning är av strategisk betydelse för tillväxt och välfärd. Regeringen har nyligen föreslagit förstärkningar av forskningen med en miljard kronor de närmaste tre budgetåren.

Den offentliga sektorn är ett viktigt instrument för en rättvis fördelning av utbildning, vård och omsorg. Den grundläggande välfärden skall finansieras gemensamt. Fler alternativ bör skapas. Målet skall vara ökad valfrihet som inte beror på den enskildes ekonomiska möjligheter. Hög kvalitet och effektivitet kräver decentralisering som ger större möjligheter att påverka för dem som använder tjänsterna och ökat inflytande för personalen.

De offentliga bidragssystemen bör utvecklas så att de ger kortare sjukskrivningsperioder, färre förtidspensioneringar och snabbare återgång till arbetslivet för dem som är i yrkesverksam ålder.

Samhällets olika välfärdssatsningar måste samverka för den enskilda människans bästa. För äldre och andra som inte kan arbeta handlar det om att få stöd och service som gör det möjligt att leva ett aktivt och meningsfullt liv.

Förbättringar krävs av miljön i storstadsområdenas minst attraktiva bostadsområden, liksom insatser mot missbruk, inte minst bland unga, och åtgärder som minskar våldet och otryggheten i samhället. Barns behov av trygghet och goda uppväxtvillkor måste hävdas.

Regeringen kommer att lägga förslag som avser att motverka konflikter mellan föräldrarna vid vårdnadsavgöranden och betonar den gemensamma vårdnaden som huvudprincip.

Barnbidraget höjs kraftigt i samband med skattereformen.

Utbyggnaden av föräldraförsäkringen fortsätter.

Barnomsorgen byggs ut i enlighet med tidigare riksdagsbeslut. Förskol-
lärarutbildningen utökas. Skolbarnomsorgen reformeras.

Förslag till nytt bostadsfinansierings- och bostadsbidragssystem föreläggs riksdagen. För att öka bostadsbyggandet måste övrigt byggande stå tillbaka. Hyreslagen ses över.

Treårsprogrammet för kulturen fullföljs. De konstnärliga yrkesutövarnas arbetsvillkor förbättras. Insatser för ett breddat ungdomsutbyte med andra länder föreslås.

Tillsammans med arbete och välfärd bör en god miljö vara en grundläggande rättighet för alla medborgare.

Det internationella miljöarbetet intensifieras.

En miljöpolitisk proposition läggs fram våren 1991. Utgångspunkten är att miljökraven skall genomsyra hela samhällsutvecklingen.

Industrins utsläpp skall kraftigt nedbringas. Mängden avfall skall minskas. Varuproduktionen måste förändras så att skador på miljön undviks. Genom utbildning och information skall möjligheterna för den enskilde att leva miljömedvetet förbättras.

Förberedelserna för avvecklingen av kärnkraften fortsätter.

Miljölagstiftningen skärps. Miljöavgifter införs som komplement till andra styråtgärder.

Arbetet för att skapa mer miljövänliga trafiksystem drivs vidare.

Insatserna för naturvård ökar.

Jordbrukspolitiken läggs om för att främja ett livskraftigt jordbruk som motsvarar miljökraven och den regionala balansen i former som innebär minskad protektionism. Skogspolitikens mål och medel för ökad tillväxt utvärderas utifrån de förändrade krav som miljöpolitiken ställer.

Sverige har goda förutsättningar att klara de ekonomiska problem vi nu står inför.

Men det kräver ansvar av partierna i denna riksdag att samarbeta kring de insatser som nu behövs.

Det kräver vilja från arbetsmarknadens parter – från arbetsgivare och löntagare – att få till stånd avtal som ger reallöneökningar i stället för inflation och en tryggad sysselsättning i stället för arbetslöshet.

Det kräver förmåga till förnyelse och utveckling på en rad områden.

Rätten att kunna försörja sig är avgörande för den enskilda människans trygghet och frihet. Arbete åt alla är en förutsättning för att kunna skapa ett rättvist och jämlikt samhälle. Människors arbete är den grund på vilken vårt välstånd vilar.

Därför har de åtgärder som regeringen nu föreslår för att komma till rätta med obalanserna i ekonomin ett övergripande mål: att hävda den fulla sysselsättningen och hålla arbetslösheten borta.

Rätten till utbildning, vård och omsorg, liksom rätten till ekonomisk trygghet i livets olika skeden, är grundläggande för ett självständigt och rikt liv för den enskilde.

Därför slår regeringen vakt om välfärd och trygghet för alla.

Rätten till en god miljö för oss som lever nu och ansvaret för kommande generationers livsmöjligheter kräver att vi är beredda att låta hänsynen till miljön påverka vår produktion, vårt resursutnyttjande, vår arbetsorganisation och vår vardag.

Därför är miljöhänsyn och förbättringar av arbetsmiljön stora och viktiga delar av regeringens strategi för en långsiktigt god ekonomisk utveckling.

Miljön, ekonomin, och vår önskan att leva i fred och frihet förutsätter goda och nära kontakter med omvärlden, både med länderna i vår omedelbara närhet och med folk och stater i andra delar av världen.

Bortom de dagsaktuella ekonomiska problem som vi nu har att bemästra väntar stora och spännande uppgifter. Låt oss därför höja blicken och med gemensamma krafter fortsätta att bygga Sverige starkt, tryggt och rättvist.

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

Anf. 2 CARL BILDT (m):

Herr talman! Den regeringsförklaring som vi just fått föredragen innehåller egentligen inga nyheter. Det var knappast heller väntat i denna situation.

Formuleringarna är ofta allmänna. Det är därmed inte så svårt instämma i åtskilliga av dem.

Annorlunda kan det bli – och kommer säkert att bli – när vi ser de konkreta förslagen, eller när vi har anledning att kritisera bristen på konkreta förslag.

I centrum står – och kommer självfallet att stå – den ekonomiska politiken.

Regeringen säger i regeringsförklaringen att Sveriges ekonomi står inför "allvarliga problem". Man konstaterar att inflationen är alltför snabb, medan tillväxten och sparandet ligger på en alltför låg nivå.

Detta är förvisso sant i dag. Men det är också någonting som har varit sant under åtskilliga år.

Inflationen, kostnadsutvecklingen i Sverige har varit för hög under hela 1980-talet. Tillväxten har varit för låg under huvuddelen av 1980-talet. Främst det enskilda sparandet har varit för lågt sedan 1982.

Detta är inga nyheter. Det är sådant som vi har påpekat i varje ekonomisk debatt, och förmodligen också i varje allmänpolitisk debatt här i riksdagen under dessa år.

Men då har man från regeringens sida inte velat lyssna. Då har man varit fullt upptagen med att berömma sig själv för framgångarna med den s.k. tredje vägens ekonomiska politik och med att framt och fullständigt omedveten om verkligheten förklara att den ekonomiska krisen var över och alla problem lösta.

Faktum är att den ekonomiska politik som socialdemokraterna har bedrivit under dessa år har varit felaktig. Man har ökat skattetrycket år från år. Därmed har man drivit upp kostnaderna och bromsat den ekonomiska tillväxten.

Nu kommer konsekvenserna av detta med stor kraft. Underskotten mot omvärlden ökar snabbt, och det handlar om stora och snabba ökningar.

Detta får oundvikligen konsekvenser för oss alla.

Vi upplever redan i dag de höga räntorna. Om vi jämför med ett land som Västtyskland kan vi se att räntorna i Sverige ligger sex sju procentenheter högre. Det är en följd av underskotten och i och för sig också av bristen på hållfasthet i finanspolitiken.

Detta leder till ökade boendekostnader. Och det leder till att investeringarna i näringslivet dämpas eller drivs i väg från Sverige till andra länder.

Förr eller senare leder de ökade underskotten också till att arbetslösheten börjar öka. Det var ju Kjell-Olof Feldt som sade att den nuvarande utvecklingen kommer att föra Sverige ned i "arbetslöshetens stålbad".

I regeringsförklaringen talas om vikten av att värna sysselsättningen och bekämpa inflationen. Det är rätt. Det tycker vi alla.

Men ord är en sak och handling är en helt annan.

Faktum är, om vi tittar tillbaka på den ekonomiska politiken, att den har misslyckats med att bekämpa inflationen och att detta lett till de underskott som nu kommer att börja hota också sysselsättningen.

Under 1989 och det vi hitintills sett av 1990 har den ekonomiska politiken

kännetecknats av stor förvirring. Det har gjort en redan besvärlig situation än mer besvärlig.

Den ekonomiska politiken har under denna period kastats från den ena positionen till den andra utan att det egentligen har blivit vare sig hackat eller malet av det hela.

Två gånger under ett år har regeringen mycket hastigt – närmast i desperation, har man fått ett intryck av -- kastat fram förslag som för det första saknat förankring i varje form av ekonomisk klokskap och för det andra saknat varje form av parlamentarisk förankring.

Detta gjorde man först i april förra året, i samband med momshöjningen. Man har gjort det nu i februari i samband med förslaget om den statliga regleringen av alla löner och priser under två år.

Förra våren var nyvalet och regeringskrisen nära, men regeringen räddades genom uppgörelsen om tvångssparandet. Man bytte politik för att överleva. Speciellt hedrande var det inte. Och mycket till ekonomisk politik blev det inte av detta.

Det mönster som vi såg i i april och maj förra året upprepades nu i januari och februari i år.

Först kastade regeringen, i ett närmast desperat läge, fram ett illa genomtänkt och dåligt underbyggt förslag.

Att det var illa genomtänkt och dåligt underbyggt, det har vi numera regeringens egna ord på, genom att man omedelbart började retirera på mycket centrala punkter i förslaget.

Därefter förklarade statsministern att om han inte fick igenom detta förslag till sista kommatecken, kunde han inte längre vara statsminister och ta ansvaret för landets ekonomi.

Sedan faller förslaget, och statsministern och regeringen avgår. Knappt två veckor senare är Ingvar Carlsson tillbaka, men nu utan den politik som han sagt var helig för honom nästan till sista kommatecknet.

Det var ett skådespel, och som skådespel inte vidare uppbyggligt.

Det var i januari som socialdemokraterna, partisekreteraren Bo Töresson, började att tala om nyval. Men när det kom till kritan och krisen var ett faktum var de av skäl som är ganska lätta att inse inte så förtjusta i tanken. Och när statsministern valde att avgå i stället för att utlysa nyval, vilket är den rätt författningen ger honom, blockerade han nästan totalt denna möjlighet.

När regeringen den 15 februari här i kammaren sade att den tänkte avgå i stället för att utlysa nyval varnade jag för att vi kunde stå inför ett politiskt fiffel med hjälp av författningen och för att en Carlssonregering skulle avgå och en annan Carlssonregering tillträda -- så blev det faktiskt också.

I efterhand kan det verka som om hela denna övnings avsikt var att Ingvar Carlsson skulle kunna ändra uppfattning om den ekonomiska politiken och dessutom byta finansminister. Skulle så ha varit fallet kan man ju säga att detta borde ha kunnat ske under något stillsammare former.

Ingvar Carlsson har förvisso rätten att byta åsikt i centrala frågor. Men jag tycker inte att det är bra med en statsminister, som i en så central fråga som den ekonomiska politiken flackar fram och tillbaka, som byter åsikt och som inte kan ge den ekonomiska politiken, och därmed den ekonomiska utveck-

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

lingen, den stadga som krävs i en situation då landet står inför besvärliga problem.

Politiken får ju inte bara bli ett spel fram och tillbaka. Den handlar ju om samhällets verklighet och om människors vardag – och då måste man som politiker också vara beredd att fullfölja en klar och rak linje. Människor måste kunna lita på vad som sägs. Nu har det blivit svårt att lita på vad Ingvar Carlsson säger om den ekonomiska politiken: hurdan den skall vara eller inte vara, om regeringen skall avgå eller sitta kvar. Detta är inte alldeles enkelt.

Efter dessa veckor är vi nu tillbaka i verkligheten. Och verkligheten är den ekonomiska politiken – eller kanske snarare frånvaron av ekonomisk politik.

I regeringsförklaringen sägs nu att "den nödvändiga stabiliseringen av ekonomin bör --- i ökad utsträckning åstadkommas med finanspolitiska medel".

Men det är ju just regeringens oförmåga att lägga fram sådana förslag som lett till krisen för den ekonomiska politiken och därmed också till krisen för regeringen.

Man talade om finanspolitiska åtgärder i januari men saknade förmåga att lägga fram förslag. I samband med att Kjell-Olof Feldt avgick talade han med stor tydlighet om att det nu behövdes finanspolitiska åtgärder, och de behövdes dessutom snabbt.

Finanspolitiska åtgärder, som den tekniska termen lyder, finns ju av två slag.

Aningen kan man spara i de offentliga utgifterna. Det är det som vi moderater brukar tala om: det tar sin tid, det kräver noggrannhet och därmed också en ekonomisk politik med viss framförhållning.

Eller också kan man höja skatter. Det är så socialdemokraterna brukar göra. Lika svårt som de har att spara på utgifterna, lika lätt har de att höja skatter för att öka inkomsterna.

Ju längre regeringen dröjer med att lägga fast en politik, desto sannolikare är det ju att det åter blir skattehöjningar. Nu har januari gått. Nu har februari gått, och nu kommer av allt att döma mars också att gå. Nu kommer vi troligen inte att få besked förrän i slutet av april – då har tiden runnit ifrån regeringen igen.

Då står valet sannolikt mellan skattehöjningar eller ingenting alls.

Då har regeringen återigen genom sin oförmåga att fatta beslut låtit den ekonomiska politiken rinna i väg i en alldeles felaktig riktning.

Kjell-Olof Feldt sade att han vad gäller de finanspolitiska åtgärderna nu uteslöt skattehöjningar. Regeringsförklaringen ger inget klart besked om det är skattehöjningar eller besparingsinsatser som regeringen menar när den talar om finanspolitiska åtgärder.

Därför frågar jag nu statsministern, som har den nya finansministern som biträde för första gången: Planeras nya skattehöjningar eller gäller det besked som Kjell-Olof Feldt gav, nämligen att den finanspolitiska åtstramningen inte skall ske med hjälp av höjda skatter?

Det som nu sker är att behovet av en fast och långsiktig ekonomisk politik ökar. Det är en sådan politik som vi moderater har lagt förslag om i vår motion den 25 januari. Riksdagen skulle enligt den ursprungliga planen ha fat-

tat beslut om den ekonomiska politiken just i dag. Nu uppskjuts detta beslut av allt att döma till efter påsk.

Lat mig i all korthet – tiden medger inte mera – i fem punkter ange vad vi menar med en fast och långsiktig ekonomisk politik.

För det första: skattetrycket måste sänkas.

Detta är en nödvändighet, annars klarar vi inte tillväxten på 90-talet, och klarar vi inte tillväxten så klarar vi inte jobben och så småningom inte heller pensionsåtagandena och den sociala välfärden om ett antal år. Därför går vi emot ett antal skattehöjningar och kräver ytterligare ett antal skattesänkningar.

För det andra: vi måste spara mera.

Underskottet gentemot omvärlden är ett uttryck för att vi som nation sparar för litet. Framför allt måste vi skapa bättre villkor för det enskilda sparandet – för enskilda människor, enskilda familjer och enskilda företag – , och det är därför vi går emot åtskilliga av de skattehöjningar som nu föreslås för sparandet.

För det tredje: välfärdsmonopolen måste bort.

Om vi avskaffar de faktiska monopolen i barnomsorg, i sjukvård och i äldreomsorg släpper vi ju fram nya krafter. Det innebär att det tillkommer nya möjligheter för dem som behöver vård eller omsorg, men det innebär också frihet för alla dem som vill arbeta med vård och omsorg.

För det fjärde: Sverige måste ha säker, bra och billig energi.

Det är min bestämda uppfattning att en förtida avveckling av kärnkraften kommer att göra Sveriges ekonomiska problem ännu svårare att hantera än de är i dag.

En aktuell utredning, som jag tror presenterades i fredags, visar ju dessutom att en förtida avveckling kräver att alla outhygda älvar byggs ut och att en storsatsning görs på fossila bränslen, alltså på olja och kol. Det om något är dålig miljöpolitik!

För det femte: Sverige måste med i det nya Europa.

Jag tänker i detta sammanhang både på det viktiga steg som nu skall tas genom förhandlingarna mellan EG och EFTA och det större steg mot fullt deltagande i samarbetet som måste diskuteras därefter.

Dessa fem punkter markerar huvudlinjen i den ekonomiska politik som är en nödvändighet om vi skall kunna förhindra att Sverige alltmer halkar efter och att krisen fortsätter att fördjupas.

Detta är ingen tredje väg. Det är heller ingen fjärde väg, en femte väg eller en sjätte väg. Statsministern kan fråga i stort sett vilken ekonom eller sakkunnig som helst: de kommer att säga honom att detta är den enda vägen att gå om vi skall klara Sveriges ekonomi samt välfärden och tryggheten på 1990-talet.

Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den här nye statsministern, är han släkt med den gamla?

Den frågan ställdes av en av Staffans stollar i Expressen häromdagen. Efter att ha hört den nya regeringsförklaringen är jag benägen att svara ett bestämt ja på den frågan. Nog är de släkt, alltid!

I den politiska debatten brukar det framföras litet olika uppfattningar om

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

hur man skall se på svensk socialdemokrati. En del människor hävdar att det är ett hopplöst, gammaldags, förstelnat parti utan någon framtid och att socialdemokratins tid är förbi. Min dyre kollega Carl Bildt har liknat socialdemokratien vid en dinosaurie.

Själv brukar jag säga att den inre splittringen och tröttheten är något mycket uppenbart när man följer svensk socialdemokrati, men att det inom det socialdemokratiska partiet ändå finns så mycket av vitalitet och kompetens att det nog ännu är för tidigt att räkna ut partiet. Man kanske, om man skall använda animala jämförelser, skulle kunna tala om en sengångare: det går inte så fort, men det rör ändå på sig.

Ingvar Carlsson har med denna regeringsförklaring inte direkt underlättat min position i den här debatten. Som Carl Bildt påpekade finns det väldigt få nyheter i regeringsförklaringen. Det var kanske tänkt att detta med att arbetsmarknadens parter skall ha det fulla ansvaret för lönebildningen skulle vara en nyhet. De skall ju ha det fulla ansvaret så när som på den statliga förhandlaren. Det är väl det som brukar kallas förhandlad inkomspolitik. Men för 20 dagar sedan, i samband med att regeringen avgick, lät det inte alls så. Då skulle riksdagen ta över ansvaret för lönebildningen. Då var det inte tal om att det var parterna som hade det fulla ansvaret.

Då var det absolut nödvändigt med ett lönestopp för att man skulle kunna bedriva ekonomisk politik i Sverige. Regeringen valde t.o.m. att avgå när den inte kunde driva igenom lönestoppet. Det gick alltså inte enligt regeringens övertygelse att bedriva ekonomisk politik och ta ansvar för svensk ekonomi utan lönestopp. Nu kommer i princip samma regering tillbaka och säger att det är fullt möjligt att ta ansvaret för ekonomin i Sverige utan lönestopp.

Då måste jag fråga Ingvar Carlsson om påståendet för 20 dagar sedan att lönestoppet var så nödvändigt var en ren bluff, eller om det fanns något annat skäl än det föregivna till att regeringen avgick för knappt tre veckor sedan.

Låt mig med detta, herr talman, lämna själva regeringskrisen och i stället kasta mig över den regeringsförklaring som vi har fått. Det är framför allt för att ställa ett antal kompletterande frågor. Jag tycker nämligen att huvudintrycket av regeringsförklaringen är att den reser fler frågor än den besvarar, och kanske skulle vi under denna debatt ändå kunna rätta ut en del frågetecken. Jag tänkte ta upp fem punkter.

För det första: Ingvar Carlsson sade sig, om jag hörde rätt, vara oroad över att marknaden hade framkallat räntehöjningar och att det i sin tur motverkar behövliga investeringar. Detta måste väl snarast ha varit en felsägning. Det är inte marknaden som har framkallat några räntehöjningar, utan det är ju avsaknaden av finanspolitik, dvs. regeringens försummelser som har lett till dessa räntehöjningar. Ingvar Carlsson sade också i anslutning till detta att ekonomin i ökad utsträckning måste stabiliseras med finanspolitiska medel snarare än med penningpolitiska medel, dvs. räntor.

Ingvar Carlsson sade vidare följande. Uppgiften att föra en ansvarsfull ekonomisk politik överordnas andra politiska krav. Reformen föreslås bara om de utan skattehöjningar kan finansieras inom ramen för en fortsatt stram finanspolitik.

Beskedet var alltså entydigt. Reformerna skall genomföras bara om finanspolitiken, utan att man tar till skattehöjningar, är tillräckligt stram. Hittills, bl.a. i debatten den 15 mars, har Ingvar Carlsson försvarat förslagen om reformer, t.ex. den utbyggda föräldraförsäkringen, med att den budget den förra regeringen lade fram i januari var tillräckligt stram. Men nu föreslås både reformer och en atstramning med hjälp av skattehöjningar, höjda arbetsgivaravgifter, höjd alkohol- och tobaksskatt och en investeringsskatt. Därför skulle jag vilja be Ingvar Carlsson att i ljuset av det som vi nu vet i samband med regeringsförklaringen berätta för oss hur vi skall förstå passusen i regeringsförklaringen, där det sägs att reformer skall genomföras bara om de utan skattehöjningar kan finansieras inom ramen för en stram finanspolitik. Det är uppenbart för alla som läser regeringsförklaringen att det påståendet strider mot de förslag som sedan framförs i förklaringen.

För det andra: Ingvar Carlsson nämnde vissa åtgärder, vilkas syfte är att öka utbudet av arbetskraft. En av de föreslagna åtgärderna var längre semester. Jag skulle gärna vilja att Ingvar Carlsson talar om för oss hur längre semester kommer att öka utbudet av arbetskraft. Nu är det uppenbarligen så att Ingvar Carlsson också är litet oroad för att det inte skall bli ett ökat utbud till följd av den längre semestern. Det skulle kanske snarare bli tvärtom, dvs. tillgången på arbetskraft skulle minska. De flesta är nog benägna att hålla med honom på den punkten. För att motverka detta ville Ingvar Carlsson, om jag förstod honom rätt, att löntagare som arbetar under semestern skulle få dubbel lön, dvs. både semesterlön och vanlig lön. Det skiljer ju sig för övrigt inte från hur det är i dag. Den som väljer att arbeta under sin semester får naturligtvis dubbel lön redan i dag. Men något nytt låg det tydligen i detta förslag. Tanken är väl att man skall kunna arbeta hos samma arbetsgivare och få både semesterlön och vanlig lön.

Är det verkligen rimligt att föreslå att man skall förlänga semestern och sedan känna sig oroad över de effekter det skall få på tillgången på arbetskraft, att man i samma andetag säger att man skall försöka förhindra att människor tar ut den förlängda semestern i form av ökad ledighet? Ett system måste tas fram som gör att man arbetar under semestern. Hade det då inte varit bättre att skjuta på denna reform?

För det tredje: Ingvar Carlsson talade om, vilket vi redan kände till, att det skall komma en energiproposition i höst och att förberedelserna inför avvecklingen av kärnkraften fortsätter. Men vad kommer att hända mer konkret?

Häromdagen, som även Carl Bildt nämnde, lades en utredning fram, El 90. I utredningen föreslås en del åtgärder på det energipolitiska området. Utredningen föreslår bl.a. att man skall tillämpa prissättning enligt genomsnittskostnadsmetoden. Man föreslår utbyggnad av vattenkraft, och man föreslår att koldioxidmålet skall överges, dvs. målet från 1988 då riksdagen beslöt att koldioxidutsläppen skall begränsas.

Nu förstår jag att det inte går att få besked från Ingvar Carlsson om vilken energipolitik regeringen faktiskt kommer att föreslå i höst. Jag har respekt för att man behöver bereda detta ärende ytterligare inom regeringskansliet, innan vi får se något resultat. Men *ett* besked skulle ändå vara mycket värdefullt att få från Ingvar Carlsson på det här området. Överväger regeringen i

sina förberedelser över huvud taget de förslag som E1 90 har framlagt? Finns det några tankar inom regeringen på att man skall frångå marginalkostnadsprissättning på energi? Finns det några planer på att bygga ut vattenkraften eller på att frångå målet att begränsa koldioxidutsläppen? Det skulle vara värdefullt om vi kunde få besked åtminstone på den punkten.

För det fjärde: Ingvar Carlsson sade att barnomsorgen skall byggas ut i enlighet med tidigare riksdagsbeslut. Jag vill erinra Ingvar Carlsson om att när beslutet fattades 1985 om utbyggnad av barnomsorgen, innebar det att alla barn över 1 1/2 års ålder med förvärvsarbetande eller studerande föräldrar skulle erbjudas plats i daghem eller familjedaghem fr.o.m. år 1991. Det är alltså ett knappt år kvar tills målet skall vara nått. Är det detta mål som regeringen anser skall uppfyllas? Är det en målsättning för regeringen eller möjligen ett löfte om att detta skall uppfyllas? Eller är det det reviderade målet vid utgången av 1991 som gäller – som regeringen presenterade i budgetpropositionen och som riksdagen ännu inte har tagit ställning till? Eller är det vid någon senare tidpunkt som Ingvar Carlsson anser att barnomsorgen skall vara fullt utbyggd?

Ingvar Carlsson säger också allmänt i regeringsförklaringen att det skall skapas fler alternativ inom den sociala tjänstesektorn och att det skall bli ökad valfrihet och ökat inflytande för dem som utnyttjar de sociala tjänsterna. Jag utgår från att detta skall gälla även inom barnomsorgen. Därför vill jag ställa en mycket konkret fråga till Ingvar Carlsson. Innebär detta att socialdemokraterna nu är beredda att överge sitt motstånd mot att t.ex. enskilda förskollärare skall få starta dagis att driva i egen regi och få statsbidrag? Kommer socialdemokraterna nu att gå med på att man får statsbidrag när man bedriver familjedaghem enligt den s.k. Uppsalamodellen?

För det femte: Till sist vill jag ta upp en fråga som Ingvar Carlsson berörde i princip. Det gäller en konkret sak som han inte alls kom in på. För oss liberaler är internationalism mycket viktig när vi utformar politiken. Även socialdemokrater brukar tala om betydelsen av internationell solidaritet.

Ingvar Carlsson nämnde en hel del i regeringsförklaringen om stödet till utvecklingen av Östeuropa, om samarbete i Västeuropa och hela Europa, om miljösamarbete kring Östersjön, om bistånd till fattiga länder, om kampen mot apartheidpolitiken i Sydafrika, om nedrustningen och en hel del annat. Och det mesta som Ingvar Carlsson sade kan jag skriva under på, även om jag på en eller annan punkt kanske inte hade använt precis samma formuleringar. Men allt detta är egentligen den lättaste formen av internationalism. Att önska sig någonting om utvecklingen i vår omvärld är inte särskilt svårt. Det är betydligt svårare när internationalismen tar sig uttryck som innebär att vi själva måste vara beredda till litet uppoffringar och måste ställa upp på ett annat och mer aktivt sätt än i de fall som Ingvar Carlsson nämnde. Det jag tänker på är naturligtvis flyktingpolitiken. Den berördes endast i förbigående i regeringsförklaringen, och då handlade det om att flyktingar skulle användas som arbetskraft i Sverige. Och det är naturligtvis självklart att vi skall anstränga oss på olika sätt för att de personer som redan har fått rätt att stanna i Sverige så snabbt som möjligt skall komma ut i arbete.

Men hur blir det med flyktingpolitiken? Regeringens besked strax före jul kom som en chock för många, inte bara för liberaler. Jag läste en artikel i

Aftonbladet i början av året där en ledande socialdemokrat från Sjöbo, Birger Halldén, skrev följande:

Vi på ja-sidan i Sjöbo var besvikna efter folkomröstningen. I dag känner vi oss svikna. Det verkar som om regeringen ställt sig på Sven-Olle Olssons sida.

Min fråga till Ingvar Carlsson, mot denna bakgrund och med hänsyn till att denna fråga över huvud taget inte nämns i regeringsförklaringen, är: Ligger regeringens politik från december fast eller är den nya regeringen beredd att ompröva den gamla regeringens flyktingpolitik?

Herr talman och herr statsminister! Jag är ledsen att jag har ställt så många frågor, men det beror ju på att det ges så få besked i regeringsförklaringen. Om det som vi nyss fick ta del av, regeringsförklaringen, var det som var tänkt att bli socialdemokraternas valmanifest om vi hade gått ut i en nyvalrörelse, då kan man förstå varför socialdemokraterna så gärna ville undvika ett nyval. Detta hade nämligen inte varit mycket att gå ut med i en valrörelse.

På en punkt gav Ingvar Carlsson ett besked – skattereformen skall genomföras. Det var ett bra och välkommet besked, och det är alltid något, men det räcker naturligtvis inte som programförklaring för en hel regering. Nu säger Ingvar Carlsson att det kommer att krävas ansvar av partierna här i riksdagen när det gäller att samarbeta kring de insatser som behövs för att vi skall klara de ekonomiska problemen i Sverige. Det är nog sant att vi behöver samarbeta, men det krävs ju också att regeringen tar sitt ansvar. Regeringen har ett alldeles speciellt ansvar i ett sådant sammanhang. Och av den viljan, herr talman, uppfattade jag dess värre mycket litet i Ingvar Carlssons regeringsförklaring.

Anf. 4 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Regeringen avgick den 15 februari efter voteringsförlusten om stoppaketet. Regeringen valde att avgå utan att utlysa nyval.

Regeringens rätt att utlysa extraval är egentligen en gammal kvarleva från 1809 års regeringsform, då den rätten tillkom konungen. Bestämmelsen rimmar illa med vad som i övrigt gäller för vårt parlamentariska system. Man kan säga att vi håller oss med ett regelsystem, som i förenings- eller näringsliv skulle innebära att styrelsen kan upplösa eller avskeda den stämma eller kongress som utser styrelsen. Den ordningen kan ifrågasättas.

Vår främsta skyldighet som folkvalda är naturligtvis att fullfölja den uppgift som folket i val har givit oss som valda representanter här i riksdagen. Därför är extraval en möjlighet. Men det är ingen förstahandslösning. Det är lätt att förstå varför. Vår skyldighet mot medborgarna är nämligen också att hantera de akuta ekonomiska problemen bakom den politiska krisen. Och dessa problem upphör inte om man går till extraval. Det är särskilt angeläget när bristande trovärdighet för Sverige utanför landets gränser skulle kunna leda till räntehöjningar på än högre rekordnivåer än dagens. Räntehöjningar drabbar hårt de boende, många småföretagare med hög skuldsättning och naturligtvis investeringsviljan i ekonomin och på sikt samsällsättningen. Det kan ingen önska.

Från centerpartiets sida har vi kritiserat den socialdemokratiska regeringen för att den avgick. Vi har sagt att extraval inte är en förstahandslös-

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

ning på regeringskrisen, när regeringen väl valt att avgå utan att utlysa nyval. Stödet för en socialdemokratisk regering hade inte förändrats genom regeringens avgång. Det klargjordes redan innan den avgick av Lars Werner.

För centerpartiet har det varit självklart att ställa upp i konstruktiva samtal vid de sonderingar för en ny regering som har genomförts, först av Carl Bildt, därefter av Ingvar Carlsson. En trepartiregering bestående av centern, folkpartiet och moderata samlingspartiet skulle endast komma till, om den tolererades av socialdemokraterna eller av alla andra partier. Därför hade det, enligt min uppfattning, varit naturligt att ställa den frågan till socialdemokraterna. Men bedömningen i det fallet måste naturligtvis göras av den som har talmannens uppdrag. Det ligger i sakens natur att en sådan trepartiregering, när den väl tillträtt, i sina händer skulle haft möjligheten att utlysa extraval.

Enligt centerns uppfattning borde vi i den uppkomna situationen t.o.m. ha kunnat pröva en samlingsregering. Med den grundinställningen är det också en förpliktelse att medverka i konstruktiva samtal för att skapa förutsättningar för bred förankring av den ekonomiska politiken. Eller hur skall man inför väljarna försvara att man ägnar stort intresse åt det politiska spelet, maktspelet som det ibland kallas, men inte är beredd att försöka finna lösningar på en politisk kris, som kan öka landets ekonomiska problem?

Det här synsättet har ingenting att göra med centerns vilja att gå till val eller ej. Vi i centern har hela tiden haft en planering för nyval. Vi har prövat den parlamentariska vägen, men aldrig uteslutit nyval. Vi har följt parlamentarismens princip vid ställningstagandet till talmannens förslag om ny statsminister. Sakpolitiken, har vi sagt, granskar vi i vanlig ordning.

Vi har noterat att en del vill göra centerpartiet till ett "stödparti", än i den ena, än i den andra konstellationen. Den stämpeln har ingenting med verkligheten att göra. Centern är ett självständigt parti med en viktig roll i det åsiktsmässiga mittfältet. Det är där de sakpolitiska lösningarna måste sökas. Det är där parlamentarisk förankring kan uppnås. Därför har de maktpolitiska konflikterna kring regeringskrisen varit underordnade våra sakpolitiska strävanden. Vi i centern upplever dessutom att väljarna har förståelse för detta synsätt.

Så är vi då framme vid regeringsförklaringen och dess politiska innehåll. Det är väl riktigt som sägs att den inte innehåller några direkta nyheter. Låt mig då i åtta punkter lyfta fram något som vi tycker saknas eller som det har lagts alltför liten tyngd vid i regeringsförklaringen. Det är åtta viktiga delar, som inte är heltäckande alternativ men en politik som vi i centern är beredda att ta ansvar för.

Krismedvetandet har ökat i Sverige. De ekonomiska obalanserna har blivit tydliga; det gäller den snabba kostnadsutvecklingen, och det gäller obalansen mot omvärlden, dvs. underskottet i bytesbalansen. Det kan öppna för konstruktiva samtal med arbetsmarknadens parter. Men det finns verkligen inga garantier hur skicklig en förhandlare än är. Det krävs vilja att ta ansvar från berörda parter, det är en självklarhet. Det krävs att vinsterna för dem som sist sluter avtal elimineras, dvs. det skall inte löna sig att ständigt lurpassa på varandra. Det krävs en trovärdig fördelningspolitik och stabilitet i den ekonomiska politiken. Det krävs minsta möjliga konkurrens mellan

löntagarorganisationerna för att man skall nå reallöneökningar i stället för nominella ökningar, där det mesta blir luft.

Låt mig gå bakom denna verklighet något ytterligare. Enligt vår uppfattning har den tredje vägens ekonomiska politik skapat spänningar i fördelningspolitiken och i den svenska samhällsekonomin på ett sådant sätt att den har skadat den svenska ekonomin. Därför krävs en politik för en mer rättvis fördelning. Skattereformens finansiering måste omprövas. Det har varit vår uppfattning, och den har vi alltfört. Det är inte rimligt att lägga så stor börda direkt på hushållen genom energimoms, genom kraftigt ökade skatter på boendet, genom ökade matkostnader. I januari hade vi den snabbaste inflationen på tio år. Det var innan momsen på energi slog igenom bl.a. på bensinen. Denna utveckling förstärks nu av den rekordhöga räntenivån. Den innebär ju en omfördelning från den som inte har, eller t.o.m. lånar, till den som har och kan låna ut. Det är då inte märkligt om fördelningen upplevs som orättvis. Detta slår obönhörligt igenom i kompensationskrav på avtalsmarknaden. Denna negativa fördelningsutveckling måste brytas. Ompröva därför skattereformens finansiering. Sänk skatten på maten! Sverige behöver en rättvis fördelningspolitik!

Kommunernas ekonomi har försvagats under 80-talet. Kommunerna har ålagts nya uppgifter motsvarande fem skattekrönor för varje beskattad hundrakrona. Den utbyggnad som ägt rum har, trots det, skett inom ramen för i stort sett oförändrat skattetryck. Det har möjliggjorts genom att kommunerna avhånt sig kapitaltillgångar och använt reserver. Nu är dessa möjligheter uttömda.

För 1990 förväntas utgifterna bli 14 miljarder kronor större än inkomsterna. Då är inte alla effekter av löneavtal och av i riksdagen aviserade åtgärder inräknade. Situationen inför 1991 ser inte ljusare ut. Det är i detta läge och med ca 7 kr. i skatteskillnad mellan rika och fattiga kommuner, mellan låg- och högskattekommun, som kommunalt skattestopp föreslås skall genomföras.

Kommunalt skattestopp är ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen i strid mot våra demokratiska traditioner. Det är ett ingrepp som riskerar det förnyelsearbete som behövs i kommuner och landsting under 90-talet för att de skall kunna fungera effektivt. Förslaget drabbar alla lika, kan sägas, oavsett hur olika de skött sin ekonomi. Därför slår det olika, och därför blir det orättvist.

Kommunalt skattestopp innebär att ansvar och beslut för den totala kommunala verksamheten skiljs åt. Det är aldrig bra. Kommunalt skattestopp slår blint mot fattig som rik kommun, men drabbar i första hand de svaga medborgarna. Därför uppmanar jag regeringen att ta upp förhandlingar med kommunerna och att snabbt genomföra en kommunal skatteutjämning värd namnet.

Sverige behöver både kommunal självstyrelse och kommuner som kan ta socialt ansvar för vård och omsorg, för sjukvård, för barn och äldre.

Sverige behöver ett nytt pensionssystem som förbättrar grundtryggheten för alla, en höjd grundpension som tar bort orimliga marginaeffekter och möjliggör för de pensionärer som vill arbeta vidare att göra detta utan stora marginaeffekter. Det är bra att regeringen gör det möjligt för alla att frivil-

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

ligt fortsätta arbeta till 67 års ålder, som det har sagts här tidigare. Den möjligheten finns redan i dag, men det är rätten det nu handlar om. Det är bra att vi nu äntligen fått majoritet för att ge rättvisa åt undantagandepensionärerna efter 16 års politisk kamp i den svenska riksdagen. De skall enligt utskottet också få pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg. Det är på tiden, för att nu göra en underdrift.

380 000 pensionärer i landet, lika många som hela befolkningen i Jämtland och Västerbotten tillsammans, har inga ATP-poäng alls – inte därför att de frivilligt avstod utan därför att de har vikt sitt liv åt uppgifter avgörande för samhället, men som inte gav ATP-poäng. De flesta är kvinnor. Med centerns grundpension skulle dessa – och nästan 900 000 pensionärer till, de med lägre ATP än fyra poäng – få ökad grundtrygghet utan omständliga behovsprövningar. Grundpensionen kan naturligtvis inte genomföras utan vidare, för det kostar mycket pengar, men den kan höjas successivt. Utan tvivel skulle grundpensionen frigöra resurser. Det skulle löna sig för pensionärerna att arbeta extra. Betydande vinster kan göras om byråkratin och krånglet minskar.

Sverige behöver fler människor i arbete. Att människor förslits och skadas i sina arbeten och i förtid tvingas ge upp yrkesroller är sorgligt och oacceptabelt. De sociala trygghetssystemen måste ses över i syfte att öka de rehabiliterande insatserna och göra det möjligt för fler långtidssjukskrivna och fler förtidspensionerade att delta i arbetslivet. Arbetslivsfonden kommer att underlätta rehabilitering och kraftfulla satsningar på förbättrade arbetsmiljöer. Allan Larsson har det ganska hyggligt förspänt i det fallet, det vill jag säga, och har de bästa förutsättningar att här fullfölja sitt tidigare arbete. Arbetsgivarinträde i sjukförsäkringssystemet och arbetslivsfonden kan och skall mobilisera nya resurser.

Sverige behöver en effektiv regionalpolitik, som tar till vara hela landets produktionsförmåga. Centern kommer nog att granska och bevaka regeringens regionalpolitiska proposition när den läggs fram denna vecka.

Stora satsningar på utbildning är nödvändiga och ger goda framtidsutsikter i alla regioner. Kunskap är en investering i framtiden och en nyckel till lokal näringslivsutveckling med nya verksamheter och nya företag. Det behövs en förstärkning av närings- och skattepolitik som gynnar småföretag och nyföretagande. Då kan avfolkning vändas till utveckling i rader av regioner. Då behövs också öppna landskap och ett lantbruk som tar till vara marken som resurs för livsmedel och för energi- och industriråvaror.

Storstäderna kräver insatser för levande, lokala miljöer och konsekvent prioritering av fler bostäder och färre kontor. Om regeringen tidigare hade bromsat kontorsexpansionen i storstadsområdena, hade dessutom inflationsutvecklingen begränsats, bostadsförsörjningen varit bättre och miljöproblemen mindre.

Sverige behöver satsa på inhemsk miljövänlig energi. Koldioxidutsläppen ändrar klimatet på jorden. Kärnkraften hotar livets innersta byggstenar. Därför måste den avvecklas. Om 14 dagar är det tio år sedan svenska folket beslutade att kärnkraften skall avvecklas. Avvecklingen är ett nödvändigt fullföljande av givna löften.

Sverige behöver goda kommunikationer i hela landet. Där finns en hel del nytt som vi gillar i regeringsförklaringen.

Ekonomi och ekologi måste förenas. Centerns krav på rättvis fördelning gäller nuet och framtiden. Samspelet med naturen är grundförutsättningen för varaktig utveckling. Därför föreslår vi miljöavgifter på klor, svavel, kvävedioxid etc. Naturen sätter sina gränser oavsett regeringskriser, maktspel eller ekonomisk politik.

Anf. 5 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! De gångna veckornas regeringskris visade tydligt två saker. Den ena är att det finns en majoritet här i kammaren av socialdemokraterna och vpk. Den andra är att de borgerliga partierna är oförmögna att, i vart fall för närvarande, regera tillsammans.

Ingendera är kanske någon nyhet, i varje fall inte majoritetsförhållandena. Det som på ett tydligare sätt än tidigare klargjordes är hur oeniga de borgerliga partierna är.

Carl Bildt får i uppdrag av talmannen att sondera möjligheterna att bilda en borgerlig regering. När han sedan efter ett dygn träffar de två övriga kommer man ganska snart underfund med att några sådana möjligheter föreligger inte. Detta meddelar Bildt talmannen.

När Bildt och de andra borgerliga partiledarna efteråt skall beskriva vad man egentligen var oense om blir det mycket oklart, samtidigt som det blir klart att Bildt aldrig undersökt möjligheterna att bilda en borgerlig regering vars enda syfte skulle vara att utlysa nyval.

Moderatledarens förklaring är att man var oense framför allt inom energipolitiken. När folkpartiledaren uppgivet konstaterar att man inte kom längre, riktar han besvikelsen mot centerpartiet, som påstås ligga långt från de övriga två.

Samtidigt säger Carl Bildt att han under överläggningarna fört fram tanken på en valallians mellan de borgerliga partierna till valet 1991 – och som borde vara verksam även efter valet 1994. Till detta säger Bengt Westerberg att han är något förvånad över att Carl Bildt väljer att tala om en borgerlig allians nu. Jag citerar: "Bildt testade inte detta på allvar under överläggningarna. Nu när allt är överstökad och han slipper ta ansvar för något borgerligt alternativ, tycker han att det passar att tala om en borgerlig allians."

Olof Johansson säger: "För centern är det självklart att varje självständigt parti går till val på sitt eget program. Dessutom har väljarna rätt att få reda på hur politiken skall kunna förverkligas. Det är emellertid det sakpolitiska innehållet som är avgörande. För centern är målet att uppnå en icke-socialistisk majoritet i riksdagen."

Hur skall man nu tolka och värdera dessa olika uttalanden från de senaste dagarna?

Man kunde ju nöja sig med att raljera över en splittrad borgerlighet, som är mer oense än någonsin och där moderaterna framstår som kannibaler som äter upp de övriga och ovanpå detta vill ha valallians med resterna av de uppåtna.

Men jag tror inte att problemet är så enkelt. Jag utgår från att det inom samtliga borgerliga partier finns en önskan om ett närmare samarbete, sam-

tidigt som det kanske hos folkpartiet och centern finns lika starka krafter som vill ha uppgörelser med socialdemokraterna. Folkpartiet har ju goda erfarenheter efter uppgörelsen i skattefrågan. Centerns erfarenheter efter uppgörelsen om tvångssparandet förra varen är kanske inte lika goda.

Det kan också finnas en tredje aspekt på den borgerliga splittringen, en aspekt som handlar om att man är oenig men samtidigt spelar på att vända sig till olika väljargrupper – och om man får majoritet i valet kan man därefter gå samman. Det var ju något av detta, utan alla jämförelser i övrigt, som vi upplevde före och efter 1976 års val.

Nu är det bara det – och det är egentligen inte så bara – att avgörande i långa stycken är ju vilken väg socialdemokraterna väljer i nuvarande situation. Jag utgår från att socialdemokraterna i regeringsställning kommer att fortsätta med slalomåkan med uppgörelser än åt höger, än åt vänster. Men i längden tror jag inte det går. Därför är det avgörande vilken väg socialdemokraterna väljer – höger eller vänster, inte sjätte eller sjunde vägen utan en av de två vägarna.

Vi har sagt att det finns en vänstermajoritet för en rättvis fördelningspolitik, och det är vår utgångspunkt. Det har i den aktuella debatten sagts att man inte kan lita på vpk. Jo, det kan man, men inte så att i dessa löften skall ligga att vi skall tvingas acceptera förslag om exempelvis lönestopp och strejkförbud, förslag som man nu helst vill glömma – även förslagsställarna själva. Därför röstade vi emot dessa förslag. Andra förslag från regeringen stödde vi. Regeringen hamnade i minoritet och valde att avgå. Vi ansåg då som nu att det var fel. Nu har en ny regering tillträtt med bl.a. en ny finansminister.

Aftonbladet skriver om – som tidningen själv säger – det nya radarparet, finansminister Allan Larsson och arbetsmarknadsminister Mona Sahlin. Man skriver att arbetsmarknadsministern har avvisat tankar på ökad arbetslöshet, dåliga arbetsmiljöer, bristfällig demokrati och diskriminering i arbetslivet. Tidningen fortsätter:

”Kombinationen Mona Sahlin på posten som arbetsmarknadsminister och förre AMS-generalen Allan Larsson som finansminister lovar gott.

Ekonomer som skriver ut arbetslöshetsrecept som medel mot inflationen har inte en chans mot den duon. Inte heller arbetsgivare som i stället för att komma till rätta med dålig arbetsmiljö använder arbetskraften som slit- och slängvara.

Däremot kan arbetstagarna se fram emot ökat medbestämmande och invandrare mot att slippa diskriminering inom arbetslivet.”

Blir detta regeringspolitik, så menar jag att det finns stöd för den. Sysselsättning, demokratisering och arbetsmiljö, det är konkreta områden där regeringen har underlag i riksdagen för en vänsterpolitik.

De som i dag talar om behovet av ökad arbetslöshet som ett medel för att minska arbetskraftsbrist och inflation – deras analys av hur man medicinerar den kapitalistiska ekonomin är både felaktig och människofientlig.

Vi har i dag en mycket låg arbetslöshet. Men vi skall samtidigt komma ihåg att det ändå finns en dold arbetslöshet i vårt land. Det gäller människor som är deltidsarbetslösa, främst kvinnor, människor som går arbetskadade och sjukskrivna långa perioder, eller är förtidspensionerade av arbetsmark-

nadsskäl, som det heter. Dessa människor är en arbetskraftreserv. Arbete åt dem, samtidigt med minskad utslagning, är ett sätt att trygga behovet av arbetskraft.

Att människor slits ut och blir sjuka är inte personproblem, utan det är systemfel, som bara kan rättas till med bättre arbetsmiljö.

De två främsta åtgärderna mot arbetskraftsbristen är att både snabbt och på sikt dels förbättra arbetsmiljöerna, så att anställda inte slits ut, dels demokratisera arbetslivet, så att arbetena blir mer innehållsligt stimulerande och kommer under de anställdas inflytande.

På kort sikt har vi föreslagit höjd arbetsgivaravgift inom vissa överhettade sektorer, och snabbare rehabilitering av arbetsskadade människor.

Om arbetslösheten, som det har sagts, är ett gissel – eller ett stålbad – så är inflationen också en piska, som drabbar låg- och medelinkomsttagare hårdast. De kommer alltid oundvikligen sist i pris- och lönesnurran.

Men det är fel, menar vi, att skylla alla ekonomiska problem som finns på lönearbetarna och påstå – som man gör i olika debatter – att de arbetande har för högt löneläge.

Lönerna har ju ökat mindre än priserna på de varor och tjänster som hushållen konsumerar. Timförtjänsten har relativt sett minskat mellan 1980 och 1989. Samtidigt har produktionen stigit per arbetad timme. Därför är det fel att skylla de ekonomiska problemen på alltför höga löner – när timlönen i själva verket har sjunkit under 80-talet.

Även en jämförelse med andra länder visar att svenska lönearbetares löner har pressats ner. Svensk industris arbetskostnad per producerad enhet har sjunkit, om man jämför med Sveriges viktigaste konkurrentländer, med 15 % mellan 1970 och 1989. Samtidigt har också företagsvinsterna ökat kraftigt.

Efter 1985 har lönerna ökat även reellt sett. Detta brukar socialdemokraterna ofta påpeka, men de säger inte alltid att nedgången under första halvan av 80-talet var större än uppgången under andra halvan av samma årtionde. Sammantaget har den reala timförtjänsten sjunkit under 80-talet.

Att hushållens inkomster har förbättrats under detta decennium beror inte på att man fått mer i timlön utan i stället på att man arbetar mer.

Därför delar vi inte åsikten att lönerna har stigit för mycket eller att krisen redan är här. Däremot anser vi att den utveckling som nu pågår inte kan fortsätta hur som helst; då får Sverige en pris- och lönekris och en höjd inflation som drabbar löntagarna.

Därför har riksdemokraterna, eller ordningsmannen, naturligtvis en stor uppgift framför sig, särskilt som Svenska arbetsgivarförbundet inte är beredd att ta något ansvar. Vi menar att utgångspunkten måste vara att parterna skall nå enighet själva. Men Arbetsgivarförbundets agerande tycks bara syfta till att stödja de stora företagen inom SAF och då främst Verkstadsförbundet. Målet för SAF synes vara att bibehålla storföretagens mycket höga vinster, låga löner och dålig arbetsmiljö, även om det skulle ske till priset av ökad arbetslöshet.

Den politiken kan inte få styra Sverige.

Vpk förordar en rättvis fördelningspolitik, där låg- och medelinkomsta-

garna inte påtvingas en sämre standard, samtidigt som rika och storföretag ökar sina förmögenheter.

Vi menar att det finns ett stabilt regeringsunderlag för en rättvis politik och att regeringen bör söka sig åt vänster.

Samtidigt tror vi – det har vi sagt tidigare – att det finns möjlighet att bredda detta regeringsunderlag i väsentliga frågor, som miljö- och energipolitik, demokratifrågor, förnyelse av den offentliga sektorn, fördelningspolitik och skattepolitik. Det är i de frågorna som vi menar att ett röd-grönt bälte har en möjlighet i svensk politik.

Det finns nu en politisk chans till detta. Samtidigt måste vi som representerar arbetarrörelsen bättre än hittills ta till oss de ekologiska varningarna. Ekonomin får inte slita ut resurser och tillgångar, samtidigt som miljön och därmed livsutrymmet förstörs.

Vi har ett ofantligt ansvar för kommande generationers liv. För arbetarrörelsen är detta 90-talets första chans att sluta sig samman med andra och samtidigt ta ekologiskt framtidsansvar.

Herr talman! När det gäller regeringsförklaringen i övrigt kan jag sammanfattningsvis säga så här: Det vi var överens med den gamla regeringen om är vi överens också med den nya om, och det vi var oense om är vi fortfarande oense om, bl.a. skattereformens utformning och det kommunala skat-testoppet.

Anf. 6 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag hade en dröm häromdagen. Det var Sveriges statsminister som presenterade sin nya regering direkt i TV.

Jag har förstått att Sveriges kris är mycket allvarligare än vi tidigare trodde, sade statsministern. Jag har nämligen nu tagit reda på fakta.

Jag blev skakad av en artikel i Forskning och Framsteg – sade statsministern i min dröm – som hävdar att antalet skolbarn med astma har sedan 1954 fördubblats från 2 till 4 % – på grund av dålig miljö.

Jag blev beklämd – sade statsministern i min dröm – av en artikel i Sveriges Natur som påstår att "dagens skogsbruk leder till att vi vid mitten av 2000-talet inte längre har någon svensk skog i traditionell mening annat än i reservat".

Jag blev förskräckt – sade statsministern i min dröm – när jag i tidningen Land läste att "allt fler blir hemlösa och det är inte längre något storstadsproblem".

Och i tidningen Arbetarskydd påstås att "hälften av dem som i dag föds blir förtidspensionerade – förr eller senare".

Statsministern i min dröm torkade svettdroppar ur pannan, såg sig uppgivet omkring och sade: Nu säger ni förstås: Det här är ju inga nyheter! Sådana här rapporter om en galopperande livsmiljökris regnar ju över oss!

Nu såg jag tårar i statsministerns ögon. Han var grå i ansiktet.

Ja, ja, suckade han, jag inser vad ni tänker fråga om. Varför har vi inte lyssnat på folket? Varför har vi inte kollat fakta? Jag vet inte. Jag vet bara att det var en artikel i senaste numret av Kommunalarbetaren som fick mig att börja förstå. "Förtroendekrisen" löd rubriken. "Pratet om rättvisa och jämlikhet är inte längre trovärdigt, eftersom det inte motsvaras av en politik

som leder i den riktningen". hette det i artikeln. Och så kom det: "Inte minst kvinnorna håller på att tappa förtroendet."

Herr talman! I min dröm genomgick statsministern just här en personlighetstransformation: det askgrå ansiktet rodnade som en ros, och i de gråblå ögonen syntes gröna gnistor.

Det var den meningen som avgjorde saken, ropade han med rosor på kind och solsken i blick. En politisk rörelse som förlorar sin kvinnlighet – det vore som att förlora livet självt! Fjällen föll från mina ögon och jag såg *krisen – livsmiljökrisen* – och jag beslöt mig för att agera snabbt.

Svenska män och kvinnor – sade statsministern i min dröm – den nya regeringen kommer att förelägga riksdagen ett nytt krispaket med fyra stopp:

1. Stopp för hälsovådliga och miljöskadliga utsläpp i luft, mark och vatten.
2. Stopp för slöseri med energi och råvaror.
3. Stopp för hets och stress i arbetslivet på bekostnad av människors hälsa och välbefinnande.
4. Stopp för fortsatta spekulationsvinster för penningplacerare och börs-hajar på bekostnad av hushåll och småföretag.

Vi kommer inte att administrera en sönderfallande livsmiljö, sade statsministern.

Och nu – sade statsministern i min dröm – skall jag presentera mina nya statsråd.

Och plötsligt, herr talman, var det Ingvar Carlsson som satt där, omgiven av tre gråklädda män. Jag hade vaknat!

En av männen, den nyutnämnde framtidsministern, fick följande fråga av TV-Aktuellt's Pelle Edin: Har ditt intresse för filosofi och ideologi spelat någon roll för din utnämning? Odd Engström svarade: Nej, inte alls, det här är ett vanligt jobb som skall skötas.

Herr talman! Jag var klarvaken, och verkligheten var kall och grå. Min gröna regering hade varit en dröm. Dock inte helt! Vartenda faktum som min drömstatsminister hänvisade till är verkligt; så ser det ut, sådan är krisen, livsmiljökrisen.

Frågan är nu: Har verklighetens regering förstått det? Regeringsförklaringen ger inget entydigt svar.

Regeringen lovar att bidra till avspänning – men tänker tydligen fortsätta miljarddrullningen till JAS-planet och den skamliga vapenexporten.

Regeringen talar om stram finanspolitik och återkommer med en del positiva korttidsåtgärder, men var finns förslagen om minskad förbrukning av råvaror och energi på lång sikt? Blir energipropositionen i höst ett genombrott för energisparande, eller blir den ett svek mot miljön och en signal om fortsatt energislöseri, som EL 90-utredningen häromdagen föreslog?

Regeringen vill öka utbudet av arbetskraft. Flera av förslagen är bra, inte minst att alla skall få rätt att arbeta till 67-årsdagen. Men hur skall målet om full sysselsättning kunna upprätthållas i längden, när regeringen samtidigt planerar att anpassa arbetsliv och samhällsliv till EG, där arbetslösheten i genomsnitt är 9 %? Hur går det ihop?

Regeringen vill satsa 5 miljarder på kollektivtrafik. Det är lovvärt, men otillräckligt. Miljöpartiet har föreslagit 6 miljarder om året. Hur skall den

miljöskadliga massbilismen och långtradartrafiken dämpas? Skall järnvägen få ett genombrott genom en tågtunnel under Öresund, eller ett hugg i ryggen genom en bilbro över Öresund?

Regeringen säger: "Varuproduktionen måste förändras så att skador på miljön undviks. "Om det är sant, betyder det en grön revolution. Det betyder att Assi måste sluta att tillverka engångsförpackningar, för att bara ta ett exempel. Men, hur skall Sverige kunna förändra sin varuproduktion inom ramen för EG-anpassningen?

Regeringen har själv sammanställt ett sekretessbelagt register på över tusen EG-lagar som Sverige måste godta, däribland 600 inom varuområdet. Statens egna myndigheter – naturvårdsverket, energiverket och många andra – har gjort utredningar som visar att hundratals av dessa EG-regler som Sverige måste inkorporera i sin lagstiftning leder till en försämring av svensk miljö- och hälsostandard.

Ingvar Carlsson, är det inte dags att erkänna att EG-anpassningen betyder att Sverige icke har en chans att uppfylla något som helst löfte om varuproduktionen, absolut inte att den skall göras helt miljövänlig?

Herr talman! Regeringen tycks tro att man kan föra en traditionell ekonomisk slöseripolitik och sedan plåstra om miljösåren i efterhand. Det är mycket vackert tal om miljön i regeringsförklaringen, men det bygger på den grundsynen. Det är en förlegad syn. Det inser inte bara miljöpartiet, det inser allt fler även inom näringsliv och fack.

I Svenska Dagbladets näringslivsbilaga i söndags säger en ekonomie doktor: Det är tuff hemmamarknad, höga energipriser samt hårda miljökrav som driver fram konkurrenskraftiga industriföretag. LO-tidningen krävde den 9 februari prislapp på miljön, så den som satsar på miljöförbättringar vinner och den som struntar i miljön förlorar.

Just precis det. Hårda miljökrav, höga energipriser, prislappar på miljön – det är miljöpartiets ekologiska ekonomi i ett nötskal. Samma grundsyn har alltså allt fler ekonomer och fackföreningsfolk.

Varför förs ändå den partipolitiska krisdebatten, i varje fall delvis här i dag, som om det bara handlade om kortsiktiga balansproblem?

Ett intressant svar kunde man hitta i en debattartikel i DN häromdagen. En skribent förklarade: "Vad vi behöver är partier som är organiserade efter dagens i stället för gårdagens åsiktsmotsättningar."

Just det! För 18 månader sedan kom miljöpartiet de gröna som pionjärer in i en riksdag som var handlingsförlamad av gårdagens tvåblockssystem. Den gröna ideologin bygger på dagens motsättning mellan Spara och Slösa, mellan grönt och grått.

– Ni måste anpassa er, ni måste visa rött eller blått, krävde förståsigpåare till höger och vänster.

– Men vi stod på oss. Vi framhårdade i att bedriva sakpolitik. Nu erkänner en av våra allra hårdaste kritiker i pressen, Sven Svensson i DN, att vår envishet har burit frukt. "Regeringsfrågan som dominerat alla moderna valrörelser sjunker kanske i bakgrunden, medan de stora och avgörande sakfrågorna träder i förgrunden", skrev han i söndags. Det är precis detta vi har velat.

Vi krävde också konstruktivt samarbete oberoende av block. Nu erkänner

Bengt Westerberg att vi har lyckats. I en intervju i lördags sade han: "Miljöpartiets inträde i riksdagen har gjort att de traditionella regeringsalternativen inte är lika självklara." Nej, det är precis det som vi har strävat efter.

Förutsättningarna för sakpolitiskt samarbete har alltså radikalt förbättrats sedan miljöpartiet kom in i riksdagen. Det är första steget i en svensk pere-strojka.

Nästa steg måste bli socialdemokratiskt. Mellan grönt och grått är det socialdemokratien som är vågmästare. Nu gäller det: Är miljövännerna, fredsvännerna och jämlikhetsvännerna inom socialdemokratien bara en dekoration utan inflytande? Eller finns det en socialdemokratisk majoritet för Ingvar Carlssons vallöfte en gång i tiden, att göra sitt parti till ett "miljöparti"?

Socialdemokratien kan naturligtvis tillsammans med folkpartiet behålla kärnkraften och bygga bilbron, fullfölja JAS-planen, öka vapenexporten osv. Alternativet är att lyssna på Gunilla Wettergren i Kommunalarbetaren och hennes medsystrar och medbröder. Om regeringen vill genomföra en långsiktig och rättvis dämpning av den miljöförstörande överflöds konsumtionen, då vet den var stöd finns att få.

Herr talman! Politik är inte bara att vilja, utan också att välja. Det går inte att lova både guld och gröna skogar. Det visar t.ex. en larmartikel i dag i en av Stockholms morgontidningar. Hotet mot naturen förvärras, heter det. Under 1980-talet har luftutsläppen gjort regnet i Sydsverige 200 % surare. "Det är den sista fasen i försurningsdramat. Sedan blir det grässtäpper", slutar artikeln.

Ingvar Carlsson, är det inte dags med ett radikalt snabbstopp för alla miljöförstörande utsläpp i luft, mark och vatten?

Den andra morgontidningen här i Stockholm berättar i dag att "Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har större och allvarligare konsekvenser än många hittills trott." Två miljoner människor har drabbats av radioaktiviteten och en femtedel av jorden i Vitryssland är obrukbar.

Ingvar Carlsson har sagt att kärnkraften inte hör hemma i ett civiliserat samhälle. Det är ett mycket klokt uttalande. Men i regeringsförklaringen står det bara: "Förberedelserna för avvecklingen av kärnkraften fortsätter".

När började förberedelserna? Jag har inte sett någon början på förberedelserna. I stället läser vi i tidningarna, t.ex. i Dagens Industri häromdagen, att det som förbereds är att socialdemokraterna skall slippa avvecklingslöftet. Det finns en allvarlig förtroendekris när det gäller socialdemokratiens beredskap för att genomföra riksdagsbeslutet enligt folkomröstningen och löftet om att verkligen avveckla kärnkraften och börja en helt ny energipolitik.

Är det inte nu. Ingvar Carlsson, tio år efter folkomröstningen, dags att inte bara skjuta upp utan att ta något konkret, rejält steg, som folk kan lita på, mot att påbörja kärnkrafts avvecklingen? Hur skall någon politiker kunna ta på sitt ansvar ens en miljondels risk att t.ex. Skåne, Halland, Väst-sverige eller Uppland drabbas av det fruktansvärda, förödande öde som har drabbat Vitryssland? Det är det ni gör när ni inte sätter i gång. Ni tar den risken. Men människorna i detta land har sagt ifrån. De vill inte leva med den risken.

Ingvar Carlsson, låt oss få ett konkret steg bort från den kärnkraft som inte hör hemma i ett civiliserat samhälle.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Kent Lundgren, Carl Frick, Ragnhild Pohanka, Inger Schörling, Anna Horn af Rantzien, Eva Goës, Paul Ciszuk, Krister Skånberg, Gösta Lyngå, Hans Leghammar, Anita Stenberg, Kjell Dahlström och Lars Norberg (alla mp).

Anf. 7 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Carl Bildt brukar ju anses vara snabbtänkt – för snabbtänkt ibland – men när han fick talmannens uppdrag att undersöka förutsättningarna för en borgerlig regering behövde han två dagar för funderingar och sonderingar. På lördagen fick han uppdraget. På söndagen begärde han förlängd tid och på måndagen meddelade till sist Carl Bildt att det inte var möjligt för honom att bilda en borgerlig trepartiregering. Den motivering som Carl Bildt angav var att det föreligger, som han kallade det, en socialistisk majoritet i riksdagen.

Carl Bildt behövde alltså drygt två dygn för att räkna ut mandatfördelningen i den här kammaren. Det är inte särskilt trovärdigt. Häromdagen tyckte han uppenbarligen själv att den här anmärkningsvärda saktfärdigheten behövde förklaras på något annat sätt, och i måndags fick vi veta att det uppdrag som Carl Bildt hade gett sig själv den där helgen inte handlade om sådana futiliteter som att just då försöka bilda en borgerlig regering. Nej, det han hade sett framför sig var en uppgift av betydligt större vikt. Det som han hade försökt att åstadkomma var minsann inte bara ett samarbete mellan de tre borgerliga partierna i februari 1990. Hans mål var en fastare borgerlig allians med siktet inställt på senare delen av 90-talet.

Carl Bildt får ursäkta, men inte heller den förklaringen ger ett särskilt trovärdigt intryck. I rollen som samarbetsingenjör påminner han mera om vargen:

– Varför har du så stora öron, mormor? frågade Rödluvan i sagan, och det gjorde uppenbarligen också Westerberg och Johansson, fastän i verkligheten.

– Varför har du så fasligt stor mun? frågade Rödluvan.

– För att jag skall kunna tala högst, mest och bäst, svarade den förklädde vargen.

– Varför är du så angelägen om höga opinionssiffror? frågade den godtrogna Rödluvan.

– För att jag vill vara störst och starkast både i den lilla och i den stora världen, svarade vargen.

Då först blev Rödluvan riktigt rädd.

– Vilka förfärligt stora tänder du har! utropade hon, men för sent. Knappt hade hon sagt det förrän vargen tog ett skutt ur sängen och slukade den stackars Rödluvan.

Så godtrogna var självfallet inte Bengt Westerberg och Olof Johansson. De har hört Carl Bildt berätta sagor den ena dagen, för att dagen därpå själv eller via ombud beskylla sina borgerliga bröder för att marginalrätta social-

demokratisk politik, för att blockera nyval och för att bedriva krypskytte mot moderata samlingspartiet.

Kanske är sanningen helt enkelt den att ett parti som uppträder som Stygga vargen, som driver en stenhård konfrontationspolitik och försöker håva in kortsiktiga vinster på överord och överbud, har svårt att plötsligt sätta andra intressen framför de rent partiegoistiska. Kanske är sanningen helt enkelt den att ett sådant parti har svårt att bli trott av sina egna tilltänkta koalitionsbröder. Kanske är sanningen så enkel.

Jag skulle vilja mot bakgrunden av det som har inträffat återkomma till en fråga som jag har ställt till Carl Bildt i de två senaste stora debatterna här i kammaren, nämligen om skattereformen. Carl Bildt säger i sitt pressmeddelande från måndagen den 19 februari:

”Jag har dock också redovisat för talmannen att de samtal som förts visar på en stor politisk samsyn mellan de tre borgerliga partierna i viktiga frågor som måste avgöras under de närmaste åren.

I en viktig fråga, nämligen energipolitiken, är det dock ännu inte möjligt att avgöra om en tillräcklig bas för en fast samverkan föreligger. På denna punkt krävs ytterligare överläggningar och avvägningar.”

Innebär detta, Carl Bildt, att ni var överens om skattereformen, och vilken överenskommelse hade ni då träffat om skatterna? Eftersom Carl Bildt säger att det var en enda fråga, nämligen energipolitiken, som var stötestenen, måste detta rimligen innebära att ni hade nått en överenskommelse om skattereformen. Som en av medkonstruktörerna bakom det förslag som nu föreligger vill jag också direkt fråga Bengt Westerberg på den här punkten: Var det så att det preliminärt hade träffats en överenskommelse om en skattereform, och hur förhöll den sig i så fall till den uppgörelse som folkpartiet och socialdemokraterna har?

Carl Bildt hade ju på sätt och vis under två dagar ansvaret för vårt land, nämligen när han hade uppdraget att sondera möjligheterna till en ny regering, men det slutade i total förvirring och kaos. Två dagar räckte för att en sådan förvirring skulle inträda, och det kan väl vara en viktig förklaring till det omöjliga i att skapa ett alternativ till socialdemokratin.

Efter några dagars samtal lyckades de borgerliga partierna komma överens, nämligen om att de är oense. Det var den överenskommelse som man kom fram till. Jag kan bara gratulera till detta fantastiska genombrott för borgerlig samverkan.

Carl Bildt fortsatte att använda mycket starka ord, bl.a. ”fiffel med författningen”, om det som har förevarit. Jag vill erinra Carl Bildt om vad Svenska Dagbladet har skrivit, nämligen att det fanns ett betydligt naturligare alternativ än att utlysa nyval, och det var att regeringen skulle avgå. Menar Carl Bildt att också Svenska Dagbladet uppmanar till fiffel? Ja, Carl Bildt nickar, och det var utomordentligt intressant att han har den uppfattningen om sitt liv- och husorgan. Jag tror faktiskt att det är Carl Bildt som på den här punkten, sin vana trogen, använder ord som han inte kan stå för och som inte leder särskilt långt i riktning mot en positiv och konstruktiv debatt.

Det som har hänt är ju att talmannen först prövade om den majoritet som fällde den socialdemokratiska regeringen var regeringsduglig, om det fanns

något alternativ som man var överens om. Talmannen konstaterade ju inte oväntat att något sådant alternativ inte fanns. Men sedan kom det intressanta, nämligen uppdraget till Carl Bildt att sondera möjligheten till en borgerlig trepartiregering. Carl Bildt kunde inte komma fram med ett positivt besked till talmannen.

Först därefter fick jag uppdraget att sondera möjligheten för en fortsatt socialdemokratisk regering, varvid vi hade samtal med folkpartiet som visade att skattereformen och det kommunala skattestoppet hade stöd från det hållet. Vi vet också att vi i vissa frågor kan få stöd från centerpartiet, i andra frågor från vänsterpartiet kommunisterna. Därefter har vi haft en omröstning i denna kammare som innebar 175 ja och 101 nej till en socialdemokratisk regering.

Vari ligger fifflet i detta, Carl Bildt? Vi har följt författningen, och en demokratisk process har avslutats med en omröstning i denna kammare. Jag tycker faktiskt att Carl Bildt skall dämpa tonen en smula, för det är viktiga frågor som vi diskuterar. Spar överorden till något möte som handlar om något betydligt mindre viktigt än svensk demokrati och den svenska grundlagen!

Carl Bildt framlade i fem punkter moderaternas förslag. Låt mig peka på att Carl Bildt när det gäller tre av dessa fem punkter möter en total splittring på den borgerliga sidan.

Carl Bildt lovar att sänka skatten, och detta kritiserar av folkpartiet och av centern.

Carl Bildt lovar en avveckling av kärnkraften – förlåt, att *inte* avveckla kärnkraften. Även den bäste kan säga fel, och det är ingen som tror att Carl Bildt är någon garanti för en avveckling av kärnkraften. Däremot utlovar Carl Bildt att kärnkraften inte skall avvecklas på det sätt som riksdagen har bestämt. Har han med sig centern på en sådan linje? Carl Bildt säger att Sverige måste vara med i Europa. Det innebär väl medlemskap i EG? Har han med sig centern på den punkten?

Det blir ju ointressant om han talar om en borgerlig allians samtidigt som man på punkt efter punkt – på tre av de fem punkter som han redovisar här – har stora avgörande klyftor i det borgerliga lägret.

Bengt Westerberg tog upp ett antal frågor. Den första gällde lönestoppet. Varför är det så nödvändigt att vi gör någonting åt löneutvecklingen, sade Bengt Westerberg. Han ville göra gällande att det är mindre viktigt nu än det var tidigare. Nej, det är det inte. Det är med andra medel som vi arbetar med denna fråga. Utgångspunkten är någonting utomordentligt viktigt, nämligen den fulla sysselsättningens politik där Sverige i dag gar mot strömmen. Vi behöver bara titta på Danmark för att hitta en arbetslöshet på 8–9 %. Arbetslösheten ute i Europa är i genomsnitt 9–10 %. I det läget har vi satsat på den fulla sysselsättningens politik, eftersom vi anser att arbetslöshet är ett hot mot den enskilde individen, mot hans eller hennes frihet och trygghet, och eftersom 10 % arbetslöshet i längden kanske t.o.m. är ett hot mot själva demokratin.

Fackföreningsrörelsen får då naturligtvis en väldigt stark ställning, liksom den enskilde löntagaren. Det har lett till att lönerna på tre år har ökat med 28 % medan vi har haft en tillväxt på 6 %. Det är det här problemet som vi

anser vara roten till det onda. Vi vill bibehålla den fulla sysselsättningen. Men då måste parterna ta ett gemensamt ansvar. Därför vill inte den socialdemokratiska regeringen gå den väg som andra länder använder för att lösa det här problemet, nämligen att låta arbetslösheten öka. Då handlar det inte om 2 % eller 2,5 % eller 3 %, utan erfarenheten utifrån Europa visar att det då handlar om 5–10 % och ibland ännu mer. Detta är problemet, Bengt Westerberg, som vi försöker angripa och där vi icke har gett upp. Med hjälp av den statliga medlaren och genom att sätta tryck på parterna kan vi undanröja de risker de själva annars löper. Det är fortfarande en viktig del i vår ekonomiska politik.

Bengt Westerberg ställde också ett antal andra frågor. Jag skall försöka hinna börja besvara dem under mitt inlägg. Föräldraförsäkringen har vi skapat utrymme för inom en balanserad budget. Det har kunnat ske tack vare ett hårt budgetarbete med nödvändiga omprioriteringar. Sex veckors semester är, Bengt Westerberg, en rättvisefråga. Det är orimligt att arbetare inom den privata industrin skall förvägras detta när andra grupper har rätt till det. Däremot vill vi skapa flexibilitet när det gäller uttaget av den femte och sjätte semesterveckan. Vi tror att vi därigenom vidtar en mycket positiv åtgärd sett från utbudspolitiska utgångspunkter.

När det gäller kärnkraften kommer en rad utredningar under våren. Vi skall bereda dem i vanlig ordning. Därför är det ganska orimligt att begära att jag i dag, innan vi har fått alla utredningar och innan utredningsarbetet har börjat, skall kommentera delar av ett utredningsförslag.

När det gäller barnomsorgen innebär vårt förslag att personalkooperativ nu får statsbidrag och att s.k. företagsdagis också får statsbidrag. Det är alltså två punkter där jag förstår att folkpartiet tidigare begärt beslut i den riktningen.

Herr talman! Nu är min tid ute och jag får förhoppningsvis i en senare replik återkomma till övriga frågor som Bengt Westerberg och andra ställt.

Anf. 8 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Statsministern förbrukade i sedvanlig ordning sin tid genom att tala om moderat politik: om socialdemokratisk politik brukar det inte bli mycket besked när han beträder denna talarstol. Han kritiserade oss på ett antal punkter. Han tog upp de fem punkter som jag nämnde i mitt anförande. Låt mig då bara konstatera att där har vi en politik men socialdemokraterna knappast någon.

Skall skattetrycket höjas eller skall det sänkas? Det vet vi inte.

Vad skall man göra med den offentliga sektorn mer än prata? Det vet vi inte.

Har man någon politik för sparande i samhället? Det vet vi inte.

Finns det någon socialdemokratisk energipolitik längre? Det vet vi inte.

Hur ser den socialdemokratiska Europapolitiken på sikt ut? Det vet vi inte.

Det råder stor oklarhet om socialdemokratisk politik. Därför är ju också socialdemokratin en blockering för Sveriges möjligheter att gå framåt i de här viktiga frågorna. Det rimliga i denna regeringskris hade varit ett nyval. Författningen lägger nyvalet i statsministerns händer. Han blockerade detta.

Därmed var det en socialistisk majoritet i denna kammare. Jag såg inte några möjligheter att driva en borgerlig politik med en socialistisk riksdagsmajoritet, och nyvalet var blockerat. Svårare är egentligen inte den saken.

Jag ställde en enda fråga till Ingvar Carlsson om sakpolitik. Det gällde den s.k. finanspolitiska åtstramning som nu skall ske. Skall den ske genom att man sparar på utgifter eller skall den ske genom att man höjer skatter? Den traditionella socialdemokratiska vägen är höjda skatter. Den uteslöt Kjell-Olof Feldt. Den utesluts inte i regeringsförklaringen. På denna enda punkt skulle man väl kunna få en antydning till besked.

Jag ansluter mig gärna till Bengt Westerbergs fråga om koldioxidtaket. Det förslag som lades fram häromdagen innebär 50 % utökning av koldioxidutsläppen. Är detta acceptabelt?

Borgerliga meningsmotsättningar finns, och jag anade en sådan när Bengt Westerberg gick upp och polemiserade litet mot mig med att jag hade sagt att socialdemokratin var en dinosaurie, medan han tyckte att den var en sengångare. Jag är beredd att åtminstone sluta en preliminär allians med Bengt Westerberg på denna punkt, efter att ha konsulterat Norstedts uppslagsbok angående vad en sengångare är. Det visar sig nämligen att sengångare är en sydamerikansk familj av tandfattiga däggdjur. De är långsamma och klumpiga med runt huvud. De har stora klor med vilkas hjälp de klättrar på undersidan av grenarna. De är besläktade med de utdöda jättetrögdjuren. Det verkar som om vi har samma bild av vad socialdemokratin egentligen är.

Anf. 9 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Efter detta finns det inte längre mycket utrymme för statsministern att tala om borgerlig oenighet, men det finns andra saker som vi kan diskutera.

Statsministern ställde en direkt fråga till mig om skatterna. På den vill jag svara att vi aldrig kom så långt i våra samtal att vi diskuterade konkreta förändringar eller justeringar. Från i första hand centerpartiet konstaterades att man inte var beredd att alls göra några kompromisser om innehållet i skattereformen. Det är en erfarenhet som också Ingvar Carlsson har kunnat göra tidigare.

Sedan säger Ingvar Carlsson att Carl Bildt gärna vill vara störst och starkast, och det är jag helt övertygad om att han vill vara. Jag är också säker på att det är fler som vill vara det. Möjligen är Ingvar Carlsson en sådan kandidat. Jag skall erkänna att också jag gärna vill vara störst och starkast, men som alla vet känner jag att jag i varje fall inte ännu är riktigt där.

Både Ingvar Carlsson och Lars Werner talade slående nog mycket om de borgerliga partierna men ganska litet om den egna regeringsförklaringen. Ingvar Carlsson säger att det som drev fram förslaget om lönestopp var att löneutvecklingen var viktig för sysselsättningen. Alldeles självklart är det så. Jag tror inte att det råder någon som helst oenighet i kammaren om att löneutvecklingen är viktig. Men det var inte den saken som Ingvar Carlsson ställde en kabinetsfråga på den 15 februari, utan det var metoden att påverka löneutvecklingen, nämligen förslaget om lönestopp. Det var så viktigt att Ingvar Carlsson sade så här: Får vi inte igenom det förslaget är vi inte

beredda att regera landet. Nu är lönestoppet borta, samtidigt som Ingvar Carlsson kommer tillbaka och säger att det faktiskt går bra att regera landet utan lönestopp. Det var alltså omöjligt för 20 dagar sedan.

Detta är ett nytt besked. Man undrar om regeringens avgång bara var en ren bluff. Var den bara ett sätt att hitta en utväg för att inte Kjell-Olof Feldt skulle avgå ur regeringen i protest mot regeringens otillräckliga ekonomiska politik? Det var i så fall uppenbart att det var detta som det handlade om. Eller fanns det andra skäl till att man drev en ekonomisk politik som uppenbarligen inte längre behövs?

Vad så gäller föräldraförsäkringen förstår jag visst vilka motiv som Ingvar Carlsson har för att bygga ut den. Men om det i regeringsförklaringen sägs att reformer skall genomföras bara under förutsättning att man utan skattehöjningar kan föra en tillräckligt stram finanspolitik, och om man sedan kommer tillbaka och säger att finanspolitiken inte blev tillräckligt stram utan skattehöjningar och att man måste föreslå en rad sådana, hur kan man då hävda att det fortfarande finns utrymme för sociala reformer? Vad betyder den formulering i regeringsförklaringen som säger att reformer skall genomföras bara om det kan ske utan skattehöjningar och vi ändå kan få en tillräckligt stram finanspolitik? Den frågan har Ingvar Carlsson ännu inte svarat på.

Anf. 10 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ber så mycket om ursäkt för att jag faller ur ramen och inte här berättar några sagor eller ägnar mig åt det animala fältet.

I regeringsförklaringen finns trots allt en del sakpolitik som jag tycker förtjänar en och annan kommentar och en och annan fråga. Frågan om skattereformen berördes nyss av Bengt Westerberg. Låt mig klargöra vår position i den frågan.

Alla vet att skattereformen kom in i bilden i dess nuvarande substansiella utformning efter valet 1988. När vi förde våra samtal var inte frågan om ett extraval ute ur bilden. Det kan den inte vara innan man har en ny regering som är beredd att regera vidare. I det läget resonerade vi så här: Varför skall vi undanhålla svenska folket möjligheten att för en gångs skull ha en uppfattning om skattereformen innan den definitivt genomförs? För mig var det en demokratisk självklarhet att skattereformen och fördelningspolitiken skulle bli en stor fråga i en nyvalsrörelse. Motsatsen hade snarast varit en sensation.

Man kan sedan diskutera hur fasta låsningarna har varit på olika håll. De har varit betydande, vilket är beklagligt. Jag tycker att det finns anledning att också i fortsättningen diskutera skattereformen. Den finansiering som valts av folkpartiet och socialdemokraterna kommer nämligen enligt min uppfattning att leda till betydande fördelningspolitiska och samhällsekonomiska problem.

Det tycks som om regeringen var inne på ungefär samma tankegång. På s.9 i den version av regeringsförklaringen som vi har fått står nämligen att regeringen kommer att genomföra en utvärdering av reformens fördelningspolitiska och samhällsekonomiska effekter. Det är bra, men det kan inte innebära att låsningarna är totala. Låt mig fråga: Av vem, hur och när skall utvärderingen genomföras? Det är viktigt att den sker fort och blir en del av underlaget för de kommande besluten. Utvärderingen kan sedan fortsätta

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

*Regeringsförklaring
och partiledar-
debatt*

även efter besluten, men det är viktigt att vi får veta hur utvärderingen skall gå till.

Anf. 11 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Jag har bara två frågor till statsministern just nu, nämligen dels en fråga om det kommunala skattestoppet, dels en fråga om miljökonferensen.

I mitt inledningsanförande sade jag att vi är motståndare till kommunal skattestopp. Varför är vi det? Jo, därför att den kommunala och landstingskommunala sektorn i dag har stora ekonomiska underskott. Samtidigt har man stora ekonomiska behov som måste tillgodoses. Vi anser att ett kommunalt skattestopp måste kombineras med ett ekonomiskt stödpaket till kommunsektorn. Under 1980-talet exporterade staten en del av sitt underskott till kommunerna. I dag finns ett stort överskott i statsbudgeten som ungefär motsvarar kommunernas samlade underskott.

Hur regeringen hanterar frågan om kommunernas ekonomi visar, anser vi, vilken väg man vill gå. Framhärdat regeringen i sin uppfattning om ett skattestopp utan statliga stödpengar, öppnas inte vägen för en demokratisering av den offentliga sektorn, som jag tror att vi är överens om. Satsar regeringen ensidigt på skattestopp tvingar man i stället fram en privatisering inom vården och omsorgen. Kommunerna måste långsiktigt få ett bättre skatteunderlag.

Nu har regeringen utlovat en utredning om bättre kommunal skatteutjämning. Det tycker vi är en bra idé. Vi anser att alla kommuner skall omfattas av skatteutjämningen samt att kommunal företagsbeskattning eller kapitalbeskattning är rimliga alternativ. När nu skattebasen för inkomst av tjänst vidgas kan man tänka sig att kommunerna får behålla de extra skatteintäkter som uppstår.

Vårt parti är ingen vän av högre kommunalskatter, men vi anser och inser samtidigt att det inte är vettigt att lägga ett tak som inte täcker hela stugan. I dag vet vi att det regnar in i många av landets kommunalhus. Därför är min fråga: När tänker regeringen tillsätta den här utredningen och inom vilken tidsrymd skall utredningen vara färdig med sitt arbete?

Dessutom skall jag ställa en fråga om miljökonferensen, som Ingvar Carlsson talar om i regeringsförklaringen. Avser man att vid denna miljökonferens ta upp till diskussion frågan om olika kärnkraftverk runt Östersjön? Jag anser att det finns utrymme för ett gemensamt agerande med t.ex. Danmark. Den danska regeringen har erbjudit Polen ekonomisk hjälp och hjälp med att utveckla en miljövänlig energiplan. Kommer frågan om reaktorerna att diskuteras vid miljökonferensen?

Anf. 12 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det är synd att det finns så mycket viktigt att säga om vem som sade vad till vem när under regeringskrisens dagar, så att statsministern i hastigheten inte hinner med att tala om astma hos skolbarn, kärnkraft, arbetslöshet och sådana saker.

Låt mig ta upp detta med arbetslösheten. Det är imponerande att Ingvar Carlsson här varnar för den arbetslöshetssituation som råder i EG-länderna.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt, för det är ett bistert faktum. Men vad som är en gåta är hur han kan lova att han skall bekämpa arbetslösheten i Sverige, samtidigt som han aktivt anpassar och ansluter hela den svenska ekonomiska politiken till den som förs i EG.

Det är ju så det ligger till. Sverige skall visserligen inte bli medlem i EG men skall, som det står i regeringsförklaringen, delta i den inre marknaden. På den inre marknaden skall lika regler gälla för kapital, tjänster, varor och arbetskraft. Där skall vi vara med. Var och en som sysslar med EG-frågorna vet att det innebär att vi måste föra en gemensam ekonomisk politik, en gemensam skattepolitik och en gemensam finanspolitik. I alla väsentliga avseenden som påverkar arbetslösheten måste vi föra en med EG gemensam politik.

Fråga danskarna! De hade 1972 en arbetslöshet på svensk nivå, omkring 2 %. Deras arbetslöshet har sedan EG-inträdet fyrdubblats och kommit upp på grekisk eller portugisisk nivå. Detta är ju fakta.

Om man skall ta socialdemokratins politik här på allvar, måste ni beskriva hur Sverige som fullt anpassad medlem i EG:s inre marknad skall kunna föra en politik som leder till en annan arbetslöshet än den som dominerar inom EG. Är det inte ett ganska modest krav att få en sådan beskrivning?

Jag kan försäkra Ingvar Carlsson att detta är en fråga som ställs på alla Sveriges arbetsplatser och i alla Sveriges fackförbundstidningar. Ibland får jag det märkliga intrycket att vi i miljöpartiet är de enda som följer fackförbundspressen. Det är väldigt sällan man hör regeringsföreträdare referera till vad som står i fackförbundspressen.

Vi läser fackförbundspressen, och vi vet att det finns en mycket mycket stor oro för hur regeringen skall få denna ekvation att gå ihop, att återupprätta den fulla sysselsättningen och samtidigt ansluta sig i alla väsentliga avseenden till en marknad som har en genomsnittlig arbetslöshet på 9 %. Ingvar Carlsson sade t.o.m. 10 %, så den kanske har ökat de senaste dagarna, vilket jag håller för sannolikt.

Skulle Ingvar Carlsson ändå inte kunna upplysa inte bara mig utan alla dem ute på arbetsplatserna som undrar: Hur skall EG-anpassningen förenas med en kraftfull politik för full sysselsättning?

Anf. 13 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Denna gång skall jag börja i andra ändan, dvs. med miljöpartiet. Låt mig först göra den reflexionen efter att ha lyssnat på Per Gahrtons inledningsanförande att det inte är lätt att kopiera stora tal.

Det andra som jag skulle vilja säga till Per Gahrton är att om nu vi inte får utan diskriminering sälja våra varor på den europeiska marknaden, om vi ställs utanför den utvecklingen, då skall Per Gahrton få uppleva en arbetslöshet som han i dag inte kan drömma om. Det blir en arbetslöshet som kommer in via vår exportindustri och som obönhörligen sprider sig in över den gemensamma sektorn.

I ett läge då murar rivs och gränser luckras upp i Europa rekommenderar miljöpartiet att vi skall dra ner något av en järnridå runt Sverige. Det kommer att slå mot sysselsättningen, och det kommer att slå i en lång rad andra avseenden.

Det är märkligt att inte miljöpartiet inser att lösningen på problemet med arbetslösheten i Europa är att vänstern i Europa och fackföreningsrörelsen i Europa förenar sig i en progressiv politik. Det är att satsa radikalt och framtidsinriktat, inte att isolera sig och tro att bara man drar ner skygglapparna för ögonen så löser sig problemen.

Om Per Gahrton läser fackförbundstidningarna så noga, tag då och läs om energipolitiken också, så kan vi komma tillbaka och diskutera den frågan vid nästa tillfälle.

Till Lars Werner vill jag säga att vi kommer att tillsätta utredningen snarast möjligt. Jag föreställer mig att vi kan offentliggöra detta i samband med att vi lägger fram propositionen om skattereformen. Det finns flera tänkbara kompetenta organ som skulle kunna påta sig uppgiften, och även detta skall vi offentliggöra vid det tillfället.

När sedan utredningen kan vara klar vågar jag i dag inte ha någon riktig uppfattning om, men vi har självfallet ett intresse av att utredningen om de fördelningspolitiska effekterna av skattereformen genomförs så snabbt som möjligt. Om Lars Werner menar även kommunalskatteutredningen, vill jag säga att jag önskar att den kunde bli klar 1991 men att jag inte vågar garantera något sådant, för vi vet att kommunalskatteutjämning är en väldigt komplicerad fråga.

Jag tror att det var Olof Johansson som ställde frågan om utvärdering, och då har jag berört den frågan i svaret till Werner.

Carl Bildt säger att nyval har blockerats av socialdemokraterna. Det är fel. Vi har avgått och låtit talmannen pröva olika alternativ. Sanningen är ju att Carl Bildt hade möjlighet att driva frågan om nyval om han hade önskat det.

Jag drar precis samma slutsats som nu ett antal borgerliga tidningar gör, nämligen att Carl Bildt i själva verket inte ville ha nyval. Han ville fortsätta i den nuvarande situationen, där moderaternas prioritering uppenbarligen är att försöka bli så stora som möjligt på folkpartiets och centerns bekostnad – ja, kanske t.o.m. på socialdemokratins bekostnad. Det är moderaternas strategi, och den är överordnad allt annat.

Så vill jag svara på ytterligare en fråga, nämligen om den finanspolitiska åtstramning som Carl Bildt efterlyser. Ja, det skall ledaren för ett parti göra som faktiskt föreslår en underbalansering av budgeten med 25 miljarder kronor på ett helt år! Är det något område där moderaterna uppträder med den totala ansvarslösheten, så är det ju just när det gäller finanspolitisk åtstramning. Moderaterna förespråkar en väldig underbalansering som skulle leda till en våldsam inflation, underbalansering i en omfattning som jag tror att inget annat parti skulle ens drömma om. Stora, ofinansierade skattesänkningar lovas ut med Carl I Hagen-metodik från Norge – total ansvarslöshet och opportunism!

I alla år har moderaterna krävt en skattereform. När vi genomför den och folkpartiet och socialdemokraterna och i stor utsträckning också centern tar ansvar för den, då går moderaterna ut i våldsamma attacker för att fånga röster på ett sätt som visar att moderaterna inte tar särskilt stort ansvar för landet.

Till slut skulle jag vilja svara Bengt Westerberg på ytterligare en fråga, och

det gäller flyktingpolitiken. Andra halvåret 1989 kom ett rekordartat stort antal asylsökande till Sverige. Vi har en mottagningsorganisation dimensionerad för 20 000, det kom 1 000 per vecka och vi hade prognoser som visade att antalet skulle komma att uppgå till 50 000 per år. I det läget vidtog vi åtgärder som gjorde att vi ändå 1989 hade 24 000 personer som stannade på grund av flyktinskäl plus 18 000 anhöriga, alltså tillsammans 43 000. Vidare hade vi 23 000 människor på invandrarverkets förläggningar, varav 7 000 med uppehålls- och arbetstillstånd.

Då är det verkligen trist att en svår fråga utnyttjas i partipolitiskt syfte, när folkpartiet i stället kunde hjälpa till att ta fram de platser ute i kommunerna som är nödvändiga för att vi skall klara de flyktingar som redan har tillstånd att bo här.

Anf. 14 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Statsministern är indignerad över att moderaterna vill bli stora på socialdemokraternas bekostnad. Ja, det må han ju vara i egenskap av socialdemokratisk partiordförande. Men det är faktiskt så att vi står för en politik som vi är övertygade om är rätt och riktig och sund och sann, och den för vi ut.

Det leder av allt att döma till att också många socialdemokrater överger sitt gamla parti, som de tycker är förstelnat och tråkigt, och så går de till det som representerar idéerna för framtiden i många länder. Det tycker den socialdemokratiska partiordföranden illa om, och det kan jag förstå, men det är inte mycket att moralisera över i riksdagens talarstol.

Sedan moraliserar han också över att jag inte skulle ha rätt att ställa frågan till honom om vilken finanspolitik som regeringen tänker föra. Jag har nog rätten att ställa den frågan. Sedan har statsministern rätten att säga att han varken vill eller kan svara på frågan, och det är väl innebörden i det svar vi just fick.

Statsministern kan inte svara på frågan, som så många gånger förut, eller han vill inte svara på frågan. Men det är högst legitimt att i riksdagen fråga hur finanspolitiken skall se ut. Ni har inte kunnat föra den tidigare. Nu säger ni att ni skall föra den. Det finns två vägar: spara på utgifterna eller höja skatten. Jag frågar: Blir det höjda skatter? Från statsministern blir det inget besked.

Nu hörde jag i och för sig i morgonekot i förrgår att statsministerns politik är att, som han sade, isolera moderaterna. Nåja, det var intressant att få besked på den punkten. En statsminister som i andra sammanhang säger att han skall samla nationen kring breda lösningar och som samtidigt säger att han skall isolera riksdagens näst största parti är inte ute för att samla nationen, utan han är ute för att söndra i syfte att bevara sin egen makt. Det var ett besked så gott som något.

Jag upprepar mina frågor: Skattehöjning eller sparande – hur ser finanspolitiken ut? Kommer koldioxidmålet att tas bort eller kommer det att vara kvar? Det är två raka frågor.

Jag begär inte att statsministern skall ge några varaktiga svar, för det vi har lärt oss av dessa kriser är ju att han kan vända på en femöring. Det som inträffade under regeringskrisen i februari var att statsministern avgick på en

politik och återkom på en annan eller rättare sagt utan någon politik alls. Samma sak gjorde han i april-maj förra året. Han gick ut med en politik och ändrade sig totalt.

Vid regeringskrisen i februari, i striden om lönestoppet, var det vi som fick rätt. Det går och det är bra att regera landet utan denna statliga reglering. Ingvar Carlsson har blivit de stora U-svängarnas statsminister i Sverige.

Anf. 15 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Flyktingpolitiken först. Ingvar Carlsson efterlyste hjälp från folkpartiet.

Jag tog kontakt med invandrarminister Maj-Lis Lööv förra våren, när vi såg att det började bli allt större problem på flyktingförläggningarna att få ut flyktingarna i kommunerna, och frågade om det inte var lämpligt att alla riksdagens partier samverkade för att t.ex. få fram fler provisoriska bostäder. En sådan samverkan avböjde invandrarministern.

Så mycket mer kan man i opposition inte göra. Våra lokala företrädare försökte på olika sätt ta initiativ i sina kommuner för att öka flyktingmottagandet.

Det allvarliga med regeringens nya flyktingpolitik är att människor som har skyddsskäl, människor som vi tidigare låtit stanna i Sverige och som på goda grunder har sökt sig hit därför att de är förföljda i sina hemländer, inte längre har denna självklara rättighet. Min önskan är fortfarande att regeringen skall ändra den politiken.

Sedan är det alldeles klart att ett skäl till att lönerna stiger, vilket oroar Ingvar Carlsson och många andra, är att det förs en för svag finanspolitik. Det står också i regeringsförklaringen, och ni har framfört det tidigare från regeringshåll, att finanspolitiken måste skärpas. Det må vara att moderaterna har en svag finanspolitik. Men det är ju helt ointressant, eftersom det inte är moderaterna utan socialdemokraterna som skall regera landet. Därför räcker det inte med peka på att moderaternas finanspolitik är otillräcklig. Det allvarliga är att socialdemokraternas finanspolitik är otillräcklig.

När man nu har den principiella insikten att vi har råd med reformer bara om vi inte behöver höja skatterna och ändå kan föra en stram finanspolitik, hur kan Ingvar Carlsson då försvara att man nu genomför en utökning av föräldraförsäkringen och för all del även semesterreformen, vilka ju båda verkar i fel riktning. Reformerna kostar pengar och tvingar fram skattehöjningar; de går på tvärs mot de principer som ni talar om i regeringsförklaringen.

Det var intressant att höra att Ingvar Carlsson läser fackförbundspressen. Om vi läste denna tillsammans kanske vi skulle kunna enas om en bra energipolitik. Det som skrivs om energipolitiken i fackförbundspressen ligger långt ifrån regeringens hittillsvarande riktlinjer. Jag vill ändå fråga Ingvar Carlsson om vi inte i dag kan få ett besked: Diskuterar regeringen över huvud taget möjligheten att sätta ett pris på energin som innebär subventionering av nyproducerad elektrisk energi och som därmed kommer att stimulera efterfrågan långt utöver vad vi har möjlighet att tillgodose? Överväger regeringen på allvar att bygga ut älvar och är regeringen, som också Carl Bildt frågade, beredd att överge koldioxidmålet?

Herr talman! Till sist bara några ord till Per Gahrton. När jag blickar ut över Europa och ser att arbetslösheten där ligger på 9 % blir inte min naturliga reaktion att vi nu skall isolera oss i Sverige för att förhindra att arbetslösheten stiger även här. Min reaktion blir i stället att nu måste vi liera oss med progressiva krafter i Europa för att få ned arbetslösheten där. Det är tydligen en för miljöpartiet helt främmande tanke.

Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Eftersom det tydligen är dags att redovisa sina läsvanor vill jag också redovisa mina. Jag läser också fackförbundspressen. Jag har t.o.m. med mig ett urklipp ur SIF-tidningen nr 2 år 1990. Där finns rubriken "Innan kärnkraften går med vinst – 80 miljarder måste tjänas in". Det måste vara detta som man här på olika håll har läst. Det finns i artikeln också för en gångs skull en ganska vederhäftig redogörelse för hur man kommit fram till detta belopp. Dessutom är det bara att notera att under det stormiga 80-talet, då eländets index bara steg och steg, har kärnkraften introducerats mer och mer. Det kanske t.o.m. finns ett samband här. Kärnkraften är nämligen ingen vinstkälla, om nu någon har trott det. Ibland förefaller det av debatten som om det skulle vara på det sättet, men så är det alltså inte.

Jag vill återkomma till några saker i regeringsförklaringen. Jag tycker nog att jag fick ett något undanlidande svar på mina frågor om "ärhundralets skattereform" och den utvärdering som regeringen avser att göra av denna. Den intressanta frågan är naturligtvis vilken öppenhet det finns för förändringar och vilken påverkan det haft på de avtalsslutande parterna att räntenivån i dag är en helt annan än då Bengt Westerberg, Kjell-Olof Feldt, Ingvar Carlsson och andra gjorde upp om skattereformen. Det kan inte vara alldeles ointressant hur detta slår i människors vardagsekonomi. När så mycket som 27 miljarder kronor läggs på boendekostnaderna, märks det givetvis om räntan därutöver går upp till rekordnivåer.

En formulering i regeringsförklaringen vill jag ha något slags besked om. Jag instämmer helt i den åsyftade formuleringen – avsnittet är mycket välformulerat och skulle kunna vara hämtat ur ett centerprogram. Jag åsyftar formuleringen: "Hög kvalitet och effektivitet kräver decentralisering som ger större möjligheter att påverka för dem som använder tjänsterna och ökat inflytande för personalen." Det talas alltså om den offentliga verksamheten. Jag förstår här inte dem som brukar säga att det inte är bra med lönestopp, regleringar o.s.v. För kommunerna gäller tydligen inte detta, utan man är beredd att sätta ett tak på hela den sektor man här talar om och därmed begränsa decentraliseringen och i stället få en stark centralisering. Hur går detta ihop?

Anf. 17 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Eftersom man här får svar på en del frågor, skall jag drista mig att ställa en till. Den gäller socialförsäkringssystemet. Vi vet att det vilar något slags orosmoln över vårt socialförsäkringssystem. Kostnaderna har under de senaste åren ökat med miljardbelopp. Kostnadsökningen och det ökade antalet sjukdagar har riktat intresset just på sjukförsäkringen. I debatten sägs det ibland att vi sjukskriver oss i onödan – att vi fuskar oss till

lediga dagar. De borgerliga gör vad de kan för att blåsa under den debatten, främst kanske för att få stöd för införandet av karensdagar och för att på sikt kunna slakta delar av den generella sjukförsäkringen.

Den främsta anledningen till de borgerliga angreppen på vårt socialförsäkringssystem tror jag är att socialförsäkringarna är ett av våra viktigaste fördelningspolitiska instrument och att de har en klart inkomstfördelande funktion.

Ökningen av antalet sjukdagar från 18 till 25 sedan år 1983 betyder inte att vi nu i genomsnitt är sjuka sju dagar mer per år. Ökningen beror delvis på ändrade regler för sjukersättning under utbildning och rehabilitering. I antalet sjukpenningförsäkrade ingår också de 300 000 personer som inte är sysselsatta – de är arbetslösa eller står utanför arbetsmarknaden. I den gruppen ökar sjuktalen snabbt, precis som bland dem som är långtidssjukskrivna.

Men även om det inte är sant att det förekommer ett allmänt fusk med sjukförsäkringen och även om en del av kostnadsökningen beror på ändrade regler, anser vi att det kan finnas skäl till förändringar. Försäkringskassorna får lägga ned oerhört mycket arbete på administration med just de korta sjukskrivningarna, och det förekommer både över- och underkompensation i systemet. Därför anser vi att man bör pröva förutsättningarna för ett system, där arbetsgivarna sköter rapporteringen av de korta sjukfallen till försäkringskassan och betalar sjuklön under förslagsvis 14 dagar samt att eventuell ersättning från försäkringskassan betalas i efterhand till arbetsgivarna i förhållande till den faktiska lönen. Under förutsättning att försäkringskassorna svarar för kontroll och tillsyn av försäkringen, anser vi att arbetsgivarna kan ansvara för administrationen. Jag vill därför fråga statsministern om han är beredd att säga någonting om regeringens tankegångar i denna fråga och därigenom kanske skingra mycket av den misstänksamhet som i dag finns hos löntagarna mot att arbetsgivarna skall få ta över de första 14 dagarna.

Anf. 18 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! En fråga till Bengt Westerberg: Om Bengt Westerbergs intresse för att ansluta Sverige till en europeisk supermakt enbart beror på solidaritet och osjälvisk vilja att hjälpa, varför föreslår han då inte att vi skall begära inträde i Sovjetunionen? Där behöver man oss mycket bättre, och där skulle t.o.m. Bengt Westerberg kunna framstå som progressiv.

Herr talman! Jag uppskattar att Ingvar Carlsson gav sig tid att försöka svara, men svaret blev knappast helt tillfredsställande. Faktum är ju att EG när det gäller socialpolitik, miljöpolitik, konsumentpolitik och allt det andra betyder väldiga försämringar av den svenska nivån. När det gäller exportföretagens arbetsförutsättningar blir förändringarna på sin höjd marginella. Det framhålles också i den debatt som pågår bl.a. i tidskriften Ekonomisk Debatt. Det beror bl.a. på att vi har ett frihandelsavtal som ingen vill bryta upp; vi vill inte ha någon järnridå. Detta beror på att storföretagen redan är inne i EG med sina dotterföretag. Volvo är det senaste exemplet. Jag undrar om man i regeringen inte borde pröva följande hypotes. Är det kanske så att alla dessa entusiaster för EG inom storföretagen, vilka är desamma som vill ha ökad arbetslöshet och som vill privatisera socialförsäkringarna och sänka

miljöskyddet, egentligen inte är intresserade av att Sverige skall komma in i EG, eftersom de själva redan är där? Är det kanske så att de vill ha hit EG, EG:s lagstiftning och EG:s sociala system, ett system som de försöker genomdriva i allmänna val. Där har de hittills misslyckats, och därför går de en omväg via EG. Prova den hypotesen någon gång!

Även vi läser fackförbundspressen. När det gäller sysselsättningen är det nästan enbart fackföreningarnas medlemmar som drabbas, medan vi alla drabbas när det gäller energin. Därför lyssnar vi inte enbart till fackförbunden, där det finns olika meningar.

Vi lyssnar också t.ex. på Brundtlandkommissionen, som sagt att industri-länderna måste halvera sin energiförbrukning. Vi lyssnar till en rapport från Vattenfall, Challenge of choices, som säger att man kan fördubbla effektiviteten i elanvändningen till år 2010 utan några oöverstigligen problem. Det är alltså en fullt realistisk energipolitik som vi står för när vi vill att man skall börja konkret avveckla kärnkraften. Jag – och jag tror många med mig – skulle vara tacksam om statsministern i sitt nästa inlägg ville försöka besvara min andra fråga: När får vi det första konkreta steget mot kärnkraftsavvecklingen?

Anf. 19 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Oppositionspartiernas fem företrädare är om möjligt mer generösa än vanligt när det gäller att ställa frågor men tyvärr inte lika generösa när det gäller att ge mig tid att svara på frågorna. Jag har nu tre minuter på mig, vilket innebär att jag kan ägna trettiofem sekunder per debattör.

Vi kom aldrig så långt när det gäller skattereformen, sade Bengt Westerberg, och Carl Bildt vägrar nu i den tredje debatten i följd att svara på var moderaterna står när det gäller ett samlat borgerligt alternativ till skattereformen. Jag konstaterar det självklara att man även på denna punkt är djupt splittrad.

I de två frågor, energin och skatterna, på vilka de borgerliga regeringarna föll mellan 1976 och 1982, är de borgerliga partierna nu mer splittrade än någonsin. Därmed har jag fått förklaringen till varför det inte kunde bli någon borgerlig trepartiregering. De borgerliga partierna var inte regeringsdugliga. Det är den enkla och raka sanningen. Snacka om triss i förlorande lag, apropå spelskandalen och annat!

Carl Bildt säger att finanspolitiken är svag och att regeringen inte presenterat ett tillräckligt klart förslag. Vi skall lägga fram våra förslag i kompletteringspropositionen, grundade på vad som händer i samtalet mellan parterna och den statliga förhandlaren.

Får jag understryka, herr talman, att sedan vi övertog regeringsmakten har vi fått bort ett budgetunderskott på 80 å 90 miljarder kronor och åstadkommit en balanserad budget eller t.o.m. ett överskott i budgeten. Det är utslag av en stram finanspolitik. Moderaterna däremot är kvar i stora budgetunderskott. Med en moderat finansminister skulle vi återigen få jättelika budgetunderskott med inflation och annat elände som följd.

Carl Bildt klagade över att jag inte inkluderat moderaterna i de breda lösningarna i nationens intresse. Det är riktigt, Carl Bildt. Även min förmåga när det gäller att skapa samlande lösningar har sin begränsning. Att klara

den borgerliga splittringen åtar jag mig inte, men att träffa sakuppgörelser med folkpartiet och centerpartiet tror jag är möjligt, och det tänker jag ägna mina krafter åt.

Räntan har diskuterats av Bengt Westerberg och Olof Johansson. Orsakerna till att vi fick en räntehöjning var att regeringen förlorade i omröstningen om det ekonomiska paketet och att landet gick ut i en politisk kris. Det ledde till en ökning av räntan från 13 till 16 %. Vi har nu fått en reduktion med följden att räntan ligger på 14,5 %. Detta är inte så märkligt om man tar hänsyn till att vi under denna period har haft en internationell räntestegring.

Herr talman! Till slut vill jag än en gång ta upp frågan om flyktingarna. Sverige bedriver en progressiv flyktingpolitik och tar emot betydligt fler flyktingar än vad som är fallet i våra grannländer. Men vi ser att det nu blir en sådan press på Sverige att vi inte skulle kunna ta hand om flyktingarna på ett rimligt och bra sätt, och vi tvingas därför att något strama åt flyktingpolitiken. Detta framställs då som en inhuman och okänslig politik, och jag tycker det är tråkigt.

Den borgerliga regeringen, med – tror jag att det var – Per Ahlmark som flyktingminister, vidtog en del åtgärder med totalt sett en långt lägre grad av invandring som följd. Jag menar därför att Bengt Westerberg nog skall dämpa tonen något när det gäller flyktingpolitiken.

Anf. 20 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Tiden går snabbt, och replikerna är numera korta.

Först till statsministerns fråga om skatten – jag ser att statsministern är inbegripen i ett samtal. Jag är ledsen om jag stör, men statsministern har alltså ställt en fråga till mig. Statsministern har i ett antal debatter ställt denna fråga. Jag besvarade frågan i min andra replik, och jag vill också hänvisa till protokollet från riksdagsdebatten den 15 februari. Det jag där sade överensstämmer med vad jag sade i mitt pressmeddelande den 19 februari och det överensstämmer för övrigt väl med vad Bengt Westerberg sade här nyss. Så var det med den saken.

Det avgörande är att vi har en regering som icke förmår bedriva en ekonomisk politik, en regering som gör den ena u-svängen efter den andra och nu har hamnat i en situation som har fått tidningen Affärsvärlden att i sitt senaste nummer skriva att den ekonomiska politiken i Sverige börjar att likna ett skämt.

Statsministern må berömma sig av att han genom kraftigt höjda skatter under 1980-talet har fått bort budgetunderskottet. Det fick han bort, men på fel sätt. Genom att han fick bort budgetunderskottet på fel sätt har han skapat ett annat, ett större och ett värre underskott, nämligen vårt underskott i förhållande till omvärlden. Det är den galopperande ökningstakten i fråga om Sveriges underskott gentemot omvärlden, bytesbalansunderskottet, som ger krisen, som ger räntorna, som ger de höga boendekostnaderna, som ger inflationen, som dämpar investeringarna och som kommer att föra oss in i arbetslöshetens stålbad, för att använda Kjell-Olof Feldts ganska så målande formulering. Där kommer krisen, där ligger den tredje vägens ekonomiska politik misslyckande.

Regeringsföreträdarna står emellertid här och bara stammar. De förmår inte svara på en enkel fråga om hur finanspolitiken skall se ut. Hur skall regeringen någonsin få trovärdighet för den ekonomiska politiken när de enklaste frågor icke kan besvaras, när regeringen gör den ena u-svängen efter den andra och verkar sakna förmåga att diskutera de verkliga problemen i ekonomin?

Vi moderater har ett alternativ. Det lade vi fram den 25 januari. Alternativet är fullt ut finansierat. Statsministern har nu ett tag tjatat om de 20 miljarderna. Det var i debatten för någon vecka sedan fråga om 20 miljarder, men det har blivit 25 miljarder i dag. Det är väl ett resultat av inflationens härjningar; det har ju kommit fram rekordsiffror på den punkten. Dessa 20 miljarder eller 25 miljarder är en fiktion. Vi har förhört oss om var dessa beräkningar finns. Riksdagens finansutskott känner inte till dem, och vi har inte kunnat nå representanter för finansdepartementet. Det måste vara någon politisk sekreterare i statsrådsberedningen som har lagt ihop sina enkla klossar i syfte att få fram enklare retorik. Men med verkligheten har detta ingenting att göra.

Utan en sänkning av skatterna klarar Sverige icke sina ekonomiska problem på 90-talet. Med en sänkning av skatterna och gärna också litet elektricitet skall vi nog klara krisen. Men med socialdemokratisk politik kommer det inte att gå.

Anf. 21 BENGTT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Låt mig först svara på Per Gahrtons fråga varför vi inte försöker gå in i Sovjetunionen. Anledningen är att Sovjetunionen inte är en demokrati, och vi tror inte att samverkan med icke-demokratiska stater kan ske på samma villkor som samverkan med demokratiska stater. Men den dagen Sovjetunionen och de östeuropeiska och centraleuropeiska staterna har blivit demokratier ser vi gärna att vi samverkar också med dem i överstatliga sammanhang av typen EG.

Ingvar Carlsson har fortfarande inte givit något besked när det gäller de frågor som jag har ställt om energin. Jag begär inte att Ingvar Carlsson skall redovisa vilken energipolitik regeringen kommer att föreslå i höstens proposition. Jag förstår att det inte är möjligt. Men det vore ändå intressant att få veta om regeringen ens överväger möjligheten att bygga ut några av de oreglerade älvarna, att överge koldioxidmålet eller att ge sig in på en pris-sättningsmetod som skulle stimulera användningen av elektricitet. Jag menar att Ingvar Carlsson åtminstone på dessa punkter kunde ge ett klart besked i dag.

Ingvar Carlsson avfärdar möjligheten till samarbete med moderaterna. Jag kan förstå den synpunkten med tanke på partiernas ideologiska grunder. Det är emellertid ett faktum att socialdemokraterna, i konkreta frågor som kommer upp här i kammaren, inte alls är främmande för att om det passar söka stöd från moderaterna.

Just när det gäller flyktingpolitiken, som vi nu har berört i ett par inlägg, är det moderaterna och socialdemokraterna som står bakom den politik som nu förs. När Maj-Lis Löföw i höstas redovisade den nya politiken fick hon rejäla applåder bara från ett håll, nämligen från moderaterna.

Ingvar Carlsson säger att vi inte skall kritisera regeringen för att den lägger om politiken och för att vi därmed inte kan ta hand om lika många flyktingar som tidigare. Men vad det handlar om är att människor som kommer hit i behov av skydd inte kan erbjudas detta skydd. Vi ger dem beskedet att vi på grund av att vi har en tung administration, en besvärlig byråkrati och brist på bostäder är beredda att skicka tillbaka dem till förföljelse och, i värsta fall, till tortyr.

Detta är en orimlig politik! Fråga flyktingarna själva om de vill åka tillbaka eller om de accepterar provisoriska bostäder i Sverige under en övergångstid. Jag är alldeles säker på att de som är flyktingar kommer att föredra provisoriska bostäder framför att skickas tillbaka.

Apropå det beslut som fattades 1977 vill jag bara säga att den borgerliga regeringen, när den införde vissa begränsningar i fråga om invandringen av syrianer – och jag tycker nog att man kan vara kritisk mot denna åtgärd – ändå lät alla syrianer som redan fanns i Sverige få stanna här. Regeringens beslut nu var däremot i praktiken retroaktivt; man hotade att kasta ut flera tusen Bulgarienterkar.

Den strama finanspolitiken lyser med sin frånvaro. Regeringsdeklarationen är på den punkten innehållslös. När man talar om regeringsduglighet handlar det också om ödmjukhet. Om kraven på de borgerliga partierna inte hade varit större än de krav som ställs på socialdemokraterna när det gäller att författa regeringsförklaringar, då hade också vi lyckats.

Anf. 22 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för att statsministern inte hinner svara på alla frågor. Jag skall ge ett bidrag till konkretiseringen av ett område, där jag tycker att konkretiseringar saknas i alltför stor utsträckning, nämligen miljöavsnittet.

Det är viktigt att vi nu inför miljöavgifter för klor, svavel och kvävedioxider. Det är också viktigt att arbetet med att inrätta en internationell luftvårdsfond, vilket vi för länge sedan har fattat beslut om här i riksdagen, intensifieras.

Det är viktigt att vi får se början till en ny trafikpolitik med en betydligt större satsning på järnvägarna; enligt SJ-chefen är det nödvändigt med en satsning i 40-miljardersklassen med tanke på de investeringar som är nödvändiga och som vi har begärt.

Vidare bör vi hålla fast vid riksdagens beslut om ett tak för koldioxidutsläppen. Detta borde vara en självklarhet. Det handlar endast om att välja rätt energisystem och rätt energiråvaror. Användningen av biobränslen är det enda som kan minska nettoutsläppen av koldioxid.

Reglera biotekniken! Vi har länge krävt en lagstiftning, men på detta område är Sverige hittills ett i stort sett laglöst land.

Kontrollen av miljöstörande verksamhet måste förbättras. I detta ingår naturligtvis att börja avveckla kärnkraften, nu tio år efteråt. De som vill börja ändra politiken i samma ögonblick som den förpliktande andra fasen av linje 2:s modell skall inledas drar på sig en svekdebatt.

Jorden skall brukas, och man måste se till att använda de förnyelsebara resurser som detta land har gott om. Det är litet illavarslande när det i rege-

ringsförklaringen talas utifrån helt andra utgångspunkter som om frågan om det svenska jordbruket var en fråga om protektionism. Det handlar faktiskt om att alla länder i världen har skydd för sin livsmedelsförsörjning. Det borde då ha stått i regeringsförklaringen. Det här var dock bara en anmärkning i kanten.

Sverige behöver en ny ekonomisk politik som ger långsiktiga och stabila förutsättningar för utveckling och framtidstro i hela landet. Vi talar alltför mycket i genomsnittssiffror. Överhettningen finns verkligen inte överallt.

Till sist. Det är inte de som har fått betala under 1980-talet som skall bära ytterligare bördor, utan det är de som har vunnit på klippekonomin under 1980-talet. För oss i centerpartiet är det naturligt att säga att det är dags för samling i det åsiktsmässiga mittfältet. Politisk polarisering är ingen lösning. Det är dags för sakpolitik för landets bästa.

Anf. 23 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig använda min sista replik i denna debatt till att avliva några myter. Det är möjligt att det hör till att det under regeringskriser sprids myter. En av myterna skulle vara att vpk inte har varit förhandlingsvilligt.

I en mening är det naturligtvis sant. Det är sant att vi varken förr eller senare är beredda att t.ex. förhandla om lönestopp och om att upphäva strejkrätten. Om kravet på förhandlingsvilja är att man skall överge grundläggande principer, handlar det inte om förhandling utan mer om kapitulation och underkastelse. Vi kommer inte att kapitulera, oavsett vilka attacker eller vilket krypskytte som riktas mot oss.

I övrigt tycker jag att resonemanget är felaktigt. Det visar om inte annat att regeringen Carlsson II kan presentera en regeringsdeklaration. Det är emellertid också sant att den nygamla regeringen Carlsson inte grundar sig på någon formell överenskommelse mellan socialdemokraterna och vpk. Däremot kan vi utlova att om regeringen för en rättvis fördelningspolitik så skall den veta att det finns stöd hos oss. Vi har tidigare redovisat konstruktiva förslag.

Vi tycker att vi gjorde det när det gällde skattefrågan. Den gången tyckte inte regeringen att vi gick den till mötes tillräckligt långt. Ibland står man naturligtvis för långt ifrån varandra. Det gjorde vi uppenbarligen i skattefrågan. Regeringen valde då att i stället göra upp med folkpartiet. Det skall vi naturligtvis inte lasta den för. Det är dess rätt, men man skall inte skylla på oss.

Vi har också framlagt andra förslag. Vi påtalade redan i januari att arbetsmarknaderna i storstäderna är överhettade. Vi föreslog då höjda arbetsgivaravgifter inom den privata tjänstesektorn, för att kunna bromsa den sektor som expanderar ojämförligt snabbast och för att styra över arbetskraft till industri, värd och omsorg. Vi påtalade redan i januari att prisökningarna var för snabba. Vi föreslog att företag eller branscher som genomförde oskäliga prisökningar skulle belastas med en extra skatt på sin vinst. Det skulle vara en effektiv prispress. Regeringen föreslog då ingenting.

Det är riktigt att vi avvisade lönestoppet. Däremot deklarerade vi både formellt och informellt att vi kunde diskutera ett slags lönestopp för högvärlönade. Jag vill erinra om vad jag sade i debatten den 15 februari: "Det kan

finnas andra alternativ. Ett alternativ kunde möjligen vara ett allmänt kron-
talspåslag för samtliga löntagare. En höglönebroms skulle möjligen kunna
konstrueras som en avgift på lönehöjningarna." Samma ståndpunkt redovi-
sades senare i debatten av Lars-Ove Hagberg. Med detta har jag velat säga
några ord apropå talet om förhandlingsvilja och om att man skall kunna lita
på varandra.

Anf. 24 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiets uppfattning är i ett nötskal att världen befinner
sig i kris och att Sverige befinner sig i kris. De fattiga lider av underkonsum-
tion, och de rika lider av överkonsumtion. Vi måste samarbeta för att klara
de enorma problemen. Vi måste samarbeta i världen, i Europa och här i riks-
dagen. Vi måste samarbeta, men inte underordna oss centrala maktcentra
såsom supermakter, EG eller något statsbärande parti.

I miljöpartiet är vi beredda att samarbeta, och vi har gjort det. Vi har rös-
tat med socialdemokraterna ensamma 8 gånger, med moderaterna ensamma
4 gånger, med folkpartiet ensamma 19 gånger – bl.a. om flyktingpolitiken,
där Bengt Westerberg oberoende av allt annat gör en berömvärd insats –,
ensamma med centerpartiet 24 gånger, med socialdemokraterna och vpk 55
gånger och med moderaterna och folkpartiet 18 gånger. Detta var bara några
exempel. Vi är beredda att samarbeta i sakfrågorna med dem som har en
uppfattning som vi rimligen kan komma överens om.

Vi riktar oss ändå här speciellt till socialdemokratin av det enkla skälet att
socialdemokratin är vågmästare i många av de stora, viktiga och trendbry-
tande frågorna och att det är allmänt känt att socialdemokratin är kluven och
någon gång måste bestämma sig. Vi tror att det finns en majoritet bland fol-
ket och kanske t.o.m. här i riksdagen för en långsiktig ekologisk sparsam-
hetspolitik.

Herr talman! Jag har fortfarande min dröm om att en svensk framtidsmi-
nister skall få frågan om han tror att hans intresse för filosofi och ideologi
har spelat någon roll för hans utnämning. Han skall då svara: Ja visst, natur-
ligtvis, politik utan filosofi och ideologi är livsfarlig. Politikens uppgift är ju
att på grundval av en filosofi om vad som är verkligt och viktigt utforma en
ideologisk helhetssyn om vad som är önskvärt och möjligt. Politik är inte
bara administration och högtidstal. Politik är också vision och samhälls-
moral.

Anf. 25 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag vill med viss skärpa säga till Bengt Westerberg att Sve-
rige inte skickar tillbaka flyktingar till förföljelse och tortyr. Vi tillämpar
FN:s flyktingkonvention fullt ut. Sverige tar inte emot färre flyktingar än ti-
digare, utan fem, sex gånger fler än under den tid folkpartiet hade ansvar för
flyktingpolitiken. När ett ansvarigt statsråd från folkpartiet vidtog restriktio-
ner var invandringen endast en sjättedel av den invandring som vi hade un-
der 1989.

Jag har inget emot att diskutera energipolitik, men jag tänker inte göra
det i rubriker, eftersom det gäller stora och komplicerade frågor. Jag kräver
då faktiskt att jag får rimlig tid att besvara detta tillsammans med en lång rad

andra frågor. Jag är beredd att ta den debatten, men icke på de villkor som står mig till buds i dag.

Socialdemokratin känner ett ansvar i den situation som Sverige nu befinner sig i att åstadkomma en samling och ett samarbete i konkreta frågor över blockgränserna. Vi var beredda att ställa vår plats till förfogande, och de tre borgerliga partierna hade chansen att med Bildt som ansvarig använda sig av den här möjligheten. Man hade kunnat ställa oss inför situationen att rösta på det ena eller det andra sättet, men det skedde inte. Landet måste regeras, och vi sade då att vi är beredda att på grundval av de sonderingar vi har genomfört fortsätta att ta ansvar. Det är precis det som nu sker, efter en omröstning som har visat att det också är vad en majoritet i denna kammare anser. Det var en klar minoritet som var emot det.

Samtidigt har under hela denna process visats en splittring inom borgerligheten som är djupare än kanske någon gång tidigare. Då blir det ännu mera naturligt att socialdemokratin försöker fortsätta att ta ansvar för Sverige och regera. Ett nyval hade förmodligen icke ändrat ett dugg på detta. Tvärtom är det mycket som tyder på att det hade blivit ännu svårare att regera Sverige efter ett extra val, efter en valrörelse som hade inneburit att Sverige inte hade haft någon riktig politisk ledning och fullt handlingskraftig regering och som dessutom hade skapat en osäkerhet inför omvärlden som inte hade varit bra.

Nu har Carl Bildt dessutom isolerat sig själv. Det kanske gör det lättare att klara de majoriteter som behövs. Politiskt taktiskt hade det varit en fördel för socialdemokratin att få en klar och entydig motståndare. Men det är trots allt inte det som skall fälla utslaget, utan möjligheterna att ta ansvar för landet. Därför menar jag att det har blivit ett bra och rimligt resultat av en ganska besvärlig politisk kris som Sverige har upplevt.

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Meddelande om information från regeringen

Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att statsrådet Lena Hjelm-Wallén vid morgondagens sammanträde lämnar information kl 14.30 om biståndssamarbete med Östeuropa.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1989/90:112 till bostadsutskottet

Redogörelse
1989/90:21 till utbildningsutskottet

4 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkanden

1989/90:KU26 Riksdagens förvaltningskontors förslag om anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (förs. 1989/90:6).

1989/90:KU28 Kungliga hov- och slottsstaterna (prop. 1989/90:100 delvis).

1989/90:KU29 Anslag till allmänna val (prop. 1989/90:100 delvis).

1989/90:KU34 Stöd till politiska partier (prop. 1989/90:100 delvis).

justitieutskottets betänkanden

1989/90:JuU17 Inbördes rättshjälp Sverige–Polen (prop. 1989/90:55).

1989/90:JuU18 Anslag till statsrådsberedningen m.m. (prop. 1989/90:100 delvis) samt

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU13 Kommunikationsdepartementet m.m. (prop. 1989/90:100 delvis).

Kammaren biföll vad utskotten hemställt.

5 § Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att konstitutionsutskottets betänkanden KU27 och KU32, skatteutskottets betänkanden SkU22, SkU23 och SkU24 samt trafikutskottets betänkanden TU14, TU15 och TU16 skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Riksdagens budget

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1989/90:KU27 Riksdagens budget (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 27 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! I dag har vi i den nya regeringsförklaringen och den efterföljande debatten hört de nu så välkända orden åtstramning, stram finanspolitik, ansvarsfull ekonomisk politik och stabilisering av ekonomin. Statsministern sade också att för att dämpa överhettningen i ekonomin och därmed ytterligare nedbringa löne- och prisstegringstakten är finanspolitisk åtstramning nödvändig.

Jag kunde inte finna ordet kris i regeringsförklaringen. Förhoppningsvis har vi haft nog av onödiga och självförvållade kriser på ett tag i svensk politik.

Enligt statsministern var det regeringskrisen som föranledde den ekonomiska krisen. Den ekonomiska krisen är allvarlig, för att inte tala om den

ekologiska krisen. Men mycket allvarlig är också den demokratisyn och den kris som gäller förtroendet för politiken och politiker som det innebär när vanliga löntagare ser hur köpfesten får fortsätta för vissa grupper, hur den ekologiska krisen späds på och hur politiker och höga tjänstemän höjer sina löner, medan andra grupper förväntas avstå och strama åt.

Miljöpartiets förslag, i den motion som behandlas i detta betänkande, om 5 % sänkning av bruttolönen för riksdagsledamöter innebär inte så stora upppoffringar. Men det kunde ha inneburit ett stort symboliskt värde och ett ökat anseende för politiker och politik hos allmänheten, om vi kunde visa att vi själva kan avstå någonting och inte bara prata om att andra skall göra det. Vi kunde också visa på allvaret i dagens ekonomiska och ekologiska kris.

Nu har inget annat parti stött vårt förslag i utskottet, vilket jag beklagar. Men, ärade ledamöter, det är icke för sent än att ändra sig!

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till miljöpartiets reservation.

Anf. 28 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan om riksdagens budget i samtliga delar. Jag vill kommentera den del där det finns en reservation och det anförande som Inger Schörling har hållit.

Vi vet alla att arvudet till riksdagens ledamöter utgår enligt automatiskt verkande regler och att nivån är kopplad till utvecklingen för vissa statliga tjänster, på medelnivå kan man säga – byråchefer och hovrättsråd. Utskottets hemställan innebär ingenting annat än ett bifall till att förslagsanslaget beräknas enligt de av riksdagen fastställda reglerna.

Motionen väcktes i anslutning till regeringens proposition om allmänt lönestopp. Med anledning av det och av det resonemang som här har förts om behovet av återhållsamhet osv. vill jag säga att lönerna för dessa statliga tjänster, och även riksdagsledamöternas arvoden, självfallet skulle ha underkastats lönestopp, om riksdagen så hade beslutat. Om återhållsamhet med nominella lönehöjningar uppnås i vårens förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter, gäller naturligtvis denna återhållsamhet även dessa statliga tjänster och våra arvoden.

Det avgörande är emellertid att det inte finns några skäl att gå från den nuvarande ordningen, med dessa automatiskt verkande regler. Det är därför som utskottet har yrkat avslag på detta förslag, att riksdagens förvaltningsstyrelse skall utarbeta ändringar i ersättningsstadgan.

Anf. 29 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Olle Svensson gör nog så gott han kan för att försvara detta. Men en fråga dyker upp: Hur skall det tolkas av allmänheten, av våra väljare, om vi, valda riksdagsledamöter, inte kan göra någonting åt automatiken i gällande regler? Om inte vi, som är riksdagsledamöter, kan ändra på den automatiken i reglerna när vi så själva önskar, börjar man väl tvivla på vår förmåga att över huvud taget åstadkomma någonting i denna kammare.

Anf. 30 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Arvudet skall tydligen, enligt miljöpartiet, inte kopplas till lönen för några statliga tjänster. Man skall alltså frångå den regel som vi har

haft och som innebär att riksdagen inte själv varje år behöver besluta om löner för riksdagsledamöterna. Jag vill då fråga Inger Schörling, som lägger fram ett förslag om en ändring i stadgan: Vilket alternativ företräder miljöpartiet? Efter vilka regler vill miljöpartiet att riksdagsledamöternas arvode skall utgå i fortsättningen? Det är det som är viktigt att ha klart för sig.

Om ni väljer denna väg frångår ni den nuvarande ordningen, där arvodet är kopplat till lönerna för vissa statliga tjänster. Det är viktigt för förvaltningsstyrelsen att den får direktiv från er om vad ni vill åstadkomma i stället, om vilket ert alternativ är.

Anf. 31 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Nu är inte jag rätt person att säga vad förvaltningsstyrelsen skall svara, nämligen hur man kan hitta konstruktioner som gör att vi valda riksdagsledamöter själva kan bestämma att sänka vår lön med 5 %. Det var ju det som motionen avsåg.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

7 § Anslag till datainspektionen

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1989/90:KU32 Anslag till datainspektionen (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 32 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Från centerpartiets sida har vi hävdat datalagens roll när det gäller skyddet för den enskildes integritet i datasamhället. För att upprätthålla detta skydd behövs det en stark resurs hos datainspektionen; den behövs för tillståndsgivning, tillsyn och information.

Senast 1985/86 krävde vi förstärkning av datainspektionens resurser, och i viss mån har regeringen med lång eftersläpning tillgodosett detta krav. Vi återkommer emellertid nu. Datainspektionen har nämligen nu fått nya möjligheter. Den finansierar ju själv sin verksamhet genom licenser och avgifter. Den har effektiviserat sitt arbete. Genom ökade informationsinsatser har fler användare anmält att de har register. Därmed har också antalet licenser ökat.

Förra budgetåret gav verksamheten vid datainspektionen ett överskott om 1,2 milj. kr. Regeringen medger att hälften av denna summa får utnyttjas som ökad ram för inspektionens verksamhet. Vi tycker att denna ökning är otillräcklig, och vi vill med vår reservation föreslå att riksdagen ger regeringen till känna att ramen ökas. Datainspektionen är ju ingen anslagsmyndighet utan en s.k. tusenkronorsmyndighet.

De ökade kraven på datainspektionen som motiverar förstärkningen utgörs av tre huvudområden. För det första är det fler ärenden och det är ärenden som ökar i komplexitet. För det andra måste hänsyn tas till den interna-

tionella utvecklingen och samordningen och för det tredje måste man beakta den tekniska utvecklingen.

Nya tekniker och nya tillämpningar dyker upp, och vi vet ju av egen erfarenhet från vårt arbete vid våra datasystem här i riksdagen hur snabbt denna utveckling går.

Det sägs att tredje generationens programvara är på väg in samtidigt som vi möter femte generationens datorer. Detta leder till ytterligare tekniska utvecklingsmöjligheter.

Datainspektionen måste följa den tekniska utvecklingen och förebygga intrång i den personliga integriteten.

Herr talman! I vår reservation föreslår vi som sagt att ramen ökas med ytterligare 1 milj. kr. Den förstärkningen skall användas i enlighet med datainspektionens anslagsframställning, alltså för att tillfälligt anlita utomstående expertis, för vidareutbildning, för kompetensutveckling och för information.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 33 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Datainspektionen är en ganska ung myndighet. Den tillkom samtidigt som datalagen 1973. Rent allmänt kan man säga att datainspektionen ganska framgångsrikt arbetat för att förhindra otillbörligt intrång i enskildas integritet och för att god sed iakttas i kreditupplysnings- och inkasso-verksamhet.

Allmänhetens förtroende för datainspektionen också är mycket stort. Några av oss här i kammaren som är styrelseledamöter och som deltar i datainspektionens arbete ser dagligen många bevis för detta.

Vi kan med glädje konstatera att datainspektionen framför allt under senare år är under Mats Börjessons ledning och nu under Stina Whalströms utvecklats till en effektiv myndighet med hög kompetens.

Det var ju en ganska tuff verksamhetsplan som myndigheten bestämde sig för budgetåren 1986/87–1988/89.

Målet var att hantera tillståndsärendena så att de inte tog mer än hälften av inspektionens resurser i anspråk. Resurser skulle frigöras för ökade tillsynsinsatser. Som ett ekonomiskt mål ställdes upp full avgiftstäckning av inspektionens utgifter.

Man kan säga att datainspektionen under perioden har uppfyllt sina målsättningar. Vi måste ge den ett mycket gott betyg. Inspektionen har under budgetåret 1988/89, vilket Bengt Kindbom erinrade om, för första gången kunnat täcka sina kostnader med avgifter i verksamheten.

Datainspektionen har för de kommande tre åren lagt fast en ny verksamhetsplan. Den syftar till att ge inspektionen ännu bättre kompetens och effektivitet. Denna verksamhetsplan motsvarar de krav som under perioden kommer att ställas på myndigheten.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att det är angeläget att inspektionen kan fortsätta sitt utvecklingsarbete. I sin anslagsframställning säger datainspektionen att den vill undantas från ett sådant huvudförslag för budgetåret 1990/91 som skulle försvåra för inspektionen att motsvara de ökade krav som ställs.

*Anslag till data-
inspektionen*

Detta krav tillgodoses också i regeringens förslag. Myndigheten får förvisso inte allt som den begär, men slipper omfattas av huvudförslaget. Regeringens motiv för detta är de ökade krav på insatser av inspektionen som behövs i en tid då ADB-tekniken utvecklas mycket starkt.

I regeringens förslag får därför datainspektionen förstärka sina insatser för regelgivning och extern information med 600 000 kr.

Jag vill erinra om att tillståndshanteringen i dag tar 35 % av datainspektionens totala resurser, trots att antalet tillståndsärenden ökat med i genomsnitt 15 % per år. Inspektionens ärendebalans under den senaste treårsperioden har minskats. Handläggningstiderna har förkortats.

Detta rationaliseringsarbete fortsätter. För mig är det helt uppenbart att den översyn av datalagen som datalagskommittén inledde måste fullföljas. Ett sådant arbete pågår redan i departementet. Jag är därför inte så säker på att de personalförstärkningar som det talas om i motionen, men inte i reservationen, är nödvändiga. I varje fall är det inte befogade förstärkningar i dag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande KU 32 89/90.

Anf. 34 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Först vill jag deklarerat att jag delar Kurt Ove Johanssons uppfattning att datainspektionen har gjort goda insatser.

Jag är imponerad av Kurt Ove Johanssons argumentering. Nu gäller det att hylla både resultatet av datalagskommitténs arbete med licenser och övergången till självfinansierad verksamhet, vilket var något som hårt kritiserades av socialdemokraterna.

Låt mig slutligen konstatera att såvitt jag kan se av reservationen och motionen rör det sig om samma frågor som vi nu diskuterar, nämligen datainspektionens anslagsframställning. Det är de tjänsterna som nämns i anslagsframställningen. Huruvida Kurt Ove Johansson står bakom den anslagsframställningen eller ej vet jag inte, eftersom jag inte har tillgång till den.

Anf. 35 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi från socialdemokratiskt håll kritiserade 1982 – om jag minns rätt – det ofullständiga förslag som lades fram av datalagstiftningskommittén och som hade vissa brister. Datainspektionen har i en rad skrivelser nu efteråt själv konstaterat att det inte var ett särskilt bra förslag.

Jag sade att datalagstiftningskommittén inte gavs möjligheter att komma fram med något slutresultat. Jag hävdar, Bengt Kindbom, att det inte var socialdemokraterna som hindrade datalagstiftningskommittén att bli färdig. Men jag vidhåller att det finns många förslag från datalagstiftningskommittén som inte fullföljdes men som borde genomföras. Jag har en bestämd känsla av att man just nu arbetar febrilt med detta i justitiedepartementet.

När det gäller de saker som man i centerreservationen vill bygga ut, vill jag påpeka att det förtjänas att erinras om att det i datainspektionens nuvarande budget finns pengar som är reserverade för utbildning och för resor, information och konferenser och för att man skall kunna anlita extern expertis.

Jag hävdar fortfarande att de krav som ställs i centermotionen ingalunda

är befogade att ställas i dag. Det är därför som utskottet är enigt på denna punkt.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

Anf. 36 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Låt mig först notera att de frågor som Kurt Ove Johansson tog upp angående förstärkningar av datainspektionen är något som regeringen föreslår, som utskottsmajoriteten stödjer och som vi i centern stödjer. Därutöver går vi i centern med på inspektionens framställning när det gäller tillfällig expertis, vidareutbildning och kompetensutveckling. Det står exakt likadant i motionen och i reservationen. Jag förstår inte riktigt Kurt Ove Johanssons argumentering.

Jag var med i den första delen av datalagstiftningskommitténs arbete, DALK, och vi lade fram ett förslag på den här punkten. Socialdemokraterna avvisade förslaget. Men de kom inte med något bättre förslag, utan man gick tillbaka till det gamla. Trots att majoriteten i kommittén förändrades, har man inte kunnat komma med något bättre förslag. Jag vill minnas att Kurt Ove Johansson deltog i datalagstiftningskommitténs arbete i den senare delen, vilket jag inte gjorde. Men det var då man inte lyckades komma fram till något. Men inspektionen skall inte behöva lida för det i dag.

Anf. 37 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag försökte säga i mitt förra inlägg att denna diskussion är litet konstig. Bengt Kindbom diskuterar DALK med utgångspunkt i den tidpunkt då han själv deltog i DALK:s arbete. Underlaget för mitt anförande var det arbete som DALK genomförde när Bengt Kindbom inte var med. Det är därför diskussionen förefaller litet konstig.

Jag vidhåller att det finns många förslag i datalagstiftningskommitténs arbete som ännu inte har sett dagens ljus och som kommer att vara av stor betydelse om de genomförs, både när det gäller att hålla datainspektionens kostnader nere men också för att den nuvarande personalen skall kunna bedriva en effektiv verksamhet.

Arbetet pågår just nu i justitiedepartementet, och de krav på förstärkningar som förs fram i reservationen är inte befogade i dagens läge.

Anf. 38 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Jag har inte dragit in DALK:s arbete i den här debatten. Det har Kurt Ove Johansson gjort.

Jag sade i min första replik att jag var imponerad över Kurt Ove Johanssons sätt att försvara saker som han för några år sedan var motståndare till.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

*Anslag till data-
inspektionen*

8 § Extra avdrag för pensionärer

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU22 Extra avdrag för pensionärer (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 39 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Inkomstbeskattningen av pensionärer har sedan länge avvikit från den typ av beskattning vi har för andra inkomsttagare. Även om uttaget av skatt inte har varit högre för pensionärerna än för andra grupper, har pensionärerna drabbats av särskilt kraftiga marginaleffekter. Visst har vissa förbättringar gjorts, bl.a. på initiativ av moderata samlingspartiet. Men fortfarande finns det höga marginaleffekter för pensionärer som arbetar vid sidan om. Det är naturligtvis en orimlig situation, särskilt i dagens läge när det är ont om arbetskraft och vi bör göra allt för att underlätta för människor som vill göra ytterligare en insats.

De kraftiga marginaleffekter som drabbar pensionärer som efter pensioneringen förvärvsarbetar har faktiskt kunnat uppgå till mer än 100 %. Så stora är effekterna kanske inte i dag, men man kan komma upp i 80 – 90 %. Det är ändå betydande effekter. Anledningen till detta är att utöver marginalskatten kommer avtrappningen av det extra avdrag som man har och som syftar till att göra grundpensionsförmånerna skattefria. Till det kommer även avtrappningen av det kommunala bostadstillägget – som ni vet är det inkomstprövat.

Vi har i moderata samlingspartiet under flera år krävt att avtrappningen av såväl det extra avdraget som det kommunala bostadstillägget inte skall ske mot inkomster av förvärvsarbete. Riksdagsmajoriteten anslöt sig faktiskt för några år sedan till förslaget att ta bort avtrappningen vad avser kommunalt bostadstillägg. Men detta gällde enbart för löntagare. Nu accepterar regeringen i årets finansplan ytterligare ett moderat krav, nämligen att det extra avdraget inte skall avtrappas mot löneinkomster.

Följden blir ändå att man har olika regler för den som är anställd resp. den som driver ett eget företag. Särskilt märkligt blir detta förhållande när man tänker på de pensionärer som driver sitt företag i bolagsform. De kan de ut sin ersättning i form av lön och omfattas då av de förmånliga regler som gäller den anställde men däremot inte företagaren själv. Därför anser vi att riksdagen bör besluta om regler om en slopad avtrappning av det kommunala bostadstillägget och att de föreslagna reglerna om avtrappning av extra avdrag även skall gälla egenföretagare.

Pensionärerna drabbas även vid förmögenhetsprövning av de avtrappingsregler som gäller. Det har skett en förbättring, nämligen i det avseendet att förmögenhet som är placerad i bostad inte skall påverka avtrappingsreglerna när det gäller löneinkomster. Ni kanske vet, även ni pensionärer som sitter på läktaren, att fr.o.m. 1990 gäller att förmögenhet som är bunden till boende upp till 400 000 kr. inte påverkar det extra avdraget. Det betyder

naturligtvis att skattetrycket lättar för pensionärer som har sin förmögenhet placerad i boende, men däremot inte om den är placerad på annat sätt. Då och då händer det att en pensionär säljer sin bostad och flyttar in i en lägenhet. Då drabbas pensionären av de hårdare avtrappningsreglerna, eftersom förmögenheten är placerad i en bankräkning eller eventuellt i aktier. Det tycker vi är rätt orimligt. I stället bör en regel införas som innebär att förmögenhet, oavsett hur den är placerad – i bostad, i aktier, på bankräkning eller på sparkasseräkning – inte skall påverka avtrappningen av grundavdraget och inte heller avtrappningen av det särskilda avdraget vid beräkning av skatt på löneinkomster.

Utskottsmajoriteten anser att några omedelbara åtgärder på detta område inte framstår som nödvändiga. Det tycker jag är en något underlig formulering. Man kan säga att det är mycket som inte är nödvändigt här i livet. Romarna påstod ju att det inte ens var nödvändigt att leva men däremot att segla. De formulerade detta på följande sätt: *Navigare necesse est, vivere non necesse*. Detta finns för övrigt att läsa på en sten som rests i hamnen i Hamburg. Det är ett tips till våra vördade riksdagsstenografer om de vill kontrollera stavningen.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag har sagt yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2. Det är glädjande att de borgerliga partierna är helt eniga i fråga om reservation 2, vilket betyder att de andra borgerliga partiernas representanter förmodligen kan instämma i vad jag har sagt. Reservationerna gäller skatteutskottets betänkande 22.

Anf. 40 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Mina kunskaper i främmande språk kan ju inte mäta sig med Hugo Hegelands, men jag kan åtminstone drista mig till att inledningsvis ställa en fråga till Hugo Hegeland som jag tror att han behöver god tid på sig att fundera över: Hur seglar man när man är död?

Herr talman! Debatten om regeringsförklaringen är slut. TV-kamerorna har släckts. Över oss vakar endast våra egna kameror, de två små flitiga svarta. Regeringsförklaringen stolta paroller har sjunkit in i väggarna och lagt sig till rätta i protokollet. Kammaren återgår till vardagsslitet. Svenska folket kan inte längre följa våra övningar, vilket jag faktiskt tycker är synd. Jag tror nämligen att den debatt som nyss har inletts om extra avdrag för pensionärer skulle ha kunnat tjäna som ett utmärkt skolexempel på den bristfälliga överensstämmelsen mellan regeringens svepande paroller och verkligheten.

De små och medelstora företagen ägnas särskild uppmärksamhet. Så sade statsministern ordagrant från talarstolen för ett par timmar sedan. Jag är säker på att många hemma vid TV- och radioapparaterna tyckte att detta lät mycket bra. De små och medelstora företagen ägnas särskild uppmärksamhet. Men, som sagt, svenska folket skulle ha behövt vara med en stund till för att kontrollera hur det ser ut i verkligheten. Åtminstone skulle svenska folket ha behövt vara med under behandlingen av detta betänkande.

I det betänkande som vi nu debatterar behandlas ett förslag i budgetpropositionen om ändring av reglerna om avtrappning av det extra avdraget vid beskattning av pensionärer. Löneinkomster som en ålderspensionär har vid

sidan av pensionen skall fr.o.m. inkomståret undantas från den förhöjning av marginalskatten som de nuvarande avtrappningsreglerna medför. Det här betyder med enklare ord att skatten blir lindrigare för pensionärer som vill förvärvsarbeta och som inte har alltför höga inkomster. Det är bra. Och i rådande läge är det alldeles speciellt bra. Det ökar arbetsutbudet, och det ökar valfriheten. Det ligger väl i linje med den politik som vi i folkpartiet har förordat och som vi fortfarande förordar. Men om man bläddrar till s. 5 i betänkandet. Finner man att där står:

”När det gäller inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse har problemen enligt utskottets uppfattning inte samma karaktär.”

I betänkandet står det även att det också kan nämnas att den som har inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse vid 65 års ålder uppnår en förbättring när det gäller egenavgifterna till den allmänna försäkringen. Därför behöver man inte ta hänsyn till denna kategori av människor.

I detta sammanhang görs alltså skillnad på löntagare och de små och medelstora företagarna som skulle ägnas särskild uppmärksamhet. Är det denna särskilda uppmärksamhet, Torsten Karlsson, som är det nya i regeringsförklaringen, dvs. att företagare skall behandlas sämre än löntagare? Det är inte nog med detta. Det görs dessutom skillnad på företagare och företagare. Den som driver sin rörelse i form av aktiebolag – och då är det ofta fråga om litet större företag – slipper denna diskriminering. Denna företagare betraktas nämligen som löntagare i skattehänseende. De minsta företagarna drabbas. Det var alltså detta som Ingvar Carlsson menade. Torsten Karlsson, när han sade att de små och medelstora företagen skall ägnas särskild uppmärksamhet.

Om man bläddrar framåt en sida i betänkandet, finner man att där står:

”Enligt utskottets mening är det inte heller av arbetsmarknadspolitiska skäl motiverat att beträffande inkomster av detta slag föregripa de kommande ställningstagandena till den översyn som har pågått rörande skatte- och bidragsreglerna för pensionärer fr.o.m. 1991.”

Jag kan inte förstå annat än att detta är ett sätt att med en kryptisk omskrivning tala om att dessa människor inte behövs. Hela behandlingen av småföretagarna i detta sammanhang, som skulle kunna göra en mycket värdefull insats i det läge som Sverige befinner sig i, är sådan att socialdemokraterna talar om för dem att de inte behövs. Om de skulle vilja jobba kommer straffet, marginaleffekter upp till 90 %. Så var det alltså med Ingvar Carlssons regeringsförklaring att de små och medelstora företagen skulle ägnas en särskild uppmärksamhet.

Herr talman! Ingvar Carlsson talade också om rättvisa. Även i detta avseende hade svenska folket kunnat få en liten inblick i socialdemokraternas något konstiga uppfattning om rättvisa om det hade fått följa med i debatten.

Under många år har jag motionerat om den närmast makabra skatteeffekt som uppkommer för pensionärer som uppbär en skattefri livränta. Med hänsyn till det reformarbete som pågick på skatteområdet under allmänna motionstiden avstod jag från att motionera om detta, men Karl-Gösta Svenson har tagit upp problemet. Därför får jag anledning att uppehålla mig något vid detta. Det handlar alltså om skattefria livräntor, uttalat skattefria, som utgår t.ex. då människor har skadat sig i arbetslivet. Beloppen är ofta ganska

små därför att hänsyn har tagits till att de skall vara skattefria. De är också skattefria så länge dessa människor förvärvsarbetar och är i aktiv ålder. Men när de blir pensionärer uppstår något mycket märkligt. Då uppstår en skatteeffekt med anledning av detta. Skatteeffekten är sannerligen märklig. Den som har så hög inkomst och/eller pension att han eller hon inte har något extra avdrag får ingen skatt, utan då är livräntan i praktiken fortfarande skattefri. Men för den som har en så låg pension att han eller hon har rätt till extra avdrag blir livräntan helt plötsligt skattepliktig. Det är så otroligt toktigt ordnat att ju lägre pension dessa människor har, desto högre blir skatten på den här livräntan. Det innebär att pensionärer som har slutat förvärvsarbete, får av den socialdemokratiska regeringen och den socialistiska majoriteten i denna kammare, för det är nämligen dessa som har stått bakom förslaget och förhindrat en rimlig utformning, varje år en julkapp bestående däri att det dimper ner ett meddelande om en restskatt som kan röra sig om någon tusenlapp, därför att man har haft otur att skada sig i sitt förvärvsarbete under sin aktiva tid. Det här, herr talman, tycker jag faktiskt att svenska folket hade kunnat få åhöra i denna debatt. Jag tror att det hade kunnat väcka vissa tankar då det gäller de stolta paroller som vi nyss har hört.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till de reservationer till detta betänkande till de reservationer som bär folktopartistiska namn.

Låt mig så också kommentera avtrappning i fråga om förmögenhet. För inkomståret 1991 försvinner det extra avdraget. I stället införs ett särskilt grundavdrag. Det är ett resultat av det förhandlingsarbete som har förts mellan socialdemokraterna och folkpartiet i denna fråga. Den här lösningen innebär att förvärvsinkomster som pensionärer har fr.o.m. 1991 kommer att betraktas och beskattas på samma sätt som förvärvsinkomster som aktiva har i samhället. Det tycker vi är en bra lösning. Vi beklagar att det av tekniska och ekonomiska skäl inte är möjligt att genomföra denna lösning för år 1990. Men som sagt, de kommer.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 41 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Kjell Johansson ställde en fråga till mig: Hur seglar man när man är död? Svaret är givetvis att man seglar in i evigheten. Bakgrunden är mitt uttalande tidigare där jag använde det gamla romaruttrycket: Navigare necesse est, vivere non necesse. Det betyder: Att segla är nödvändigt, att leva är inte nödvändigt. Sjöfarten var ju väldigt viktig på romartiden. Då klarade man sig faktiskt även utan en debatt i svenska riksdagen. Sedan kan man faktiskt också surra sig fast. Även om man somnar kan man segla vidare, och även om man avlider i sömnen är det ingenting som hindrar att man seglar vidare. Men det är inte alldeles säkert att man seglar in i evigheten, utan kanske in i någon lugn hamn.

Herr talman! Det var några lätta tankar som lättat ankar.

Anf. 42 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar Hugo Hegeland för denna redogörelse. Hade jag läst den här texten skulle jag naturligtvis ha översatt navigare till att navi-

gera. Men efter denna redogörelse har jag insett att den seglats som det här fråga om inte kräver att man är navigationskunnig.

Anf. 43 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Navigare betyder faktiskt segla på latin. Man började då segla innan man ens kunde navigera egentligen. Om Kjell Johansson föredrar att göra den distinktion han har gjort skall jag inte fortsätta inlägget.

Anf. 44 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Centerpartiet har gått i bräsch för att åstadkomma en bättre och mera rättvis beskattning av våra folkpensionärer. Det är ett bra tag sedan Martin Olsson slog larm och den socialdemokratiska regeringen förstod att något måste göras. Efter det har vi fått ett antal propositioner på riksdagens bord, som avhandlat pensionärernas beskattning. Varje gång har vi från centerpartiet, folkpartiet och moderaterna reserverat oss, eftersom vi ansett att åtgärderna inte har varit tillräckliga. I varje ny proposition har man åtgärdat en sak i taget. Motvilligt, kan man säga, har den socialdemokratiska regeringen steg för steg baxats ända hit, men tyvärr inte ända fram! Det är emellertid så, herr talman, att verkligheten hinner upp den som flyr från den. Jag håller med Kjell Johansson om att det vore bra om svenska folket kunde följa våra vardagsdebatter i de konkreta sakfrågor som vi sedan beslutar om här i riksdagen.

Under den tid jag har varit i riksdagen har jag upplevt att det här i riksdagen funnits en majoritet som låtit de små företagarna arbeta i motvind. Det betänkande vi debatterar i dag utgör inget undantag, utan ett bevis på detta. Alla gamla människor med låga pensioner skall kunna förstärka sin ekonomi genom en arbetsinkomst, som inte brandskattas. Det gäller alla gamla människor utom de som driver ett eget litet företag, en gammal småbrukare, en gammal hantverkare m.fl. Är man egenföretagare så tycks man vara litet extra utsatt i socialdemokraternas ögon. Därmed skall man betala mer skatt än något annan med samma inkomst. Det har genomgående varit så under socialdemokraternas regeringstid under 80-talet.

När jag läste den motivering ni har anfört blir jag en aning konfunderad. Jag tycker att ni är ute och seglar och navigerar fullständigt fel. Ni säger att inkomster från småföretag mest liknar kapitalinkomster, och därför skall dessa beskattas. Det är svårt att särskilja, säger ni också, vad som hänförs sig till egen arbetsinsats. Jag skulle vilja påstå att i ett litet företag är det den egna arbetsinsatsen som bestämmer allt. Investeringar i hantverksmaskiner, jordbruksmaskiner kräver en egen arbetsinsats för att det skall bli någon avkastning alls. Tvärtom är det med de större företagen – då är det fråga om bolag – där man har möjlighet att ägna sig åt fastighetsförvaltning och finansförvaltning, som ger stor avkastning, men som inte behöver ha med den egentliga verksamheten att göra. Dessa har dessutom gynnats i det nuvarande skattesystemet. Den som driver sitt företag i bolagsform gynnar ni, men inte den som driver en enskild firma eller ett handelsbolag. Något litet eftertänksamhet hade inte skadat. Är det inte bra om en gammal människa med låg pension kan klara sig själv genom att vara en aktiv liten egenföretagare?

Det börjar bli vanligt i skatteutskottet att era förslag skall genomföras utan tanke på nu liggande lagrådsremiss om den stora skattereformen. Men nåde den som lägger andra förslag, för då måste den kommande reformen inväntas! I det här fallet är jag tacksam för den generositet som ni har visat mot er själva i fråga om den kommande skattereformen, eftersom det gagnar många gamla människor med folkpension och låg ATP, dock inte egenföretagare.

Herr talman! Jag vill här också passa på att lyfta fram centerpartiets förslag om en höjd grundpension, som skulle göra att alla kunde betala skatt efter samma skatteskala och att ingen behövde särbehandlas. Vi har fått fint gehör för det förslaget, och vi hoppas att den nygamla regeringen 1990 känner mera för förslaget än vad den gamla regeringen 1990 gjorde. Vi hoppas på bättre förståelse från den nye finansministern.

Det förslag som vi har lagt fram innebär en mera rättvis grundtrygghet för alla människor som uppbär folkpension. Vårt förslag om att t.ex. förmögenheten inte skall påverka extraavdraget är ett led i en skattereform mot en mer rättvis beskattning av folkpensionärerna. Det är underligt att folkpartiet inte ställer upp här. Det är egentligen naivt att tro att människor med stor kapitalförmögenhet och kapitalavkastning ens kommer i fråga när det gäller extraavdrag. Det handlar inte om dessa människor, det är inte dessa vi talar om. Men en liten slant på banken kanske även gamla människor behöver kunna ha.

Jag yrkar bifall till de två reservationer som centerpartiet står bakom i detta betänkande.

Anf. 45 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag hade litet svårt att hänga med när Görel Thurdin resonerade här, och jag förstod inte riktigt vilken del av kritiken som riktade sig mot folkpartiet. Jag brukar faktiskt alltid ha litet svårt att hänga med i Görel Thurdins svängar.

Men när det gäller hennes kritik mot folkpartiet för att vi inte vill beakta förmögenheten, är det ju så att vi tar bort det extra avdraget 1991. Konstruktionen försvinner ju som företeelse. Följden blir att arbetsinkomster kommer att beskattas på samma sätt, efter samma skatteskala, oavsett om man är pensionär eller ej. Vad kan Görel Thurdin ha emot detta?

Anf. 46 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Till Kjell Johansson vill jag bara säga att det argument han nu använde faller, eftersom han själv har ställt sig bakom den ena reservationen. Annars hade han ju kunnat låta bli att biträda den reservationen också, med hänsyn till att den kommande skattereformen har en litet annorlunda utformning av pensionsbeskattningen.

Anf. 47 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Vilka reservationer vi från folkpartiets sida avger i riksdagen lär vi väl ändå bestämma själva. Det finns alldeles speciella skäl till att vi bara kan ställa oss bakom den ena reservationen. Vi har faktiskt träffat en överenskommelse med socialdemokratin om en förändring som gäller ar-

betsinkomsterna fr.o.m. 1991. Det mycket enkla skälet till detta är att den tekniska utformning som nu detta förslag har fått hade inte varit möjlig att genomföra förrän man gör om hela systemet. Så enkelt är det alltså.

Dessutom har faktiskt vårt förslag den fördelen gentemot det centerpartistiska, att när vi lovar pensionärerna en bättre skatteskala, då betalar vi också för det.

Anf. 48 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att Kjell Johansson skall börja ägna sig åt litet mer saklig debatt när det gäller den här skattereformen. Vi har inte finansierat den i någon mindre omfattning än vad andra har gjort. Dessutom har vi konstruerat en skattereform med en fördelningspolitisk profil som är absolut nödvändig i det ekonomiska läge som landet befinner sig i.

Men jag tackar för upplysningen att det handlade om överenskommelsen mellan folkpartiet och socialdemokraterna.

Anf. 49 TORSTEN KARLSSON (s):

Herr talman! Först vill jag vända mig till Hugo Hegeland, som var glad över att de borgerliga partierna här hade kunnat uppnå enighet. Man skulle väl kunna tillönska även Carl Bildt den glädjen här i dag, men tyvärr har han gått härifrån – och väl markerat den oenighet som gäller bland de borgerliga.

Skall jag sedan ge mig in litet i den där mer intellektuella debatten för att göra det hela mer fullständigt, så vill jag säga att jag tror att det var Pompejus som talade om att det var viktigare att segla än att leva. Då har jag alltså varit med även i detta resonemang.

Målet för den fulla sysselsättningens politik är ju att alla som vill ha ett arbete skall ha möjlighet till det. Detta är en grundpelare i den socialdemokratiska politiken.

Dagens problem är inte brist på arbete utan brist på arbetskraft inom stora områden på arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att utbudet av arbetskraft blir större. Många åtgärder planeras nu för ett sådant ökat utbud; det framgår framför allt av vad statsministern anförde här i dag i regeringsförklaringen.

För att vi skall kunna klara välfärd och rättvisare fördelning av våra gemensamma insatser krävs i dagens läge en betydligt större ekonomisk tillväxt än vad vi nu har i Sverige. Det finns vissa obalanser i ekonomin. Framför allt gäller det att klara den offentliga sektorn.

Det är utifrån detta perspektiv som vi skall se förslaget från utskottet och vad regeringen föreslår i budgetpropositionen.

Bland ålderspensionärerna som fyllt 65 år finns det säkert många som inte har något emot att fortsätta att arbeta. Men med de regler som gäller för avtrappningen av KBT och det extra avdraget drabbas den som har inkomster utöver pensionen. Det är naturligtvis angeläget att se över detta, och vi räknar med att kunna få ut fler i arbete efter det att de har fyllt 65 år.

Jag tror att många ålderspensionärer skulle kunna göra mycket stora insatser i arbetslivet. Vi vet att det finns många duktiga yrkesarbetare som inte känner sig förbrukade när de har uppnått pensionsåldern. Därför är det nu

framlagda förslaget viktigt när det gäller utbudspolitiken, när det gäller att få ut fler människor i arbete.

Enligt förslaget skall arbetsinkomster inte under 1990 påverka avtrappningen av det extra avdraget för ålderspensionärer som fyllt 65 år. Vi hoppas att förslaget kommer att få avsedd verkan.

Utskottsmajoriteten har delat den meningen och biträder förslaget. Men utskottet har haft att behandla sex motioner, där man bl.a. till det här förslaget vill knyta även andra inkomster än rena löneinkomster. Det kan vara något komplicerat att definiera vad som är arbetsinkomster när det gäller företagare – och egenföretagare. Därför har vi inte biträtt det förslaget.

Vi vet ju att detta är någonting som gäller för 1990. Beträffande prövningen av kapital tycker jag att det inte riktigt hör hemma under den här frågan. Avsikten med det hela är ju ändå att öka arbetsutbudet. Därför yrkar jag avslag på de reservationer som här avgivits.

Att nu, innan ens lagrådet har avgivit remiss, gå in i en stor debatt om det som väntar oss om några månader – det som vi skall behandla i skatteutskottet och i denna kammare – tycker jag inte det finns någon anledning till. Därför skall jag inte börja diskutera med bl.a. Görel Thurdin om hur det kommer att se ut i framtiden. Men förhoppningen är ändå att riksdagen skall kunna fatta ett beslut i den här frågan. Då blir det ju förändringar bl.a. när det gäller de extra avdragen.

Kjell Johansson var inne på vad Ingvar Carlsson har sagt i den här frågan. Jag tror ändå att det är att försöka krama ut alldeles för mycket ur det här litet speciella ärendet, om man hänvisar till att det gäller vår syn på små och medelstora företag. Jag instämmer naturligtvis med vad Ingvar Carlsson har sagt i den frågan.

När det gäller livräntorna är den frågan föremål för en särskild beredning. Det är ju ganska komplicerat, och jag tycker därför att det är riktigt att här i dag icke ta ställning till en sådan fråga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 50 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Först kan jag instämma i Torsten Karlssons upplysning att det faktiskt var Pompejus som ursprungligen formulerade det uttryck som Kjell Johansson ställde sig mycket tveksam till om det låg någonting i.

Nu återopade Torsten Karlsson även statsminister Ingvar Carlsson och nämnde att han i sitt anförande i dag hade talat för ökat utbud av arbetskraft. Ja, det gjorde han, men dessutom talade han för ett minskat utbud av arbetskraft, och det var därför konstigt att Torsten Karlsson återopade statsministern.

Det extra avdraget för pensionärer, som behandlas i detta ärende från skatteutskottet, skall inte avtrappas när det gäller löneinkomster. Det är riktigt att syftet är att öka utbudet av arbetskraft, men vad Ingvar Carlsson uppehöll sig vid var hur man minskar utbudet av arbetskraft, nämligen genom att besluta om en sjätte semestervecka och dessutom förlängd föräldraförsäkring. Båda de förslagen leder till ett minskat utbud av arbetskraft, och därför borde Torsten Karlsson snarare ha hänvisat till Ingvar Carlssons an-

förande som ett utmärkt exempel på hur inkonsekventa socialdemokraterna är i den politik de försöker föra.

Anf. 51 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Ingen inom socialdemokratin har hittills lyckats komma ens i närheten av en plausibel förklaring till att den som har lägre pension skall ha högre skatt. Jag hade väl inte hoppats så mycket på Torsten Karlsson, men han har ändå i två inlägg till chansen att försöka förklara detta. Förklaringen att det här är ett litet, speciellt ärende, som man inte riktigt vet hur man skall hantera, duger inte. Vi har nämligen redan hanterat frågan. De här livräntorna var en gång i tiden skattefria och beaktades på det sättet. Det är bara att gå tillbaka och se hur man gjorde då – det kan inte vara något större bekymmer.

Sedan talade Torsten Karlsson ganska mycket om bristen på arbetskraft och hur bra det här förslaget är, när alla dessa duktiga yrkesarbetare nu kan tas till vara. Men hur är det då med alla dessa duktiga småföretagare och hantverkare? Skulle inte de kunna göra en insats? Är det verkligen riktigt att tala om för dem att de inte betyder någonting, att man inte bryr sig om dem? Man bör inte göra det, Torsten Karlsson, samma dag som statsministern står i denna talarstol och högtidligt deklarerar att de små och medelstora företagen skall ägnas en särskild uppmärksamhet. Ingen kan tolka det på annat sätt än att den uppmärksamheten i fortsättningen också skall vara sådan som den ni tidigare tyvärr har haft en tendens att ägna företagen, nämligen en negativ uppmärksamhet.

Torsten Karlsson försökte sig också på en förklaring, nämligen att det var svårt att definiera vilka som var företagare eller ej. Det begriper jag inte alls. Om man ger alla människor samma förhållanden behöver man inte definiera detta.

Anf. 52 GÖREL TIURDIN (c) replik:

Herr talman! Visst blir det ett beslut här i kammaren, Torsten Karlsson – det är jag helt övertygad om. Det beslut vi fattar är ett av de steg som vi har baxat er socialdemokrater in på. Det är en trappa som ni mödosamt tar ett steg i taget i.

Det är stora obalanser i ekonomin, beroende på avsaknaden av god fördelningspolitik. Jag vill fortfarande hävda att det inte bara handlar om arbetskraftsbrist, utan det handlar också om att det behövs ett rättvist system. När det gäller produktionsfaktorerna handlar det om för låg produktion. Detta kan kopplas till egenföretagarna, som bidrar till produktionen och på det viset är lika viktiga att stimulera som dem som inte har ett litet företag.

Jag håller med om att arbete är livskvalitet. Det är mycket viktigt att människor som vill fortsätta att arbeta när de är äldre får göra det. Det här är en rättvisefråga. Ni socialdemokrater har inte alls klarat av att hantera frågorna beträffande småföretagen tidigare, och det är då inte förvånande att ni fortsätter att föra en krystad argumentation om egenföretagarna. I dag är deras nettovinst ATP-grundande och betraktas som en arbetsinkomst, och det borde också gälla för pensionärerna och deras extra avdrag. Men här gör ni helt plötsligt ett avsteg och hävdar bestämt att det egentligen inte är en

arbetsinkomst som de redovisar. Det är något helt nytt som ni lyfter fram. Det är beklämmande att ni inte kan ge efter på sådana här punkter, där det inte är fråga om särskilt mycket pengar.

Prot. 1989/90:80

7 mars 1990

*Extra avdrag för
pensionärer*

Anf. 53 TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Kjell Johansson säger att vi är litet tveksamma i fråga om att definiera arbetsinkomster, men även om han på senare tid har blivit övertygad lade folkpartiet ned sina röster när frågan behandlades i utskottet. Vi får nog erkänna att frågan i denna del kan vara något komplicerad.

Det finns naturligtvis mycket att säga om småföretagare i detta sammanhang, men jag tycker inte att man behöver vara så pessimistisk. Statsministern talade ju om detta för några timmar sedan här, och socialdemokraterna har alltid stått för sina löften.

Hugo Hegeland talade om konsekvensen i förslagen och hänvisade till sex veckors semester. Men alla grupper i samhället har inte sex veckors semester, eftersom de inte har lyckats vid förhandlingsbordet. Det har alltid tillhört den goda ordningen när det gäller facklig-politisk samverkan att det socialdemokratiska partiet har fått se till att dessa orättvisor har korrigerats så att sådana förmåner även har kommit de grupper till del som inte har varit så privilegierade.

Föräldraförsäkringen är en viktig familjepolitisk fråga, som vi har gett löften om. Vad vill de borgerliga i det avseendet, i första hand moderater och centerpartiet? Folkpartiet är väl litet obestämt i den frågan. Jo, de vill ha vårdnadslön. Vad innebär då det i fråga om utbudet av arbetskraft, om man inför ett system där folk kanske binds ännu mer utanför arbetet? Vi vill alltså föra en offensiv familjepolitik med familjeförsäkringen och en utbyggd barnomsorg.

Anf. 54 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Torsten Karlsson att det som har utmärkt den socialdemokratiska tiden under 80-talet har varit just ord. Det har många gånger varit mycket välformulerade framställningar i kammarens talarstol och i andra talarstolar, men ni har absolut inte levt upp till det ni har sagt. Man kan inte alltid ta fasta på era ord, då man inte vet vad det blir för handling efteråt.

Eftersom vi talade om vårdnadslön, skall jag be att få tala om att den kan vara minst lika, ja, faktiskt mer dynamisk än föräldraförsäkringen. I dag går det inte att få någon plats på daghem. Vi vet att det finns daghemsköer. Föräldrar har ingen ekonomisk möjlighet att själva skapa den önskade barnomsorgen, och de har på grund av denna köbildning ingen möjlighet att komma ut i arbetslivet. En vårdnadslön skulle innebära att en förälder tillsammans med andra föräldrar som står i kö skulle kunna åstadkomma barnomsorg och därmed komma ut i arbetslivet.

Jag tror att ni har försökt alldeles för litet att göra en analys av det förslag som vi har lagt fram. Ni klarar inte av att uppfylla de löften ni har givit om barnomsorgen. De människor som står i kö har alltså inte kunnat gå ut i arbetslivet under den här tiden. Det har varit en av anledningarna till att det rätt personallöst ute på arbetsplatserna.

Anf. 55 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Torsten Karlsson undrade varför vi gick emot argumentet för en sjätte semestervecka till alla. Hans motivering var att alla inte har sex veckors semester och att det var ett rättvisekrav att alla skulle ha det. Men det finns för det första ingenting som säger att alla skall ha lika lång semester. För det andra finns det ingenting som säger att alla vill ha lika lång semester. Torsten Karlsson skulle i så fall kunna gå vidare och säga att alla skall ha lika lön. Varför skulle de inte ha det? Det är väl också ett rättvisekrav. Den argumenteringen håller inte.

Inte heller håller argumenteringen när det gäller effekten av en vårdnadsersättning, som Görel Thurdin var inne på. Den kan mycket väl leda till ett ökat arbetskraftsutbud. Det finns ensamstående barnvårdare som tar hand om fyra fem barn, medan personaltäteten på daghemmen är en anställd på vart tredje barn. Effekterna är inte alls givna. Vårdnadsersättning behöver inte innebära att utbudet av arbetskraft minskar. I det sammanhanget kan Torsten Karlsson också säga: Varför skall inte alla föräldrar som har småbarn ha samma ersättning? Det är det som är poängen med vårdnadsbidrag. De som nu står utanför kommunal barnomsorg får själva betala sin omsorg, medan de som fått kommunal barnomsorg får en subvention på ca 60 000 kr. Varför inte vara konsekvent och säga att det är rättvist att alla småbarnsfamiljer får en subvention på 60 000 kr. per barn?

Anf. 56 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Nu försöker Torsten Karlsson att krypa bakom formalia och blandar in hanteringen i utskottet. Den här reservationen handlar om två saker. Den handlar dels om avtrappningen av det extra avdraget vid inkomst av rörelse, dels om det helt ohemula förhållandet att människor med t.ex. livränta skall drabbas av en högre skatteeffekt och få en starkt försämrad levnadsstandard ju sämre pension de har.

Det finns alldeles speciella skäl till att vi röstade som vi gjorde i utskottet. Men vi gjorde under ajourneringen av frågans behandling klart att vi skulle komma att rösta på det förslag som föreligger och som nu uttryckts i en gemensam reservation. Det gjordes fullständigt klart för er då. Kom inte nu och kryp bakom formalia. Förklara i stället. Torsten Karlsson, rättvisan i att den som har låg pension skall ha högre skatt.

Anf. 57 TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! För att göra Kjell Johansson litet mer uppmärksam på vad det är han sysslar med i skatteutskottet vill jag läsa upp några rader. Här står att utskottet beslutade med tio röster mot fem att avstyrka motionsyrkandet om att även annan inkomst än löneinkomst skall undantas vid avtrappningen av pensionärens extra avdrag. Fp-ledamöterna lade ned sina röster.

Hugo Hegeland börjar helt plötsligt prata om varför alla skall ha lika lång arbetstid. Jag förstår att det är en fråga som rör sig i moderaters själar. Varför skall de som har de tyngsta arbetena ha åtta timmars arbetsdag och 40 timmars arbetsvecka och varför skall de ha sex veckors semester, som andra grupper har uppnått? Det är kanske en typisk infallsvinkel för moderaterna att se den här frågan på det sättet.

Vi har i alla fall fört en ganska framgångsrik familjepolitik under 80-talet. Jag tror att det är 80 000 människor som sysselsätts inom barnomsorgen. Det är en ganska god expansion. Målsättningen är, och det målet kommer att uppnås, att alla som gör anspråk på en barnomsorgsplats skall få det.

Tal mannen anmälde att Hugo Hegeland och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 58 GÖSTA LYNGBÅ (mp):

Herr talman! Vi har inte fogat någon reservation till detta betänkande. Jag tycker i och för sig att betänkandets idé är utmärkt. Marginalskatteeffekterna var mycket stora för pensionärerna i avtrappningszonen. Det blir nu en mycket klar förbättring. Jag vill däremot ta chansen att nämna några ord om den syn man tycks ha på äldre människor.

Pensionärer kan vara av olika sorter. De kan vara aktiva som Hugo Hegeland och vilja jobba väldigt mycket. Det är en valfrihet man har. De kan vara slitna och inte vilja jobba särskilt mycket. De kan helt enkelt prioritera andra saker i livet. Jag har gjort mitt. Jag är kanske 65, 67 eller 63 år. Jag vill hålla på med helt andra saker. Jag vill odla rosor, se efter mina barnbarn och hålla på med sådana saker. Men tyvärr, kära vänner i skatteutskottet, betraktar tre av er plus den nye statsministern denna morgon pensionärer som utbud på arbetsmarknaden. Det är det man blir när man blir gammal: utbud på arbetsmarknaden. Då kan man tas i anspråk som en resurs.

Detta gäller en arbetsmarknad som under de senaste 30 åren haft en ökning av det verkliga utbudet på över 50 %. Under samma tid har man sett en dramatisk förändring vad gäller automatisering av tillverkning och datorisering av kontorsarbete. Allting är effektivare, ändå behövs det ett större utbud på arbetsmarknaden. Detta är något, det vill jag påpeka, ganska sjukt. Bakom det ligger naturligtvis ett ständigt ökat krav på materiell tillväxt. Det är det jag vill ta tillfället i akt att säga, att jag hoppas att vi så småningom kan få en annan trend. Vi skall inte pressa upp en högre pensionsålder för dess egen skull, för att få ett större utbud på arbetsmarknaden, utan för att få en mer flexibel pensionsålder, så att äldre människor också kan ha den valfrihet som jag hoppas att alla människor skall kunna nå i ett samhälle som egentligen borde bli bättre och bättre.

Anf. 59 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag får först tacka Gösta Lyngå för de älskvärda ord han riktade mot mig och min insats. Jag ber om ursäkt för att jag ändå måste invända mot litet av Gösta Lyngås argumentering, när han säger att det är något sjukt med ett ökat utbud av arbetskraft i form av pensionärer.

Det är naturligtvis inte det avgörande. Det är mer en teknisk term för vad som händer. Vi gör det naturligtvis för den enskilde, för många vill fortsätta att arbeta, inte minst jag, som herr Lyngå mycket riktigt påpekade. Men andra vill sluta tidigare, och vi har en rörlig pensionsålder. Det kan dock göras en del för att den skall bli ännu rörligare.

Dessutom har levnadsåldern stigit hela tiden sedan mänsklighetens tillkomst. Medelåldern är nu faktiskt uppe i 80 år för kvinnor och 74 år för män.

Det visar sig också att de som håller i gång och är aktiva lever desto längre. Arbete befördrar alltså inte bara hälsa utan också livslängd.

Anf. 60 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Visst, Hugo Hegeland, lever människor längre, men vad är det som skall öka? Är det människors tid i eckorrhjulet, som ingående i utbudet på arbetsmarknaden, eller är det möjligheten att leva ett friare liv, att i större utsträckning syssla med saker som man själv väljer? Jag vet att Hugo Hegeland hellre väljer att stå i riksdagen och tala än att göra andra saker, men många människor har andra prioriteter, och det är tendensen att nedvärdera dessa andra prioriteter som jag ville inlägga ett ord emot.

Anf. 61 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Som en av kammarens något yngre ledamöter vill jag poängtera att det finns all anledning att uppskatta våra pensionärer, men att det inte bör ske den fiskala vägen. Det är sant att vi under en lång följd av år har haft orimliga marginaleffekter för pensionärerna. Vi i vpk har från vårt håll försökt att bidra till att lindra dessa effekter.

Det har hänt en hel del under åren 1988, 1989 och 1990. Hösten 1988 lade regeringen fram förslag som skulle lindra marginaleffekterna men samtidigt höja skatteuttaget för pensionärer med 80 000–90 000 kr. i inkomst. Detta avvisade vi från vpk tillsammans med de borgerliga partierna, och det var bra eftersom det gällde en dålig lösning.

Samtidigt beslutade alla partier enigt att KBT inte skulle avtrappas för inkomst av tjänst. Också det var ett bra beslut.

Vi hade en lång debatt i skatteutskottet om hur man skall se på den förmögenhet som är bunden i boende. Vi tog då steget över till den borgerliga sidan och skapade först enighet med den. Sedan kunde vi också skapa enighet med socialdemokraterna. Det har alltså gått framåt.

Hösten 1988 fanns det också förslag från folkpartiet om ett allmänt förvärvsavdrag om 10 000 kr. för pensionärer. Vi i vpk lade fram ett förslag om ett tjänstavdrag om 10 000 kr. Det avvisades den gången, och vi kunde inte driva igenom det med de borgerliga partiernas stöd. Tyvärr kunde vi inte heller ansluta oss till folkpartiets linje, och det blev vad man i schacksammanhang kallar en pattställning.

Nu har dock regeringen lagt fram ett förslag. Vad som tidigare ansågs vara ett orimligt vpk-förslag har regeringen nu förbättrat genom att så att säga lägga ett överbud till vpk:s politik. Vi ansluter oss till detta "överbud", som vi tycker är rimligt. Vi tog inte till så mycket hösten 1988, eftersom vi inte trodde att vi kunde få med oss socialdemokraterna på ett sådant förslag, och nöjde oss med mindre.

Nu ansluter vi oss gärna till merlinjen, innebärande att man helt slopar avtrappningen för inkomst av tjänst. Det är bra och kommer att ge positiva effekter, dock kanske inte så stora effekter som man vill uppnå, med tanke på att de som berörs av detta ofta är "äldre äldre", som är mindre benägna att gå ut på arbetsmarknaden än vad "yngre äldre" är. De senare har ofta en så pass hygglig pension att de inte riktigt berörs av detta. Vissa grupper kan dock påverkas positivt, och det är bra.

Förhållandena har alltså blivit något rimligare. Man har i debatten också kommit ut på litet vidare områden, och jag vill något kommentera det som då har sagts.

Det har här framhållits att det skall bli bättre 1991, och det är sant. Men 1991 har också varit på väg att bli ett mycket dåligt år. I de beramade skatteutredningarna finns en enighet mellan socialdemokraterna och folkpartiet om att man skulle lägga en s.k. grundavgift på pensionerna, en socialavgift på förmånen av en utbetald socialavgift, dvs. en slags dubbelbeskattning av pensionärer. Det var vi och moderaterna i oppositionen som i debatten kunde tvinga socialdemokraterna och folkpartiet att vika från denna ståndpunkt. Det höll alltså på att inte bli bättre, utan vi höll på att få en helt orimlig ordning, där en socialavgift skulle uttas på en social förmån.

Det sägs nu att det skall bli så mycket bättre 1991, och det är sant, men det är inte så att alla särregler försvinner. Det är sagt att pensionärernas beskattning skall utformas i huvudsak på samma sätt som nu, och det skall införas ett särskilt grundavdrag motsvarande folkpension och pensionstillskott. Detta avdrag skall ersätta det extra avdraget för pensionärer men skall i princip utformas på samma sätt. Det är, för att använda ett gammalt talesätt, litet av gammalt vin i nya läglar.

Görel Thurdin nämnde det förslag som framlagts av centern. Vi har från vpk framfört en idé som är mycket lik detta förslag. Vi har alltså i dessa två partier mycket likartade idéer. För att dessa frågor skall kunna lösas på ett i grunden riktigt sätt bör vi gå över till ett system utan några som helst särregler för pensionärerna, och för detta krävs att pensionerna höjs. Då kan man ta ut beskattningen på samma sätt.

Då skulle man också kunna få ett system där de s.k. utbudseffekterna blir mer effektiva. Om man kunde kombinera ett system där pensionärerna beskattas på samma sätt som vanliga löntagare med en ökning av grundavdragen och en större minskning av marginalsatserna i låga och normala lägen, skulle man få de verkliga utbudseffekterna. Om man sänker skatten ytterligare i inkomstintervallerna mellan 80 000 och 120 000 kr., skulle vi kunna få utbudseffekter bland de "yngre äldre". Det skulle vara en effektiv väg och skulle också vara fördelningspolitiskt riktigt.

Vad gäller utskottets betänkande vill jag bara säga att de ståndpunkter som ledamoten Kjell Johansson intar är rimliga. Det som han har sagt om dem som har förmånen av att uppbära livräntor tycker jag är klokt. Frågan är nu under utredning, men jag vill förutskicka att vi för vår del är beredda att överväga denna fråga i Kjell Johanssons anda. Men jag vill också säga att vi i vpk först vill skaffa oss mer information från pagaende utredningsarbete.

Vad sedan gäller frågan huruvida avtrappning skall ske mot inkomst av kapital, av rörelse och av jordbruk vill jag deklarerat följande. Vi säger kategoriskt att vi inte vill gå med på en avtrappning mot inkomst av kapital. Beträffande inkomst av rörelse och jordbruk kan jag erkänna att vi är ambivalenta. Vi har sett vilka gränsdragningsproblem som finns och har valt vår ståndpunkt med hänsyn till dessa. Vi anser fortfarande att det är rimligt att den som har betydande kapitaltillgångar får utnyttja denna möjlighet.

Görel Thurdin sade att det tas små steg i denna fråga. Jag vill säga att några små steg är bättre än inga steg alls. Framför allt kan man se att sådana

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Extra avdrag för
pensionärer*

steg tas när vi i vpk skjuter på i denna fråga, och det har uppnåtts ganska hyggliga resultat under de senaste åren.

Anf. 62 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Torsten Karlssons senaste replik tvingar mig till detta inlägg. Hans replik var ett slag under bältet, ett försök att krypa bakom formalia för att komma åt oss folkpartister. Torsten Karlsson är dessutom ute på mycket farliga vägar. Det är nämligen så att det beslut som han refererade till genom att återge en protokollsanteckning var preliminärt antaget i utskottet. Efter det att protokollet har justerats har vi reserverat oss, och sedan har vi formulerat vår reservation. Reservationen har fogats vid dagens betänkande, och det är den och ingenting annat som gäller. Torsten Karlsson.

Efter de turer som Torsten Karlsson gjort riskerar Torsten Karlsson att vi helt måste lägga om beslutsrutinerna i skatteutskottet och ta varenda votering i repris. Jag tycker att Torsten Karlsson skall tänka sig för innan han i brist på argument i en sakdiskussion kryper bakom ett så svagt resonemang.

Lat mig, eftersom jag ändå har ordet, säga till vpk att inte behövde vpk tvinga oss att avstå från grundavgiften på pension – det behövde ni inte.

I övrigt vill jag uttrycka ett stort tack för att ni nu ställer upp på de här tankegångarna då det gäller skatteeffekterna för pensionärer med livränta. När jag började motionera om detta var jag ensam om att reservera mig. Sedan har partierna fallit in ett efter ett – nu är det bara miljöpartiet vi väntar på; sedan kan socialdemokraterna tycka vad de vill.

Anf. 63 TORSTEN KARLSSON (s):

Herr talman! Vad jag ville beskriva när jag talade om folkpartiets agerande i utskottet var närmast att folkpartiet har varit litet tveksamt i den här frågan.

Anf. 64 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag är faktiskt mycket ledsen över att behöva förlänga den här diskussionen. Men låt mig då läsa upp passusen i fråga i den motion som vi röstade för i utskottet. Där heter det, under rubriken Pensionärernas avdrag:

Pensionärernas extra avdrag bör inte trappas av mot vare sig löneinkomster eller rörelseinkomster. Regeringens förslag tar bara sikte på löneinkomster. Vi anser emellertid att förutsättningarna för extra arbetsinsatser efter uppnädd pensionsålder är särskilt goda för pensionerade hantverkare och egenföretagare. Även dessa bör alltså uppmuntras genom att det extra avdraget inte reduceras mot rörelseinkomster.

Det var detta vi röstade för vid voteringen i utskottet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU:23 Anslag till skatteförvaltningen, m.m. (prop. 1989/90:100 delvis).

*Anslag till
skatteförvaltningen,
m.m.*

Anf. 65 GÖREL THIURDIN (c):

Herr talman! I betänkandet om anslag till skatteförvaltningen behandlas också någonting som benämns koncernregister. Det är ett centralt koncernregister som man skall använda sig av i skatteförvaltningen för att effektivisera kontroll, osv.

Det är ett nytt begrepp. Det är faktiskt så att det i dag inte finns några särskilda regler för koncernrevision. Begreppet är obekant i taxeringsförfattningarna. Egentligen har varken riksskatteverk eller datainspektion nämnt begreppet i sina föreskrifter om hur taxeringsrevision skall gå till när det gäller ADB-behandling.

Jag vill läsa upp inledningen till en motion, som har väckts av Martin Olsson m.fl. från centerpartiet, om rättstryggheten:

”Rättssäkerheten är av grundläggande betydelse som förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Varje medborgare måste kunna känna rättslig trygghet och ha möjligheter att hävda sina intressen och rättigheter samt kunna lita på att samhället behandlar var och en korrekt och lika. Dessutom skall den enskildes integritet respekteras.

Skatternas stora ekonomiska betydelse såväl för de flesta medborgare som för samhället och de många kontakter med myndigheter som enskilda har i skattefrågor medför att rättstryggheten inom detta område har särskilt stor betydelse.”

Här är nu ett koncernregister på gång där man kan utnyttja information på ett helt annat sätt än vad som tidigare har varit brukligt. Egentligen skall man kunna utgå från att beslut i samband med en taxeringsrevision grundas på material som har inhämtats vid just den revisionen, men här ger man möjlighet att binda ihop olika register, därför att företagen ingår i samma koncern. Därigenom släpper man rättssäkerhetskravet och kravet på skydd av integriteten när det gäller ekonomisk brottslighet och ekonomiska angelägenheter, medan man om det t.ex. rör sig om våldsbrott är betydligt känsligare när det gäller integriteten. Det är ju litet knepigt.

I betänkandet säger man att riksdagen inte skall lägga sig i det här nu, eftersom det i regeringen pågår en beredning av ärendet om ett eventuellt koncernregister och hur det i så fall skall vara utformat. Men riksdagen är ju det högsta beslutande organet, och det är riksdagen som har ansvaret för vilka register vi skall ha och för rättstryggheten här i landet. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi i riksdagen då markerar en viljeinriktning när det gäller rättstryggheten, för att skydda integritet av olika slag.

Jag tycker också att det är viktigt att vi går in tidigt och säger ifrån hur vi tycker att det skall se ut. Det är bättre än att vi går in i efterhand när vi ser att felaktiga saker införts och då börjar skrika högt med utgångspunkt i olika rättsfall för att belysa att det var fel. Jag tycker faktiskt att socialdemokra-

terna och den majoritet som står bakom betänkandet, speciellt när det gäller förslaget om koncernregister, inte riktigt tar riksdagens uppgift på allvar, när man ständigt hänvisar till att vi skall vänta på att höra vad andra tycker och tänker innan vi talar om vad som skall gälla här i riket.

Jag tycker att rättssäkerhet över huvud taget är en viktig fråga i vår öppna demokrati. Därför yrkar jag när det gäller ett centralt koncernregister bifall till reservationen, som också folkpartiet och moderaterna har ställt sig bakom och som är grundad på en motion av Bengt Kindbom.

Anf. 66 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 23 behandlas frågan om anslagen till riksskatteverket. Vpk har reserverat sig till detta betänkande, och, herr talman, jag vill yrka bifall till vpk:s reservation.

Vi kräver ytterligare medel, och varför gör vi det? Är det ett utslag av populism eller allmän spendersamhet? Har vpk som princip att alltid öka på anslagen? Eller har vpk helt enkelt överskattat behoven i skatteförvaltningen?

De är alla möjliga förklaringar. Men frågan om populism faller väl ändå snabbt. Det finns betydligt mer näraliggande ting att föreslå om man vill göra sig populär i breda väljargrupper. Mer pengar till skattmasen är i alla fall inte den enklaste formen av poujadism.

Kan man då säga att vpk i allmänhet är mer "bevillningsberett" än andra partier? Ja, det finns kanske en sådan tendens, i något fall. Men att man ligger över i anslag behöver inte betyda att man begär för mycket – det kan lika gärna bero på att andra, av diverse skäl, inte är beredda att anslå erforderliga medel.

Oavsett dessa principfrågor diskuterar vi nu ett konkret betänkande angående anslagen till RSV; vi för inte någon allmän debatt. Och om vi ser till konkreta ting, finner vi redan i nästa betänkande på föredragningslistan, det angående anslagen till tullen, en annan bild. Där reserverar sig de borgerliga partierna till förmån för mer pengar till gränsskyddsstyrkor, etc., mot narkotika. Vpk däremot går emot och gör bedömningen att verket för närvarande inte kan disponera dessa medel på ett effektivt sätt. Andra partier är här mer "bevillningsberedda" än vpk. Där vill vpk avvakta, men borgerligheten vill anslå mer pengar.

Varför är det då så när det gäller anslag till skatteförvaltningen? Ja, en elak tunga skulle säga att socialdemokraterna går emot vpk för att regeringen vill att man skall göra det. En elak tunga skulle påstå att borgerligheten går emot för att man brukar vara försiktig när det gäller att göra fördjupade skattekontroller – åtgärder mot skatteundandragande ligger så att säga inte i linje med nyliberalt tänkande. Men det är ju en elak tunga som skulle säga det.

Utskottets talesman kan säkert redovisa en bättre och mindre elak förklaring till att vpk:s motion ej kunde vinna bifall i utskottet. I varje fall hoppas jag det. Tyvärr kan jag inte utläsa förklaringen i betänkandetexten.

Har vpk överskattat behoven? Nej, alla i skatteutskottet vet nog och erkänner troligen att det finns stora luckor och behov inom skatteförvaltningen. För att vara handfast kan jag säga att ingen ICA-handlare skulle drömma om att förbättra sin lönsamhet genom att satsa mindre på att följa

upp svinnet. Ingen småföretagare skulle heller rationalisera genom att dröja med att sända ut fakturor. Det är en udda strategi att spara genom att ta in mindre inkomster. En sådan policy borde inte vara tänkbar någonstans och absolut inte i "storföretaget" staten.

Nyligen kunde media meddela att riksskatteverket genom riktade kontroller på företagssidan fångat upp ca 17 miljarder kronor. Det innebär en utebliven skatteintäkt på ca 11 miljarder kronor eller omvänt en extra intäkt till samhället på samma belopp. Det motsvarar ungefär vad samhället betalar ut i barnbidrag.

Om man är pessimist eller kanske möjligen realist och antar att bara hälften av dessa pengar kommer in till statskassan, så ger det i alla fall en inkomstförstärkning på 5–6 miljarder kronor. Extra anslag till skatteförvaltningen är således satsningar som betalar sig med mycket stor och snabb råge. Vi i detta land har inte råd att spara så att vi förlorar miljarder.

Trots att alla är överens om att vara återhållsamma med att öka statens utgifter, händer det ganska ofta att kammarens majoritet gör en annan bedömning av rimlighet än vad regeringen gör i sina finansöverbäganden i budgetpropositionen. I går läste jag i media att kulturutskottet ville öka anslagen till idrottsrörelsen med ungefär 20 milj. kr. Det är nog gott och väl samt riktigt, och vpk har också stött det förslaget. Personligen måste jag dock erkänna att jag finner det anmärkningsvärt att det går att uppnå enighet om mer pengar till idrottsrörelsen samtidigt som det inte är möjligt att uppnå enighet om att anslå 26 milj. kr. mer till skatteförvaltningen.

Utskottet säger att riksdagen nyligen har satsat mer pengar till skatteförvaltningen i Stockholm. Men visst vet riksdagen att Sverige är större än Stockholm. Det finns problem såväl i söder som i norr. Utskottets ledamöter har varit i Kristianstad och i norra Sverige och tagit del av problemen där. Själv kommer jag från väst och vet att problemen finns även där, trots satsningen i Stockholm.

I Göteborg och Bohuslän genomför man nu riktade företagskontroller på vad man kallar stora bolag. Man har en stab på 60 personer som arbetar med skatterevisioner. Dessa handläggare har redan under 1989 genom riktade företagskontroller fångat upp uteblivna skatteintäkter på 1 000 milj. kr. Det gör att varje handläggare i genomsnitt hämtat in drygt 16 milj. kr. O-länet har ca 10 % av Sveriges storföretag. Resultatet har förvaltningen uppnått, trots att bara en minoritet av de beslutade revisionerna är slutförda.

Om denna oerhört kvalificerade personal fortsätter sitt arbete, kan också dessa goda resultat upprätthållas. Det gäller inte bara att kontrollera utan att också att sprida kunskap bland företagare om vilka regler som faktiskt gäller. Det handlar således om service och rådgivning så att misstag bland företagarna kan undvikas. Det är inte fråga om skattebrott i egentlig mening utan om olika bedömningar. Visst kan det också handla om skatteundandraganden, men det behöver inte göra det. Det gäller att skapa ett smidigt förhållande mellan den skattskyldige och samhället.

Hur ser då verkligheten ut bland den personal som arbetar inom skatteförvaltningen? Under 1988 avgick 6 handläggare med pension i O-län, medan 41 slutade av annan orsak. Det fanns alltså en annan, alternativ arbetsmarknad som lockade. Under 1989 gick 6 personer i pension, medan 22 gick över

till tjänst på det privata området. Varför gjorde de det? Jo, det handlade om lönesituationen. De kunde höja sin lön med 2 000–3 000 kr.

Inom skatteförvaltningen blir arbetsbördan för handläggarna allt större, den materia som skall behandlas blir alltmer omfattande. Kolleger slutar och får högre lön på andra arbetsplatser, medan arbetsbelastningen inom skatteförvaltningen ökar utan att de anställda får någon lönekomensation för det. Därmed väljer fler att följa kollegernas exempel. Det blir tunnare och tunnare med kvalificerad personal år från år. Avgången är genomsnittligt ca 8 % och uppemot 10 % bland kvalificerad personal varje år. I Stockholm kan det röra sig om 20 %. I fråga om vissa specialistkompetenser kan det röra sig om hela 25 %. Hela avdelningar raderas ut, och en oerhört stor sakkunskap försvinner från förvaltningen. Framför allt är det den personal som har arbetat från två till fem år som slutar. Det är den personal som just har lärt upp sig och blivit kvalificerade handläggare.

Förvaltningarna i O-län har lyckats bromsa avgångarna det senaste året genom lönepåslag för den relativt nyanställda personalen. Men även de som har arbetat länge vill ha en rimlig löneutveckling. Lojalitet varar länge, men inte hur länge som helst. Den äldre, lojala samt mest kunniga personalen ser med undran på utvecklingen.

Hur skall förvaltningen i O-län kunna upprätthålla sina goda resultat och behålla sin personal? Dessa mål förutsätter faktiskt varandra, och de förutsätter mer resurser. Det är inte bara handläggare, högskoleekonomer, som lämnar förvaltningen, utan det börjar även den s.k. baspersonalen att göra. Under 1989 lämnade 25 personer i denna kategori förvaltningen och gick över till alternativ arbetsmarknad.

Problemen hopar sig alltså i detta län. Man kan väl föra över resurser från andra län och omdisponera, säger kanske någon. Men enligt det beslut som gäller är det O-län som skall föra över resurser till Stockholm. Länet i fråga anses ha för stora resurser. Man skall alltså hjälpa till att lösa Stockholmskrisen som är än mer akut.

Vi i vpk har yrkat ett anslag på 26 milj. kr. till skatteförvaltningen i O-län. Det är en ökning med ca 1 % av nuvarande anslag. Det är en minimihöjning för att se till att man inte behöver fylla hålen med hål. Att laga hål med hål är ingen klok politik. Det är vad vi just nu tvingar skatteförvaltningen till.

Herr talman! Det finns ett ordspråk som säger att snålheten bedrar visheten. Det är just vad kammaren gör om den inte bifaller vpk:s reservation. Jag är rädd för att kammaren inte heller kommer att göra det. Det är alltså inte ett klokt beslut. Kanske kan utskottets talesman redogöra för alternativa vägar att lösa de problem som jag har tecknat, att få in de skatteintäkter som behövs, att förbättra servicen till de skattskyldiga, att se till att rättssäkerhetsprinciper upprätthålls och att alla skattskyldiga behandlas på lika sätt. Detta fordrar mer anslag. Kanske kan dagens debatt leda därhän att man inom regeringspartiet – jag höll på att säga den stora minoriteten – omprövar sin inställning liksom att även oppositionen gör det. Det gäller att se till att skatteförvaltningen i O-län får de medel som den måste ha för att kunna upprätthålla en rimlig nivå i arbetet.

Anf. 67 GÖSTA LYNGBÄCK (mp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, vars innehåll överensstämmer med vad Lars Bäckström så värtaligt har beskrivit, nämligen hur lönsamt det är att satsa på skatteverket. Rent ekonomiskt får man bra betalt för de pengar man satsar. Men det handlar också om att medborgarna skall kunna få en rättvis behandling. De skall veta att personalen är kompetent och att inte de rika kommer undan skatt därför att det är alltför lätt att fuska. Naturligtvis är det inte enbart fråga om fusk, men det finns mycket av det slaget. Därför är hög kompetens på riksskatteverket mycket viktigt. Jag yrkar således bifall till reservation 1.

Även reservation 2 yrkar jag bifall till. Den handlar om utlokalisering av riksskatteverkets verksamhet med fastighetstaxering till Lindesberg. Det överensstämmer med vår allmänna inställning att så bör ske. Om det går att utlokalisera ämbetsverk från tätorten Stockholm utan alltför stora problem, då skall det också göras. På beskattningsområdet bör det vara ganska enkelt att göra det. Man använder sig av terminaler och det finns inga större transportsvårigheter. I Lindesberg är man väl förberedd för denna utflyttning. Det skall bli mycket spännande att höra Bruno Poromaa från Kiruna försöka förvara utskottets motivering när det gäller att motarbeta en utlokalisering av denna verksamhet till Lindesberg och i stället behålla den i Stockholm. Jag är så nyfiken på svaret att jag slutar nu, herr talman.

Anf. 68 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Till det här betänkandet, som har tillkommit med anledning av regeringens förslag om anslag till riksskatteverket och andra verksamheter inom finansdepartementets verksamhetsområde, har fogats tre reservationer. En av dem berör anslaget, en gäller utlokalisering av fastighetstaxeringsverksamheten till Lindesberg och den tredje riksskatteverkets begäran om att få upprätta ett centralt koncernregister.

Lars Bäckström har i väl valda ordalag pläderat för den förstnämnda reservationen, som kommer från vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet. Där föreslås att det totala anslaget till riksskatteverket och de regionala och lokala skatteförvaltningarna, som uppgår totalt till 3,4 miljarder kronor, skall plussas på med ytterligare 26 milj. kr. Omräknat i procenttal är det faktiskt inte ens 1 %, och Lars Bäckström som är lärare får väl rätta till det. Jag har kommit fram till att det rör sig om ca 8 % i ökat anslag till riksskatteverket och de regionala myndigheterna.

Det finns, Lars Bäckström, två metoder att få mer resurser, och det gäller inte enbart riksskatteverket utan så gott som hela den offentliga sektorn: antingen anslår man mera pengar eller också effektiviserar och rationaliserar man verksamheten. Av Lars Bäckströms resonemang har jag kunnat notera att han föredrar den förstnämnda metoden.

Det är för oss en omöjlighet att bara anslå pengar, för var skulle vi hamna om vi håller på med en sådan politik? Jag tror innerst inne att Lars Bäckström inte heller skulle klara av det, om han skulle representera ett större parti än ett fyraprocentparti. Det är väldigt lätt att göra utfästelser och sedan springa ifrån fakturan.

Vi vill från utskottsmajoritetens sida göra reservanterna uppmärksamma

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till
skatteförvaltningen,
m.m.*

på att regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till tilläggsbudget, om det visar sig att behov föreligger. Vi vill också avvakta resultatet av de förestående omfattande förändringarna inom skattesystemet.

Vad beträffar miljöpartiets reservation om utlokalisering av viss verksamhet, ett förslag som är en produkt av en socialdemokratisk motion och som inte är första gången på riksdagens bord, vill jag göra gällande att det för närvarande händer så otroligt mycket inom riksskatteverkets verksamhetsområde. Då tänker jag bl.a. på den omfattande skattereform som skall sättas i sjön och på de omfattande organisatoriska förändringar som har påbörjats och som syftar till en decentralisering från myndigheten centralt till länsmyndigheterna och vidare därifrån till de lokala enheterna. Det här är inte någonting som är främmande för reservanten, för vi har i utskottet i skilda sammanhang fått information om vad som är i gång inom verket.

Verket orkar helt enkelt inte i dag med också en sådan utlokalisering som föreslås i reservationen. Beslut bör väl också i sådana frågor i första hand fattas av verkets styrelse och ledning, eftersom det är de som har det yttersta ansvaret för verksamheten. Jag tror inte att någon styrelse eller någon verksamhetsledning skulle fungera i längden, om alla beslut dikterades från den här kammaren.

De som står för den sista reservationen, den om ett koncernregister, är enligt mitt förmenande för tidigt ute. Som klart framgår av utskottets betänkande, föreligger det ännu inget som helst förslag om inrättande av ett sådant register. Frågan har remissbehandlats, vilket också framgår av utskottets betänkandet, och är för närvarande under beredning. Jag föreslår reservanterna att avvakta resultatet av den beredningen.

Det är ingalunda av någon illvilja som riksskatteverket har aktualiserat frågan om ett centralt koncernregister, och verket har inte för avsikt att missbruka uppgifterna, utan avsikten är att få till stånd en effektiv och rationell verksamhet. En sådan ordning som Görel Thurdin pläderar för hoppas jag att hon är ensam om i den här kammaren.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på de tre reservationerna.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 69 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Ledamoten Bruno Poromaa ville en smula raljant hävda att jag som vpk-företrädare tog lätt på sakbehandlingen. Jag vill säga till ledamoten Poromaa att jag har utformat motionen så att den skall vara så saklig och korrekt som möjligt.

Bruno Poromaa sade att det är bara knappt 1 % som vpk begär, och sedan övergick han till att raljera över att det är lätt för vpk att vara generös, för vpk öser ju ut så mycket pengar. Ledamoten Poromaa får i varje fall bestämma sig för en av argumentlinjerna, antingen att vpk begär för mycket eller att det är pytt ingenting som vpk begär. Det är svårt att hävda bägge linjerna samtidigt.

Det är alldeles riktigt att 26 milj. kr. egentligen är otillräckligt, men det skulle vara den hjälp som oundgängligen behövs, varav 15 milj. kr. skulle användas till rekryteringstjänster, för att kunna fylla de extrema vakanser som uppstår på många håll, och 5 milj. kr. för att kunna upprätthålla verksamheten med riktade företagsrevisioner och kontroller, de kontroller som bara i O-län gav 1 miljard.

Bruno Poromaa instämmer säkert i att de kontrollerna är bra, men det måste finnas personal som utför dem. Den personalen håller på att försvinna. Jag kan läsa ur riksskatteverkets budgetskrivelse: "RSV kan nu ett år senare konstatera att den mörka bild som då redovisades inte alls har ljusnat. I framför allt Stockholmsområdet men även i vissa andra län har tvärtom förhållandena försämrats märkbart."

Förra året var man i utskottet överens om att det var en katastrofal situation. Nu säger riksskatteverket att situationen har förvärrats. Jag vet att riksskatteverket gör en korrekt bedömning. Jag vet också att verket har effektiviserat sig mycket hårt, Bruno Poromaa. Man har ökat sin produktivitet med 2-3 % varje år. Det här är en av de verksamheter i landet som har höjt sin produktivitet mest.

Om alla andra delar av offentlig sektor höjt sin produktivitet som RSV har gjort, skulle vi ha en fantastiskt effektiv offentlig sektor. Det skulle inte ens gå för moderaterna att angripa den. Inte ens moderaterna, som alltid hackar på den offentliga sektorn, brukar ta fram RSV som exempel på ineffektivitet. RSV är en av våra mest slimmade organisationer, vill jag påstå, Bruno Poromaa. Då tycker jag att det är nästan litet oförskämt mot RSV:s personal att säga att den får väl effektivisera sig.

Jag vill säga till ledamoten Bruno Poromaa att jag tycker att det är ganska effektivt att RSV har som planeringstal att varje handläggare skall klara av att granska 150 deklarationer per dag. I O-län har man höjt nivån så att man klarar av 200 deklarationer per handläggare och dag. Om de skattskyldiga som har suttit och jobbat en söndag med sin deklaration visste att granskningen klaras av på knappa 3 minuter, skulle de nog vara förvånande över hur effektiv man är på RSV. Det bör också nämnas att man skall klara av fyra stora bolag om dagen i granskning och revision.

Det här är en mycket slimmad organisation, som tappar folk och som behöver de 26 miljonerna. Det löser ingen gordisk knut, men det är vad som behövs. Det är egentligen ett oundgängligt belopp. Tydligen tvingar politiska hänsyn och respekt mot finansdepartementet på andra sidan kanalen utskottsmajoriteten att göra en annan bedömning, men den sakliga bedömningen talar för vpk:s reservation.

Det blir, står det i betänkandet, två tillfällen till att pröva extra anslag för andra åtgärder. Kanske får vi då ta upp den här frågan ånyo.

Anf. 70 GÖSTA LYNGBÄ (mp):

Herr talman! Bruno Poromaa tycks tro att vi anser att riksdagen myndigt skulle befalla riksskatteverket att flytta en avdelning till Lindesberg. Så står det inte i reservationen, utan vi föreslår att man skall utreda förutsättningarna för en sådan flyttning. Det skulle t.o.m. kunna vara till hjälp för riksskatteverket i dess pressade personalsituation.

Anf. 71 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag skall hålla mig till frågan om koncernregistret, även om debatten i övrigt är nog så intressant och det skulle vara roligt att delta i den.

Jag anser det vara angeläget att för Bruno Poromaa och övriga socialdemokrater ånyo framhålla rättssäkerhetsaspekten. Inte heller jag tror att verket har för avsikt att missbruka uppgifter. Men när man åläggs nya arbetsmoment – och även Bruno Poromaa anser att RSV har så otroligt mycket att göra – är risken stor att rättssäkerheten får vika för byråkratins krav på effektivitet. Ett koncernregister kan komma att hanteras på ett mindre lämpligt sätt för att man snabbt skall kunna uppnå den effektivitet man önskar åstadkomma.

Jag är inte ensam i den här kammaren om mina åsikter beträffande rättssäkerheten. Bakom reservationen står ju flera partier. Jag anser fortfarande att det hade varit utskottets skyldighet att i betänkandet skriva in några rader om att det vid införandet av ett koncernregister är viktigt att beakta rättssäkerheten och att man inte skall använda uppgifterna på ett sätt som strider mot tidigare rättspraxis och rättsprinciper. Men det har man inte velat göra, utan man vill avvakta och se vilka förslag som kan komma. Men vi vet ju att de förslag som kommer på riksdagens bord inte alltid tillgodoser rättssäkerhetsaspekterna. Det kan nog konstitutionsutskottets ledamöter vittna om. Därför anser jag att det är väsentligt att riksdagen med stor kraft poängterar säkerhetsfrågorna, även om man med förbehåll för att det hela skall gå till på ett visst sätt kan ställa upp bakom förslaget på ett koncernregister.

Anf. 72 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! När man lyssnar på Lars Bäckström kan man få intrycket att riksskatteverket står och faller med de miljoner han talar om. Så är ingalunda fallet. Det är inte ovanligt att det blir prutningar på de medel som myndigheter äskar. Om Lars Bäckström sysslat med kommunalpolitik vet han att det i budgetberedningar är vanligt att man skär ned på nämnders och styrelser anslagsäskanden. Det är sällan som nämnderna och styrelserna får alla de kronor de begär.

Det skulle vara intressant att få veta var vi skulle hamna ekonomiskt, om alla vpk:s förslag om utgiftsökningar bifölls. Mycket snart skulle vi nog hamna i den situation som många länder i Europa i dag befinner sig i, länder som har Sverige som förebild och som vill komma ur sin besvärliga situation.

Riksskatteverket har också vidtagit många åtgärder för att bättre utnyttja sina resurser. Ta som exempel den förenklade självdeklarationen, som medfört att man kunnat överflytta resurser till andra, viktigare arbetsuppgifter. När nu schablonavdraget höjs i samband med genomförandet av skattereformen, kommer allt fler löntagare att kunna använda den förenklade självdeklarationen med det resultatet, att resurser kan frigöras för andra uppgifter.

Vidare vill jag säga att personalomsättningen egentligen är ett resultat av det skattesystem som vi för närvarande har. Riksskatteverket har en mycket attraktiv arbetskraft, som åtar sig arbetsuppgifter inom näringslivet. När skattereformen har genomförts, kommer säkerligen personalomsättningen inom riksskatteverket att minska. Det är man övertygad om.

Till Gösta Lyngå vill jag säga att det vore föga rationellt att i dag över

huvud taget börja tänka på en utlokalisering. Låt oss avvakta resultatet av de pågående organisationsförändringarna inom riksskatteverket, vilka beräknas vara genomförda om några år.

Till Görel Thurdin vill jag säga att hon har möjlighet att få med den text hon talat om när förslaget om ett centralt koncernregister har lagts på riksdagens bord.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till
skatteförvaltningen,
m.m.*

Anf. 73 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Förvisso skall inte alla anslagsäskanden beviljas – det vore katastrofalt. Tack vare att jag har den inställningen kunde Bruno Poromaa raljera över att vpk bara föreslagit 26 milj. kr. Vi har tagit reda på vilken miniminivå man behöver uppnå för att upprätthålla nuvarande ambitions- och kvalitetsnivå. Det handlar också om att alla skall få samma bedömning av sina deklarationer, oavsett om man är privatperson eller företag och oavsett var i landet man bor. Det är sådana basala ting det handlar om. Naturligtvis står och faller inte skatteförvaltningen med 26 miljoner. Men man tvingas redan nu laga hål med hål; man flyttar medel från områden där de egentligen skulle behöva finnas kvar för att klara basala uppgifter. Allt detta framgår av RSV:s anslagsäskanden. 26 miljoner är den basnivå man behöver.

Jag hoppas att socialdemokraterna omprövar sin inställning i denna fråga till de två andra tillfällen då vi skall behandla förslag om extra anslag, så att vi får möjlighet att undanröja dessa olägenheter.

Anf. 74 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Jag vill försöka lugna ledamoten Lars Bäckström. Om det skulle visa sig att det anslag som riksskatteverket får inte räcker till, återkommer regeringen säkerligen till riksdagen med förslag om ytterligare anslag. Vi har ett exempel från förra året. Riksskatteverket pekade på de problem som man hade inom Stockholmsregionen. Regeringen visade då generositet och föreslog riksdagen att 20 milj. kr. skulle anslås för detta ändamål. Detta är ett bevis på att regeringen är beredd att vidta åtgärder, om det visar sig att det är nödvändigt.

Anf. 75 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Detta är en – ursäktat uttrycket – något udda inställning. Parlamentet tiger och litar på att regeringen gör de nödvändiga bedömningarna. Men skatteutskottet har att självständigt pröva anslagen. Så har jag uppfattat författningen, som jag tror i det fallet är bra. Jag tycker inte att vi skall överlåta på regeringen att bestämma åt riksdagen. Jag anser att riksdagen har kompetens.

Vi i vpk har gått igenom handlingarna och konstaterat att resursbristerna är så stora, att de måste täckas omedelbart. Stockholm får inte bli en skattefri ö för vissa. Det får inte heller något annat län bli, vare sig Göteborgs och Bohus län eller Norrbottens län. De skattskyldiga över hela landet har rätt att bli likformigt behandlade. Riksskatteverket har redan höjt effektiviteten och förbättrat produktiviteten med 2 à 3 % under en följd av år. Man har

fått ett sparbeting. Verket redovisar inte de behov man har, eftersom det har order att redovisa resultat av sparbetinget.

Denna reservation borde bifallas. Om det inte sker nu, bör det ske vid ett annat tillfälle. Jag väddar till socialdemokraterna att se sakligt på läget hos de olika länsskattemyndigheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

10 § Anslag till tullen m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU24 Anslag till tullen m.m. (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 76 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I det betänkande som behandlar anslag till tullen ryms en mängd olika mycket viktiga frågor. En del av dessa mycket viktiga frågor är vad man skulle kunna kalla gamla bekanta; det har förekommit strid när det gäller dessa frågor under en ganska lång tid. Av denna anledning behöver kanske varken anföranden eller debatt bli lika omfattande som antalet reservationer – det finns 16 stycken – skulle kunna motivera.

Låt mig börja med något mycket viktigt, nämligen frågan hur vi skall kunna bekämpa narkotikamissbruk och narkotikahandling både vid våra gränser och inom Sverige. I detta sammanhang är det just gränsproblematiken som är aktuell. Det är förvånansvärt att utskottsmajoriteten – och i denna majoritet hittar jag för övrigt Lars Bäckström, som för en stund sedan så värtaligt formulerade behovet av att skänka miljoner till riksskatteverket – inte är beredd att redan nu anslå pengar i syfte att möjliggöra en högre målsättning när det gäller anskaffande av narkotikahundar. Detta är ett väsentligt inslag i gränsskyddet, och även om det kräver planering och framförhållning, är det viktigt för tullverket att nu få veta att man kan disponera dessa resurser. De bör alltså anvisas omedelbart, vilket föreslås i den reservation som bl.a. vi moderater står bakom.

Det är också viktigt att man vidtar de straffskärpningar som föreslås i en annan reservation från moderaterna, detta för att vi, som jag sade tidigare, på ett effektivt sätt skall kunna bekämpa införseln av narkotika till landet och på det sättet också minska missbruket.

En annan betydelsefull faktor i sammanhanget är att utnyttja tillgängliga resurser så bra som möjligt. Det innebär i sin tur att man så långt någonsin möjligt är tar till vara de möjligheter som finns till samverkan mellan tullverket och polismyndigheterna i syfte att förhindra dubbelarbete. Det innebär att man t.ex. förenklar hanteringen vid olika former av kontroll, detta för att frigöra resurser som i sin tur kan sättas in mer effektivt än tidigare. Det kan finnas gammal prestige som spelar in i detta sammanhang, och det kan finnas problem. Man bör därför snarast möjligt se till att klara ut var denna samverkan kan genomföras så att polisen kanske kan utföra tulluppgifter,

och tullen polisuppgifter. Detta skall givetvis ske endast i viss utsträckning, för det finns naturligtvis begränsningar.

Betänkandet tar också upp frågan hur man skall hantera det s.k. tulltillägget, det som motsvarar skattetillägget, sanktionsavgiften på skatteområdet. Vi anser att detta s.k. tulltillägg är felaktigt utformat. Tanken bakom tillägget är felaktig, och detta har vi många gånger tidigare framfört. Tulltillägget bör därför avskaffas. I andra hand yrkar vi att tulltillägget, om det inte avskaffas i sin helhet, i vart fall bör avskaffas på den del av ett belopp som rör mervärdeskatten, detta av det enkla skälet att mervärdeskatten, även om den skulle ha elagts, är avlyftbar – det innebär alltså ingen förlust för statsverket. Då skall man naturligtvis inte heller ha något tulltillägg i det avseendet. Det skulle vara intressant att höra Sverre Palm försöka motivera varför man skall ha kvar tulltillägget i det avseendet.

De införda tullförrättningsavgifterna kritiseras. De innebär att det uppstår problem i samband med införsel av varor till Sverige vid vissa speciella tidpunkter och vid vissa speciella platser. Det gäller därför att snabbt utvärdera frågan om tullförrättningsavgifter, vilka problem dessa ger upphov till, och att sedan genomföra förändringar. Detta föreslås också från vår sida i en reservation.

Från dessa principiellt stora och viktiga frågor övergår jag så till frågor som är minst lika viktiga men som gäller vissa regioner i landet. Betänkandet tar också upp frågor rörande resandeförsel. Jag konstaterade inledningsvis att vi moderater, nu liksom tidigare, av säkerhetsskäl och av praktiska skäl ser det som rimligt att resenärer, så länge vi har s.k. taxfreeförsäljning, också har möjlighet att köpa taxfreevaror vid ankomsten.

Taxfree-försäljning existerar, och flertalet människor som reser utnyttjar den möjligheten. När det gäller luftfarten innebär detta, så länge resenärerna måste köpa sina taxfree-varor vid avreseplatsen, att det på flygplanen fraktas en mängd brännbart material. Dessutom fraktas någonting som i sig själv väger – det är ganska självklart – och som därmed ökar transportkostnaderna. Att tillåta taxfree-försäljning vid ankomsten skulle alltså inte ändra förutsättningar, resultat eller någonting i annat avseende än i vad gäller en förbättring av säkerheten och en minskning av transportkostnaderna. En sådan förändring borde naturligtvis genomföras.

Det finns emellertid andra problem i detta avseende, nämligen när det gäller våra kommunikationer med andra länder. Färjetrafiken i Öresund är belagt med särskilda restriktioner. Trafiken bedrivs för övrigt för närvarande enbart på vatten – vi kan ju hoppas att vi så småningom får en fast förbindelse där; den är efterlängtd och av stor betydelse inte bara för Skåne utan för stora delar av Sydsverige och även för resten av landet. Restriktionerna i fråga om färjetrafiken i Öresund begränsar möjligheten att ordna underhållning, att sälja sprit – det är vi i och för sig överens om – samt tobaksvaror och annat. Dessa begränsningar i det kvarvarande s.k. Lex Öresund skapar problem när det gäller upprätthållandet av en kvalitativt bra trafik mellan Skåne och Danmark. Lex Öresund bör därför så långt möjligt upphävas, vilket vi har föreslagit.

Trafiken mellan Skåne och Bornholm bedrivs för närvarande från två olika platser i Skåne: Ystad och Simrishamn. Den senare orten ligger unge-

får ett par tre mil från Ystad. Trafiken går till Rönne resp. Allinge på Bornholm. Det är två färjelinjer med ungefär samma omfattning rent tidsmässigt, och det rör sig i bägge fallen om transporter från Skåne till Bornholm.

Trots detta har denna riksdag med regeringens benägna bistånd skapat helt olika förutsättningar för trafiken och därmed också för kommunernas utveckling totalt sett. År 1989 gavs nämligen tillstånd att driva linjen Ystad-Rönne som s.k. lång rutt, vilket bl.a. innebär att man har rätt till s.k. taxfree-försäljning. Detta har lett till en kraftig expansion i fråga om den linjen. Där emot beslutade man att den exakt motsvarande linjen mellan Simrishamn och Allinge inte skulle ha status som lång rutt, vilket innebär att denna färjelinje inte har samma förutsättningar. Av den anledningen har naturligtvis inte heller trafiken kunna expandera i den takt som vore önskvärd och som hade blivit fallet om denna färjelinje fått samma förutsättningar som den andra. Märk väl att detta drabbar den del av sydöstra Skåne som kanske har störst behov av en positiv utveckling.

Egentligen borde vi inte behöva stå här i kammaren och debattera denna fråga. Det är ju en rättvisefråga. Om man ger linjen Ystad-Rönne rättighet att drivas som lång rutt, måste naturligtvis också linjen Simrishamn-Allinge ha denna rättighet. Man bör givetvis också se till att ge kontinuerliga besked om trafikrättigheter och annat så att trafiken på lång sikt kan upprätthållas mellan Simrishamn och Allinge.

Detta borde vara en självklarhet. Men så är det inte för socialdemokraterna, inte för miljöpartiet och inte för vänsterpartiet kommunisterna såvitt det har kunnat bedömas i skatteutskottets hantering av frågan. Det finns emellertid fortfarande en möjlighet att skapa rättvisa. Detta kan ske om de socialdemokrater som kommer från Skåne är beredda att stötta också den östra delen av landskapet och rösta med den reservation som bl.a. vi moderater står bakom.

Miljöpartisterna borde inse att de inte kan krypa bakom ett ställningstagande, som går ut på att de inte vill ha taxfree-försäljning på linjen Ystad-Rönne och att man därför inte heller borde ha någon sådan på linjen Simrishamn-Allinge. Nu vet ju miljöpartisterna att det inte blir någon majoritet för förslaget att ta bort taxfree-försäljning från linjen Ystad-Rönne – detta är omöjligt, det vet vi. Men om miljöpartisterna, i syfte att skapa den rättvisa som de säger att de vill skapa, vid voteringen senare i dag skulle rösta för reservationen kommer de att kunna avgöra omröstningen till reservationens fördel.

Miljöpartiet kan alltså inte krypa bakom det märkliga särskilda yttrande som partiet har. Det är omöjligt. Det är miljöpartiets ställningstagande nu som avgör hur det går i denna fråga. Samma sak gäller vänsterpartiet kommunisterna.

Skulle tillräckligt många skånska socialdemokrater, miljöpartister och vpk:are rösta med reservationen kommer linjen Simrishamn-Allinge att kunna få samma rättigheter som linjen Ystad-Rönne. Det är det enda rimliga. Jag hoppas att det också blir utfallet i voteringen senare i dag.

Herr talman! När det slutligen gäller Gotlandstrafiken finns det anledning att notera att den behöver förbättras. Det bör i första hand ske genom att man skapar naturliga förutsättningar för en sådan trafik och inte genom fort-

satt och utökat stöd. Det kan man göra genom att inse att även om Gotland är en svensk ö är det ändå inte märkligare att tillåta skattefri servering på rutterna mellan fastlandet och Gotland än att tillåta det mellan Sveriges fastland och Åland. Färjetrafiken till Åland är i dag utvecklad, och man har bra förbindelser. Vi borde ju se till att vår egen ö Gotland i varje fall får samma trafikstandard som Åland. Det kan man klara genom att acceptera skattefri servering och möjligen också försöksförsäljning av alkoholhaltiga drycker i övrigt.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till de reservationer till skatteutskottets betänkande 24 som har moderat deltagande.

Anf. 77 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! I årets betänkande om anslag till tullverket återkommer en del gamla frågeställningar, som riksdagen har haft att behandla praktiskt taget varje år på senare tid och där möjligheterna att komma överens uppenbarligen är relativt små.

I betänkandet finns emellertid också delar där åsikterna egentligen ligger ganska nära varandra. Jag tänker då på vår allmänna inställning till den för hela vårt samhälle så utomordentligt stora roll som tullen spelar när det gäller att stoppa narkotikan från att komma in i vårt land.

Från folkpartiets sida kan vi skriva under på det mesta som utskottet skriver om narkotikabekämpningen. I reservation 2 vill vi ändå ge regeringen till känna att tullens resurser i en långsiktig planering bör förstärkas både vad gäller personal och, som tidigare har nämnts, narkotikahundar.

Herr talman! När det gäller frågan om tulltillägg tycks det vara betydligt svårare att komma till någon enighet. Detta är så mycket märkligare eftersom skatteutskottet vid flera tillfällen uttalat att bestraffning inte skall utgå vid felaktigheter som kan anses ursäktliga eller att sanktionen inte skall rikta sig mot dem som vinlägger sig om att lämna korrekta uppgifter.

Dessa tidigare uttalanden från utskottets sida kan ju tyckas bra. De hjälper dock inte när tulltillägg i alla fall utdöms även i ärenden som uppenbarligen måste betraktas som ursäktliga.

Nog är det väl ursäktligt om det t.ex. av leverantörsfakturan som inlämnas som bilaga eller tillsammans med tulldeklarationen klart framgår vad som är tullpliktiga belopp. Bestämmelserna tycks t.o.m. vara så svåra att tolka att det handlar om en rättssäkerhetsfråga.

Eftersom tullavgiften är så hög som 20 %, innebär den ett extra stressmoment i sig. Det kan inte vara rimligt att en normalt noggrann person, som av orsaker som är rent mänskliga gör ett ursäktligt fel vid ifyllandet av tulldeklarationen, skall påföras straffavgifter av denna storleksordning.

Ännu värre blir det när man konstaterar att avgifter påföres även om det deklarerade beloppet endast utgör moms. Momsen kommer ju att levereras in till staten i vanlig ordning. Att utredningen KIS, som utskottsmajoriteten hänvisar till, är positiv till vissa befrielser från moms vid import är en klen tröst för dem som drabbas av tullavgift för att de av misstag glömt att föra upp moms på tulldeklarationen.

Herr talman! Tullförrätningsavgiften är en expeditionsavgift som tas ut vid tullklarering utanför av tullen fastställda expeditionstider. Från folkparti-

ets sida har vi tidigare krävt en översyn av reglerna för dessa avgifter för att undanröja en rad olägenheter som de medför.

Vi konstaterar att förbättringar skett genom längre expeditionstider och en viss schablonisering av avgifterna för kommersiellt gods med fordon. Enligt folkpartiets mening räcker inte dessa förbättringar, utan hela frågan bör utredas.

I den utredning som folkpartiet begär bör man ta upp frågor om anpassning till näringslivets trafiksystem och frågor om neutralitet när det gäller konkurrensförhållanden vad avser både olika orter och olika trafikslag. Varför SJ inte debiteras avgifter är en fråga från just konkurrensneutralitetssynpunkt. Reglerna bör ses över, och det begär vi också i vår reservation tillsammans med moderaterna och centerpartiet.

Herr talman! Ett speciellt tullproblem uppstår i vissa fall för befolkningen i gränstrakter. Det gäller rätten att i det land där man är bosatt använda en i sysselsättningslandet registrerad bil. I motion Sk619 tar motionärerna upp ett antal exempel på hur orimliga konsekvenserna kan bli i enskilda fall. Det talas bl.a. om en norsk präst som bodde i Norge men arbetade i Sverige. Han fick inte köra hem till bostaden i den svenska tjänstebilen utan måste ställa den vid gränsen och bli hämtad av hustrun i en norsk bil. Det är i sanning inget bra exempel på nordiskt samarbete. Folkpartiet begär här att regeringen skall ta de initiativ som behövs för att lösa detta problem i gränstrakternas vardag. Det kan tyckas vara en liten fråga, men den är stor och framför allt obegriplig för dem som drabbas.

Låt mig till sist, herr talman, bara säga ett par ord om frågan om import av djur för avelsändamål, eftersom det berör Nordens ark som ligger i mina hemtrakter. Frågan om Nordens ark kommer för övrigt att bli föremål för behandling senare i vår av riksdagen.

Jag vill understryka vikten av vad utskottet här skriver, nämligen att denna import för avelsändamål redan i dag är befriad från såväl tull som mervärdeskatt och att detta således även kommer att tillämpas vid import av djur till Nordens ark.

Jag ber att få yrka bifall till de reservationer där folkpartister står bakom och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 78 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Bland många viktiga frågor som behandlas i detta betänkande är narkotikabekämpningen otvivelaktigt den viktigaste. Narkotikan utgör ett svårt samhällsproblem. Beroendet och hanteringen av narkotika är ofta förbunden med våld och brott. Detta innebär att kampen mot narkotikan är angelägen också för att man skall kunna komma till rätta med brottsligheten i övrigt.

Bekämpningen av narkotika måste ske i alla led. Den måste ske vid produktionen, vid gränserna – som framför allt hanteras i detta betänkande – och i brukar- och langarleden.

Det kan vara värt att notera att mer än varannan prostituerad i Stockholm missbrukar narkotika intravenöst. Prostitutionen, både den manliga och den kvinnliga, är dessutom en av de viktigaste spridningsvägarna för HIV-smitta.

Begränsning av narkotikautbudet måste utgöra en hörnpelare i narkotika-

politiken. Detta arbete utförs främst av tullen och av polisen. Narkotikabekämpningen kräver resursförstärkningar. Det gäller såväl mera tullpersonal som tillgång till narkotikahundar. För att man skall komma till rätta med narkotikabekämpningen krävs långsiktiga resursförstärkningar till tullen.

När vi behandlade motsvarande betänkande under fjolårets riksmöte nådde vi till slut en enighet kring en förstärkning som innebar att tullen tillfördes 11,5 milj. kr. extra för utrustning av två narkotikakontrollstyrkor. Genom hela utskottsbehandlingen gjorde vi detta med segt socialdemokratiskt motstånd. Men efter det att det hade visat sig vara möjligt att uppnå majoritet utan socialdemokraternas medverkan fann man för gott att inte reservera sig på den punkten.

Jag har förståelse för att en utökning av resurserna för detta ändamål måste utvärderas. Därför har vi inte begärt någon omedelbar ytterligare förstärkning av narkotikabekämpningsresurserna. Det torde emellertid stå utom varje tvivel att det måste tillföras ytterligare resurser på sikt, om man skall komma till rätta med narkotikaproblemen. Resurser bör tillföras redan nästkommande budgetår. Även i ett kärvt ekonomiskt läge bör narkotikabekämpningen tillföras resurser, därför att den på sikt ger samhällsekonomiska vinster och således inte tär på samhällets resurser.

Vi tycker därför att det är ganska märkligt att majoriteten inte inser behovet av att man på sikt tillför narkotikabekämpningen resurser och att man ger regeringen detta till känna.

Jag vill också uttala en viss tillfredsställelse över att vi har nått enighet i utskottet på en punkt, nämligen översynen av tullens fördelning av resurser mellan olika regioner. En orsak, kanske den viktigaste, till att vi har kunnat nå denna enighet är en motion av Ulla Tillander. Hon har pekat på situationen i Skåne, sådan den nu är, i korthet att man har bristfälliga tullresurser i Ystad. Dessa bristfälliga tullresurser medför att införsel sker på ett okontrollerat sätt av bl.a. undermåliga livsmedel och därutöver illegal införsel av såväl sprit som narkotika. Detta kräver i sin tur stora polisresurser för att förhindra att dessa produkter säljs till svenska konsumenter.

Det står utom allt tvivel att det effektivaste sättet att förhindra sådan försäljning, som nu sker på trottoarkanter, parkeringsplatser och litet varstans i Skåne, är att hindra införseln vid gränsen. Vi kommer att med uppmärksamhet följa utvecklingen och se om tullen svarar upp mot det som utskottet har enats om, nämligen att "utskottet förutsätter att tullverket vid sin fördelning av tillgängliga resurser tar hänsyn till de speciella problem som kan finnas i vissa regioner". Det som i huvudsak åsyftas är alltså förhållandena i Skåne.

Slutligen behandlas i detta betänkande också en repris från i fjol, nämligen färjelinjen Simrishamn—Allinge. För en omklassificering av denna har Bo Lundgren argumenterat. Jag skall inte upprepa argumentationen, det är inte erforderligt, men väl instämma i densamma. På denna punkt har majoriteten avstyrkt de motioner som har förelegat med motiveringen att det "kräver nya förhandlingar med Danmark, som hittills inte visat intresse för en omklassificering av denna linje". Det är ju vad motionärerna har krävt, att man skall ta upp överläggningar med Danmark för att därmed försöka åstadkomma en förändring i detta hänseende.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till tullen
m.m.*

Jag skulle vilja fråga Sverre Palm: Varför är det inte möjligt att tillgodose kravet att uppta överläggningar med Danmark för att därmed undersöka möjligheterna att nå likställighet mellan olika färjelinjer med samma trafikeringsunderlag? Varför denna ovilja att över huvud taget diskutera frågan med danskarna?

Herr talman! Allra sist vill jag yrka bifall till alla reservationer med centermedverkan.

Anf. 79 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Tullen har traditionellt haft två olika uppgifter, dels en fiskal uppgift, dels att skydda landet mot sådant som man vill skydda mot. Det verkar som om den senare uppgiften blir allt viktigare. Det rör sig om narkotika, som man helt enkelt vill stänga gränserna för så väl som möjligt. Det rör sig också om alkohol, och här vill man upprätthålla en beskattning som finns i Sverige.

Miljöpartiet de gröna har en mycket klar politik när det gäller både narkotika och alkohol. Vi anser inte att någondera är nyttig för människan i stor utsträckning, och vi vill upprätthålla bl.a. narkotikainförselförbudet. Vi vill att tullen skall göra detta med största möjliga skärpa. På den punkten har vi haft god överensstämmelse med moderaterna och också de andra borgerliga partierna. Vi har alltså där en gemensam reservation om narkotikahundar. Vi har också haft samma syn som moderaterna på problemet med "sväljarna", som importerar knark genom att svälja det.

När det gäller alkoholpolitiken tycks vi ha en annan uppfattning än i varje fall moderaterna. Deras främste företrädare här ville gärna få oss att ändra vår politik i viss utsträckning, för att öka försäljningen av taxfree-sprit på färjeleder. Vi har i utskottet försökt att gå motsatt väg. Jag har försökt att ta ett utskottsinitiativ när det gäller att klassificera linjen Ystad—Rönne som en kort led i stället för en lång led. Det skulle betyda att man inte får sälja taxfree-sprit. Utskottsmajoriteten ville inte vara med på detta. Det föll. Vi får komma tillbaka till frågan igen i motioner. Problemet finns kvar. På dessa korta leder kan man alltså dricka litet sprit till maten ombord, men man har inte tillstånd att köpa sprit i större kvantiteter. Vi tycker att det vore riktigt att behålla detta förbud.

Vi har också speciellt uppmärksammat förhållandena i norra Sverige, där tullskyddet mot illegal import av narkotika inte alls är så bra som det borde vara. Vi skulle önska att det fanns möjlighet till samarbete mellan polis och tull, så att polisen i vissa fall skulle kunna ta över tullfunktionärernas auktoritet och utföra deras arbete. Vår motion har inte accepterats av utskottet. Vi har fått reservera oss på den punkten.

När det gäller de andra frågor som tas upp i betänkandet är utskottsmajoritetens ställningstagande i enlighet med vår alkoholpolitik, t.ex. när det gäller att inte tillstyrka skattefri servering i Gotlandstrafiken.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till samtliga reservationer som jag har undertecknat.

Anf. 80 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag har största respekt för såväl Gösta Lyngås som miljöpartiets uppfattning, även om jag inte delar den när det gäller riskerna med just taxfree-försäljning. Det finns annat som är orsak till bl.a. alkoholproblem.

Detta med Simrishamn—Allinge och Ystad—Rönne kan ändå inte vara grundproblemet. Varken Gösta Lyngå eller någon annan miljöpartist har under den allmänna motionstiden lagt fram förslag i vederbörlig ordning om att ta bort beteckningen långgrutt på linjen Ystad—Rönne. Initiativet kom upp först då Gösta Lyngå tyckte att det låg något i argumentet att det var orättvist gentemot Simrishamn att ha den här skillnaden. Då ville han lösa problemet på sitt sätt, nämligen genom att ta ett initiativ som innebär att man skulle ta bort rättigheterna på Ystad—Rönne-linjen.

Nu kan inte det förslaget vinna bifall; det finns ingen motion om detta. Ni var inte så angelägna att ni motionerade om det, men däremot tyckte ni att rättvisan krävde ett utskottsinitiativ. När den möjligheten nu är stängd, är det då inte rimligt att gå den andra vägen och följa reservationen och därmed försöka öppna möjligheterna för lika konkurrens såväl Simrishamn—Allinge som Ystad—Rönne?

Anf. 81 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Bo Lundgren vet lika väl som jag att detta är en gammal fråga. Vi argumenterade efter samma linjer förra året. Det är givet att det hade varit bättre om vi i miljöpartiet hade kunnat stödja oss på en motion. Vi skall försöka få fram en sådan till nästa år. Hoppas att den skall gå igenom. Men skatteutskottets behandling var ju inte särskilt positiv, det måste jag erkänna.

Vi tänker inte ändra vår alkoholpolitik, Bo Lundgren, men vi kan ju hoppas att moderaterna så småningom ändrar sin alkoholpolitik. I förhoppningen om det väntar vi till nästa år, då vi kan diskutera frågan igen.

Anf. 82 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Gösta Lyngå som representant även för det skånska landskapet: Tycker Gösta Lyngå att det är rättvist att ha andra regler för Simrishamnstrafiken än för Ystadstrafiken?

Anf. 83 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Nej, det tycker jag inte alls. Det var just därför som vi tog upp frågan om utskottsinitiativ beträffande linjen Ystad—Rönne som kort trafik. Det gäller också många andra linjer runt våra kuster som vi borde ändra klassificeringen på.

Anf. 84 SVERRE PALM (s):

Herr talman! I dag har vi att ta ställning till tullverkets anslagsnivå för nästa budgetår. Den pågående förändringen av tullverksamheten och den fortsatta volymtillväxten medför att tulltaxerings- och kontrollarbetet även i årets budgetförslag undantas från besparingskrav. Propositionen tar också hänsyn till att de omfattande förändringarna i tullverksamheten kräver extra

stora administrativa insatser. Mot den bakgrunden har det inte lagts fram förslag om en fortsatt neddragning av tullverkets administrativa resurser.

Herr talman! När skatteutskottet behandlade regeringens förslag om tullverket hade vi också att ta ställning till ett antal motioner om tullverksamheten inlämnade under årets allmänna motionstid.

Utskottsbehandlingen har föranlett 16 reservationer och 2 särskilda yrkanden. Jag övergår nu till att kommentera reservationerna.

I reservation nr 1 av moderaterna och miljöpartiet och i reservation nr 2 av folkpartiet och centerpartiet tar man upp resurserna för narkotikabekämpningen och då främst behovet av fler narkotikahundar.

Utskottet är enigt om att narkotikahundarna är mycket effektiva i insatserna mot smugglingen av narkotika. Tullen har i dag 46 hundekipage inkl. de 6 som är avdelade för de rörliga kontrollstyrkorna.

Uppbyggnaden av kontrollstyrkorna visade svårigheterna att snabbt öka antalet hundar. Kapaciteten på hundskolan skulle kunna klara ett ytterligare antal narkotikahundstyrkor, men för detta krävs en mer långsiktig planering.

Med anledning av den nyligen genomförda ökningen av hundstyrkor och andra åtgärder mot narkotikasmugglingen avstyrker utskottet reservationerna 1 och 2.

Reservation nr 3 av centerpartiet handlar om resurser för kontroll av illegal införsel av alkohol. Utskottet anför på denna punkt att man bör avvakta de pågående organisationsförändringarna och utredningen om tullverkets kontrollstrategi.

Reservation nr 5 av miljöpartiet avser tullbevakningen av Norrlandskusten. I denna fråga vill jag till Gösta Lyngå säga att det är ett avvägningsproblem för tullverket att fördela resurser dit de bäst behövs.

Reservation nr 6 och 7 tar upp samarbete mellan tull och polis.

På denna punkt framgår tydligt av såväl propositionen som vårt betänkande att många krafter arbetar för ökad samverkan mellan polis och tullpersonal. Enligt uppgift pågår inom civildempartermentet ett arbete som tar upp gränsdragningen mellan polis och andra myndigheter. Detta arbetet bör avvaktas.

Reservation nr 8 handlar om färjetrafiken i Öresund. Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motsvarande yrkanden. Något som ändrar detta ställningstagande har inte framkommit.

Reservation nr 9 om färjelinjen Simrishamn–Allinge som är gemensam för de borgerliga partierna tar upp kravet på ändrad klassificering av linjen till lång rutt.

Utskottet och riksdagen prövade denna fråga förra året och avstyrkte framställan. Då liksom i år styrs klassificeringen av en överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge. Sverige har inte någon egen bestämmanderätt, utan överenskommelsen måste sägas upp. Enligt vad jag erfarit är danskarna inte beredda att ändra reglerna. Detta förhållande har finansdepartementet så sent som för tre veckor sedan stämt av med danskarna. Vi avstyrker reservationen.

Reservation nr 10 tar upp förslag om skattefri servering i Gotlandstrafiken. Denna fråga behandlades av finansutskottet i samband med kompletteringspropositionen 1989. Finansutskottet konfirmerade då vårt yttrande att

skattefri försäljning och servering bör förbehållas den internationella trafiken. Skatteutskottet vidhåller detta beslut.

Reservation nr 11 står moderaterna och folkpartiet bakom. De kräver att tulltillägget avskaffas. Denna fråga har under flera år prövats av riksdagen och avslagits. Utskottet vidhåller detta riksdagens beslut.

Reservation nr 12 är gemensam för de tre borgerliga partierna och gäller tulltillägget i frågan om mervärdeskatt. Även denna fråga har flera gånger prövats av riksdagen och avslagits. Kommittén för indirekta skatter, KIS, har tagit upp frågan och är positiv till en förändring, men anser att tulldatasystemets idrifttagande skall avvaktas.

Reservation nr 13 är gemensam för de borgerliga partierna och i den begärs en utredning med uppgift att se över regelsystemet för tullförrättningsavgifterna. Dessa regler har setts över och nya regler gäller fr.o.m. 1 januari i år. Enligt utskottets mening föreligger inte behov av någon ny utredning.

Reservation nr 14 gäller skattefri ankomstförsäljning. Såväl internationella åtaganden som Nordiska rådets ställningstagande är avvisande till ankomstförsäljning.

Reservation nr 15 handlar om temporär tullfrihet i vissa fall. Vi hörde Leif Olsson berätta om en präst som inte fick föra sin bil över gränsen. Frågan har behandlats i en arbetsgrupp inom Nordiska rådet men ej bifallits.

Reservation nr 16 av moderaterna handlar om import av avelsdjur. I dag gällande regler ger möjlighet att avgiftsfritt införa djur.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 85 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Sverre Palm säger att man skall rätta sig efter Nordiska rådet när det gäller ankomstförsäljning. Nordiska rådet har precis sammanträtt på Island. Rådet har där bestämt sig för, av bl.a. säkerhetsskäl, att acceptera ankomstförsäljning. Det går alldeles utmärkt, oavsett vad Nordiska rådet eller andra säger, att acceptera ankomstförsäljning. Det är det enskilda landet som fattar det beslutet.

Volymen taxfree-försäljning ökar inte, utan man uppnår att säkerheten förbättras och transportkostnader minskas. Jag kan inte begripa varför detta skulle vara ett problem – utom då för riksdagens majoritet som ibland skapar problem som inte existerar.

Jag skulle vilja ställa fyra frågor till Sverre Palm.

För det första. Anser Sverre Palm att det är riktigt att SJ inte debiteras tullförrättningsavgifter, medan andra debiteras denna avgift? Är det rimligt ur konkurrenssynpunkt?

För det andra. Jag inser att vi inte kommer att få majoritet när det gäller avskaffandet av tulltillägget, eftersom socialdemokrater och andra inte vill det. Andrahandsyrkandet gäller att man skall avskaffa tulltillägg på sådan moms som de facto inte är något undandragande eller ens kan vara det eftersom den är avlyftbar. Varför kan tillägget inte tas bort i det avscendet?

För det tredje. Vad är det som gör att man genom ett benhårt fasthållande vid det man kallar för en princip, accepterar en omfattande och bra trafik till

Äland, men är inte beredd att genom en enkel åtgärd för att likställa trafiken se till att vi får bra förbindelse till den svenska ön Gotland?

För det fjärde. När det gäller färjelinjen Simrishamn—Allinge är jag också medveten om att det gäller att träffa en överenskommelse med Danmark. Frågan är bara vad riksdagsmajoriteten i Sverige vill. Vad vill ni egentligen? Förra gången ville ni att Ystad skulle gynnas på bekostnad av Simrishamn. Vill ni fortfarande att den del av Skåne som är mest utsatt och som har störst behov av utvecklingsinsatser skall missgynnas på grund av att ni väljer att inte bry er om att ta upp diskussioner med danskarna?

Anf. 86 GÖSTA LYNGBÄCK (mp) replik:

Herr talman! Jag fick intrycket att Sverre Palm verkligen håller med mig om att det finns problem i Norrland och att bevakningen av kusterna är för dålig så att knark kan föras in. Däremot tyckte han inte att det var riksdagens sak att rikta något pekfinger mot tullverket för detta. Så diskret får väl inte Sveriges riksdag vara? Finns där problem skall vi väl kunna säga det till tullverket? Då kanske tullverket säger att man inte har råd att åtgärda problemen och att man behöver mer resurser. Då kommer regeringen, som har anfört i miljöpartiets motion, att gå till riksdagen och säga att det behövs mer resurser. På så sätt har vägen beretts för riksdagen att säga att det behövs en förstärkning av tullskyddet mot narkotika vid de norrländska hamnarna.

Anf. 87 LEIF OLSSON (fp) replik:

Herr talman! Sverre Palm inledde sitt anförande med att berätta om att tullen hade undantagits från besparingskraven. Ett sätt att komma runt detta skulle vara t.ex. att tulltillägget togs bort. Redan där skulle göras administrativa vinster, som jag är övertygad om skulle kunna användas till bättre ändamål.

Problemet är hur skatteutskottets tidigare yttranden skall tolkas i ett par betänkanden såväl från 1986/87 som från 1988/89, dvs. att den som vinnlägger sig om att lämna korrekta deklarationer inte skall drabbas av dessa sanktioner. Det är självklart att det i en mängd av storleksordningen 2,5 miljoner deklarationer per år finns, i många fall blott och bart beroende på den mänskliga faktorn, fel som inte är avsiktliga på något sätt. De fel som uppstår genom fusk eller för att undandra tullar faller, såvitt jag förstår, under helt annan lagstiftning.

Jag förstår inte riktigt Sverre Palms resonemang om gränsreglerna. Såvitt jag vet var frågan uppe till behandling förra veckan vid Nordiska rådets session. Nu säger ni att ni inte kan bedöma utsikterna att få en lösning till stånd för detta i framtiden. Varför denna pessimism?

Tycker Sverre Palm att historien om prästen som jag återgav är bra? Jag tycker inte att den var bra. Det finns ett annat exempel i motionen som jag tycker är lika flagrant. Det handlar om den SAS-anställda dansken som kan använda sin tjänstebil i alla länder i hela världen utom hemma i Danmark. Det är en fantastisk konsekvens av dessa regler.

Vi i folkpartiet begär helt enkelt en förnyad prövning på nordisk nivå, och jag förstår inte varför ni socialdemokrater inte kan ställa upp på det.

Anf. 88 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja peka på ett par exempel på saklig tomhet i det formellt heltäckande men föga engagerande anförande som Sverre Palm höll. Han säger bl.a. att det är behovet av långsiktig planering som är skälet till att utskottsmajoriteten anser sig vara förhindrad att ge regeringen till känna att ökade resurser för narkotikabekämpning behövs just på sikt.

Om Hugo Hegeland hade varit här hade han säker använt ett utländskt ord för att beteckna slikt tal. Han skulle möjligen ha använt "understatement" som beteckning. Jag skulle vilja skicka frågan vidare till nästa talare, som också i detta avseende ingår i majoriteten, dvs. Lars Bäckström. Är det även för hans del behovet av långsiktig planering som förhindrar att ge regeringen detta till känna?

Jag konstaterar beträffande linjen Simrishamn–Allinge att vi där inte har någon bestämmanderätt. Sverre Palm har erfarit att danskarna har samma uppfattning som man tidigare har givit till känna. Det är klart att en vänlig förfrågan från departementets sida till danskarna utan krav på överläggningar inte kan ge något annat svar. Jag tycker att det är ett anständighetskrav att riksdagen begär att sådana överläggningar kommer till stånd för att verkligen känna danskarna på pulsen i denna fråga.

Anf. 89 SVERRE PALM (s) replik:

Herr talman! Först har vi frågan om att SJ inte betalar tullförrättningsavgifter. Jag har inte tjänstgjort vid SJ sedan 1986, men av de kunskaper jag har vet jag att SJ bedriver egen kommissionärsverksamhet. Det kan möjligen vara beroende på detta som tullen inte belastas med några kostnader, och därför har SJ ställts utanför.

Bo Lundgren tar upp frågan om Gotlandstrafiken. Jag skulle vilja rekommendera Bo Lundgren att fråga gotlänningarna om de vill ha sin Europaväg baserad på inkomster från spritförsäljningen. De vill nog att svenska folket ställer upp och hjälper till att hålla trafiken flytande utan hjälp av spriten.

Vi har talat om tulltillägget flera gånger. Det nya i mitt svar var att jag sade att KIS har sett över detta. Man funderar där över huruvida detta skall ändras. Dock skall man avvakta tullens förändring och tulldatasystemets införande.

Finansdepartement har kontrollerat frågan om linjen Simrishamn–Allinge. Det gjordes nyligen. Jag är nöjd med det svar vi har fått i det läget. Men det går ändå att ta upp några andra funderingar om huruvida det är riktigt att man skall etablera ytterligare en linje. Den trafik som i dag finns mellan Sverige och Bornholm är till 86 % sommarbaserad. Frågan är om trafiken tål ytterligare en linje. I de allra flesta fall, endast med något undantag, har taxfree-försäljning medgivits till fullvärdiga färjelinjer. Det är färjelinjer som har ett nyttiggörande gentemot näringslivet, dvs. de fyller ett behov av godstransporter och upprätthåller en bra trafik året runt.

Vi har även det alkoholpolitiska problemet. Riksdagen har ställt sig bakom Världshälsoorganisationens mål om att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2 000. Men ökad tillgänglighet medför ökad konsumtion. Jag vill därför föra in denna tanke i sammanhanget.

Anf. 90 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag skulle råda Sverre Palm att sätta sig in i en fråga innan han i utskottet och i kammaren skall fatta beslut om den. Det är faktiskt inte fråga om att etablera ytterligare linjer. Linjen Simrishamn–Bornholm är den ursprungliga förbindelsen med Bornholm från Skåne. Den har existerat under lång tid. Den har haft problem på grund av att en linje mellan Ystad och Rönne etablerats, vilken sedermera har blivit den som används mest. Under exempelvis 1989 har det varit en kraftig ökning på linjen Ystad–Rönne, och det har därför varit svårt att få ett underlag på linjen Simrishamn–Bornholm, vilket man måste ha om man skall kunna få kontinuerliga trafiktillstånd, vilket vi också har krävt. Då skulle det vara möjligt med en helårslinje mellan Simrishamn och Allinge. Men det är ju på grund av riksdagsmajoriteten och genom att den socialdemokratiska regeringen begår denna uppenbara orättvisa mot Simrishamn som detta inte är möjligt.

Sverre Palm säger att han är belåten med finansdepartementet. Han säger att man på finansdepartementet har frågat danskarna och att de nog inte vill. Men, som Rolf Kenneryd sade här tidigare, det gäller att Sveriges riksdag talar om att den anser att det skall vara rättvist, dvs. att samma sak skall gälla för Simrishamn som för Ystad. Om Sveriges riksdag uttalar detta och regeringen får i uppdrag att ta upp överläggningar, har jag mycket svårt att tänka mig att danskarna skulle motsätta sig detta. Bornholms amt har tillstyrkt, och de olika skånska regiondelarna har tillstyrkt. Det finns alltså all anledning att tro att man kommer att få ett positivt besked vid formella överläggningar.

Det är också märkligt, och typiskt socialdemokratiskt, när det gäller frågan om man skall ta ut tulltillägg på den moms som egentligen inte undanhålls ens om man skulle sträva efter att undanhålla tullmedel som sådana. Det sägs att man skall avvakta hur tulldatasystemet kommer att se ut. Men vad i herrans namn har tulldatasystemet att göra med frågan huruvida man skall ta ut tulltillägg eller inte på moms som staten inte går förlustig? Det är fråga om en viljeinriktning. Tala nu om vad socialdemokraterna anser i denna fråga, dvs. att ni socialdemokrater vill ta ut skatter och avgifter så mycket ni kan. Såvitt jag förstår är det detta det handlar om.

Sedan säger Sverre Palm att gotlänningarna nog inte vill ha en trafik som är baserad på spritförsäljning. Det är servering som vi i detta fall föreslår. Vi skall naturligtvis se till att gotlänningarna får bra förbindelser med fastlandet. Men de är ju missnöjda med de nuvarande. Och det är svårt för staten att plocka fram ytterligare pengar. Det i sin tur borde väl innebära att det vore vettigare att utnyttja det system som faktiskt fungerar mellan Stockholm och Åland. Varför kan det inte få fungera mellan fastlandet och Gotland?

Anf. 91 SVERRE PALM (s) replik:

Herr talman! Jag skall bara ta upp linjen Simrishamn–Allinge. Bo Lundgren säger att detta är den ursprungliga linjen. Under förra året och några år tidigare trafikerades denna linje med en katamaranbåt. Man kan fråga vilken nytta den hade för näringslivets behov av tyngre transporter. Man kan också fundera över vad det är som har gjort att trafiken har överfört till

linjen Ystad-Rönne. Denna överföring skedde innan taxfree-försäljningen fanns. Näringslivets transporter styrdes mot denna färja, och det skedde alltså innan taxfree-försäljningen infördes.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till tullen
m.m.*

Anf. 92 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag skall begränsa mig till två moment i utskottets hemställan, mom. 1 och 12. Ledamoten Kenneryd ville ju ha vpk:s kommentar när det gäller mom. 1 om narkotikabekämpningen. Jag vill också erinra om vad ledamoten Kenneryd sade i sitt första inlägg. Han påtalade då hur man under segt motstånd från socialdemokraterna under förra året fick fram resurser till två rörliga gränsskyddsstyrkor. Vi i vpk var med och bekämpade detta sega motstånd. Tack vare att vi gjorde det fick vi socialdemokraterna att ansluta sig till denna linje. Det tycker jag visar vilken kurs vpk har intagit i denna fråga.

Jag vill även säga att vi i vpk försöker pröva frågorna så sakligt som det är möjligt. Det försöker naturligtvis alla göra. Men när vi i vpk har prövat denna sakfråga, har vi kommit fram till att vi för närvarande inte vill anslå mer medel, innan det har skett en utvärdering av hur de hittillsvarande resurserna har använts. Man kan då se hur vi i vpk behandlar denna fråga som gäller anslag till narkotikabekämpningen och hur andra partier behandlade det förra betänkandet om anslag till skattemyndigheterna. I den frågan stod vi i vpk ensamma. Vi såg de akuta behoven. När det gäller denna fråga har vi fått loss förstärkningar, och nu vill vi utvärdera dem.

Vpk har emellertid fogat ett särskilt yttrande till betänkandet. Detta är ganska klart, och i sak ligger det mycket nära reservation 2 från centern och folkpartiet. I det särskilda yttrandet har vi i vpk tryckt på att narkotikabekämpningen är angelägen och att tullen är en av de viktigaste delarna i detta sammanhang. Vi säger också att generaltullstyrelsen inte har äskat ytterligare medel för narkotikabekämpning för innevarande budgetår, bl.a. med hänsyn till att man nu befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Vi i vpk har därför inte väckt någon motion om ytterligare medel för tullens narkotikabekämpning detta år. Vi tänker följa frågan noggrant och avser att återkomma till frågan när nuvarande utbyggnad är fullföljd.

Detta ligger nämligen nära det som sägs i reservation 2, nämligen:

”Det närmare resursbehovet bör bedömas mot bakgrund av vilka vinster som kan uppkomma i och med pågående organisatoriska förändringar —.”

Jag tror alltså att vi i sak är överens även om vi har valt olika nyanser i skrivningarna. Jag tror också att vi vid kommande budgetbehandling kommer att nå enighet i denna fråga, åtminstone mellan vpk, centern och troligtvis också folkpartiet. Eftersom moderaterna och miljöpartiet har gjort en annan bedömning – de vill anslå pengar redan nu – finns det en stabil grund för och hopp om att tullen skall få erforderliga resurser.

Beträffande mom. 12 vill jag säga följande. Alla människor tillhör minoriteter i någon mening. I denna kammare tillhör vi alla minoriteter. Det finns ju inte något majoritetsparti. Jag tillhör en av minoriteterna, nämligen vpk. Sedan tillhör jag en annan minoritet också inom mitt eget parti, nämligen den minoritet som stöder reservationen om färjelinjen Simrishamn–Ällinge. Jag kommer att rösta för den reservationen, av likformighetsskäl. Man

kan ha olika åsikter om tullfrihet eller inte på sådana rutter. Men likformighet bör råda i ett lagsystem, och därför kommer jag och ytterligare några ledamöter i vpk att rösta för denna reservation.

I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 93 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag tänkte bara tala om för Lars Bäckström att om vi skulle kunna få de skånska socialdemokraterna att rösta för reservationen som vill ge samma status för färjelinjen Simrishamn–Allinge som för färjelinjen Ystad–Rönne och om man också kunde få Lars Bäckström att göra ett rejält arbete i vpk, skulle vi kunna få majoritet här i kammaren för den rätta linjen. Det hänger alltså på vpk. Klarar inte vpk av detta blir det ingen rättvisa. Det hänger också på de skånska socialdemokraterna. Jag har redan förlorat hoppet om miljöpartiet.

Anf. 94 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara uttrycka min tillfredsställelse över Lars Bäckströms besked när det gäller båda dessa punkter. Jag hoppas att detta skall ge underlag inför nästa års behandling av resurser för narkotikabekämpningen, så att vi kan driva denna fråga ytterligare ett steg i den riktningen den bör drivas. Jag hoppas att även regeringspartiet har noterat detta inför nästkommande års behandling.

Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Det är näppeligen fråga om några genmälen utan mer artig-hetsfraser som just nu utbytes. Centern och vpk är tydligen överens.

Till ledamoten Lundgren vill jag säga att jag skall göra min del. Men jag kan ju förvisso inte bedriva ohelig kohandel. Så jag skall sträva på. Man får hoppas på viss generositet från den moderata sidan när det gäller vpk:s yrkande om att det skall råda likformighet vid behandling av taxeringar, upp-börd och skatterevisioner, så att vi får litet draghjälp där. Även moderaterna är väl intresserade av likformighet och rättssäkerhet. Det behövs då större ansvar hos riksskatteverket. Med det är en annan fråga. Vi kan inte ko-handla på det här viset, det vet jag, men dock!

Anf. 96 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Till kamrat Bäckström – jag vet förstås inte om det längre heter kamrat, för ni skall ju ta bort k i partinamn. Men till Lars Bäckström, det är väl neutralt, vill jag säga att vi i dag har väckt en motion med 24 hem-ställanspunkter för en bättre rättssäkerhet i beskattningen, för enhetlighet i taxeringen och för att skattskyldiga skall kunna känna sig trygga. Den kan-ske vi skall kunna få igenom om ni är beredda att ställa upp. Ansvaret ligger tungt på Lars Bäckström när det gäller linjen Simrishamn–Allinge.

Anf. 97 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag är den sist anmälde talaren och kanske den ende som bor i den regionen som berörs av den fråga som jag tänker ta upp, nämligen färjeförbindelsen mellan Simrishamn och Allinge. Det är inte med liten för-

våning man tar del av utskottsmajoritetens skrivning: Även det här året diskriminerar man den enda ort i vårt land med den här typen av kommunikationer.

Sydostskåningarna borde ha rätt att behandlas lika med andra orters invånare i vårt land. Utskottets företrädare Sverre Palm hänvisade här till att man har talat med danskarna och att de inte tycker så. Man kan faktiskt driva frågor på olika sätt och med olika tryck. Det gick ju till sist att få till stånd den lång rutt-klassificeringen av linjen mellan Ystad och Rönne. Då borde det faktiskt inte vara så märkvärdigt nu, när man har sett resultatet, att göra så även när det gäller Simrishamn och Allinge. Men om man bara lyfter på telefonluren och frågar vad danskarna säger om detta, får man naturligtvis det svar man önskar. Efter att ha lyssnat på danska vänner i t.ex. Nordiska rådet i vissa frågor med gemensamt nordiskt intresse, tror jag inte riktigt på att de resonerar så. Det är nog den kraft som man efterlyser från regeringens sida som skulle kunna ge ett resultat. Men den kraften är väl lika stark som i många andra sammanhang.

Det är synd att Sverre Palm inte finns kvar i kammaren, för han gjorde en del påståenden, som i och för sig Bo Lundgren har berört. Simrishamn–Allinge är den äldsta färjeförbindelsen på Österlen. Att säga att sommartrafik skulle vara något negativt tycker jag är alldeles fel. Denna del av vårt land satsar väldigt hårt på just turism. Det är turism som Simrishamn och Tomelilla kommuner har satsat sina största pengar på under senare år. Färjeförbindelsen till Bornholm är ett led i denna satsning. Man får lägga vilka bedömningar man vill på denna fråga, men i och med att man fick taxfree-försäljning mellan Ystad och Rönne ökade trafiken med 40 % förra året. Säkert nog tog man mycket från den andra linjen därför att linjerna inte var likvärdiga i detta avseende.

Sverre Palm för in argumentet att vi alla i denna kammare ju har ställt oss bakom Världshälsoorganisationens mål att minska spritkonsumtionen. Då skulle jag vilja fråga Sverre Palm, om han finns någonstans i grannskapet, om han kan ge mig ett besked på hur vår konsumtion kommer att minska därför att vi köper brännvinet på linjen Ystad–Rönne i stället för på linjen mellan Simrishamn och Allinge. Det skulle vara intressant att få veta hur konsumtionen skulle kunna minskas av det skälet! Men om man vill föra det politiska argumentet föreslår jag det enda rimliga, nämligen att vi tar bort all sprit på alla förbindelser som vi har med vårt land och andra länder. Det vore ju i alla fall att vara konsekvent.

Nu har vi majoritet. Lars Bäckström har gett indikationer på att det skulle kunna bli annorlunda. Det skall bli intressant att se hur våra kolleger från Kristianstads län kommer att ställa sig. De har ju motionerat i denna fråga, och det gör man ofta i motionstiden för att den lokala pressen skall kunna tala om hur välvilligt inställd man är. Men det behövs någonting från ord till handling. Den bittra verkligheten för en sådan handling inträffar om en liten stund när vi skall votera, – om man nu skulle vilja göra någonting för sin region. Det finns en motion från vpk där vice ordföranden Gudrun Schyman har ställt sig positiv till förslaget. Hon hade vissa anknytningar tidigare till Simrishamn. Jag förstår att hon har haft en ärlig avsikt. Det är synd att inte Lars Bäckström företrädde sitt parti i utskottet och kunde vara med på reser-

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till tullen
m.m.*

vationen. Då hade vi haft en annan majoritet redan i nuläget. Att bara motionera och inte visa någonting i handling kommer inte att hjälpa. Sydost-skåningarna kommer naturligtvis att vara väldigt intresserade av att se hur den kommande voteringen slår ut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 9.

Med detta anförande – under vilket talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – var överläggningen avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

11 § Anslag till SMHI och SGI

Föredrogs
trafikuskottets betänkande
1989/90:TU14 SMHI och SGI (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 98 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag skall fatt mig mycket kort. Kraven på förstärkning av resurserna till SMHI är verkligen ingenting nytt för vpk. Tvärtom har vi ställt sådana krav tidigare. Nu stödjer vi en motion som miljöpartiet har lämnat in, där sådana krav ställs som de vi har ställt tidigare.

När vi i Sverige och våra kuster drabbades av en allvarlig algblooming hade vi en väldigt kraftfull debatt i massmedierna och bland människorna. Man uttryckte sin förskräckelse över miljöförstöringen. Sedan gick det en tid, och tydligen sjönk förskräckelsen undan. När vi nu bl.a. vill ge SMHI förstärkta resurser för att SMHI bättre skall kunna hjälpa till vid övervakningen av havsmiljön och kunna skaffa utrustning, teknik o.s.v. som behövs, kan vi inte få majoritet. Jag nöjer mig med detta så länge och yrkar bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 99 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! De flesta vet att SMHI sysslar med väderprognoser och studerar klimatet. Mindre känt är att SMHI också sysslar med hydrologi, dvs. studerar hur vattnet rör sig i mark, grundvatten, strömmar, älvar och hav.

Liksom kunskaperna om luften, vädret och klimatet har blivit allt viktigare i takt med den tilltagande miljöförstöringen runt om i världen, blir också kunskaperna om vattnet och dess rörelser och egenskaper allt viktigare i bl.a. miljösammanhang. De alltmer frekventa ekologiska katastroferna i våra egna kusthav, i Östersjön och i Västerhavet, har med all önskvärd tydlighet påmint oss om behovet av långtgående åtgärder mot utsläpp av föroreningar och utplundring av havens resurser. Men det har också visat på hur bristfällig vår kunskap är om de bakomliggande processerna, om hur olika ämnen rör sig med vattnet i mark, vattendrag, sjöar och hav och hur detta förhåller sig till väder, klimat och mänskliga aktiviteter.

Redan i samband med förra årets budgetbehandling begärde SMHI ökade anslag för att kunna utveckla sin hydrologiska verksamhet. Då betonades problemet med översvämningar i delar av landet, frågetecknen kring skogs-

brukets påverkan av vattenföringen och naturligtvis havsmiljöfrågorna: Då beslutade riksdagens majoritet att inte tillgodose SMHI:s välmotiverade krav. Vi från miljöpartiet reserverade oss till förmån för SMHI:s krav.

Tyvärr verkar denna historia upprepa sig i dag. Även i år har majoriteten i riksdagens trafikutskott stött regeringens njugga inställning till den hydrologiska verksamheten hos SMHI, trots att det ändå handlar om små pengar, i år 7 milj. kr., som kan få mycket stor betydelse för såväl miljö som framtida välfärd. Även i år har vi från miljöpartiet tvingats reservera oss till förmån för investeringar i förstärkt övervakning av havsmiljön, förbättringar av mätningar av vattenföring i vattendrag och mark, osv. Jag vill peka på en artikel i DN i dag, som visar just hur viktig marken är när det gäller dessa miljöproblem. Man går in på hur försurningen fungerar. Försurningen är egentligen en funktion av vad som händer med vattnet i marken, och de ämnen som kan lösa sig i vattnet i marken.

Vi har också reserverat oss för att SMHI skall tilldelas pengar för datorer till det nya prognossystemet HIRLAM. Där rör det sig om 8 milj. kr. Regeringen, och majoriteten i trafikutskottet, vill däremot att dessa medel skall ta omvägen över statskontoret och civildepartementet.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till reservationen.

Anf. 100 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! En klar majoritet står bakom utskottets betänkande om anslag till SMHI och SGI. Endast en reservation från vpk och miljöpartiet har fogats till betänkandet.

Att till fullo bevilja de medel och tillgodose de önskemål som framgår av verks och myndigheters anslagsframställan är att göra det mycket lätt för sig. Det är den väg som reservanterna har valt, och det kan vara kortsiktigt populärt men är föga ansvarsfullt.

Utskottsmajoriteten har däremot sett till helheten och tagit hänsyn till att det finns begränsade resurser. Anslagen är väl avvägda med hänsyn till andra angelägna områden.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 101 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Yngve Wernersson tycker att man gör det lätt för sig när man tar miljöproblemen på fullaste allvar och anser att man skall utnyttja den kompetens som finns i landet, och låta den utvecklas på det sätt som är bäst på lång sikt. Jag tycker att det är beklagligt att socialdemokraterna inte har förstätt vidden av de här problemen och behovet av att ha en kompetent myndighet som verkligen så noga som möjligt mäter allting som man kan komma åt.

Det är faktiskt så att kunskaperna och mätdata på det här området är mycket bristfälliga. Det är en av orsakerna till att det är svårt för regeringen att komma med vettiga förslag på området.

Jag tycker att det skulle vara lätt att kunna ställa sig bakom det mycket modesta krav som SMHI har ställt. I de här sammanhangen är 7 milj. kr.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till SMHI
och SGI*

väldigt litet i förhållande till de enorma skadeverkningar som vi i dag ser av miljöproblemen i haven kring kusterna i vårt land.

Jag vill ännu en gång yrka bifall till reservationen.

Anf. 102 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! Roy Ottosson tycker att 7 milj. kr. är väldigt litet. Men för att kunna ge de pengarna i anslag måste man också ha dem. Det är mycket lätt för miljöpartiet att här hänvisa till att man skall öka anslaget med 7 milj. kr. Det är litet svårare att anvisa var man skall ta dem.

Anf. 103 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Yngve Wernersson är välkommen att ta del av miljöpartiets budgetförslag, där vi naturligtvis har balanserat både inkomster och utgifter. Vi har faktiskt en starkare budget än den som socialdemokraterna har lyckats prestera.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

12 § Anslag till postväsende

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU15 Postväsende (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 104 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Vår debatt skall handla om inriktningen av posten verksamhet fram till 1993. I postverkets egna målsättningar talas det om "nöjda kunder, personal som trivs samt tillräcklig lönsamhet". Det låter väl mysigt och fint. Men frågan är vilka förändringar som i praktiken förestår under de kommande åren. Ännu har vi inte fått se post- och teleutredningen, och vi vet inte hur det går med regeringens förslag att bankerna skall få ta sig in på ett av postens mer vinstgivande områden.

Det finns mycket i det nya språkbruket som påminner om tidigare utspel från statliga verksledningar och som väcker onda aningar, i varje fall hos mig.

I april 1987 skapade dåvarande SJ-chefen Furbäck braskande rubriker i pressen. Hans plötsliga utspel handlade om att statens järnvägar hamnat i en katastrofal ekonomisk situation. I en artikel i Dagens Nyheter stod det: "SJ:s förlust i år uppgår plötsligt till ofattbara 2,2 miljarder." Bakgrunden var att ledningen tog sig för att räkna in kostnaderna för framtida investeringar i järnvägsnätet. Det var en klar manipulation i ett alldeles bestämt syfte.

Herr Furbäcks propagandabudskap var att SJ skulle genomgå en "revolution i företagskultur". Han hade bl.a. det privata konsultföretaget Indevo till hjälp att formulera denna "vision". Så småningom erkände propagandisterna för den nyliberala linjen inom SJ: "Okej, så när som på någon järnväg i USA är det väl ingen annan järnväg i världen som räknar med att självfi-

nansiera verksamheten. Men om vi skall hanteras efter renodlade företags-ekonomiska principer måste resultatet förbättras med 2 miljarder.”

Ja, så var det med de nya principerna. Nu börjar de få fullt genomslag för järnvägen. På fredag, Margit Sandéhn, återstår det att se om regeringen vågar föreslå en utförsäljning, bl.a. till de transnationella bolagen, av godbitarna i vårt stomjärnvägsnät. Margit Sandéhn vet. Hon hade ett gruppsammanträde med sina kamrater i den socialdemokratiska gruppen i går, och de vet det som vi övriga inte får veta förrän på fredag.

Vad jag här nämner är en del av den nya järnvägshistorien. För nu kommer det lika plötsligt nya hotfulla rubriker, men denna gång gäller det posten. ”Storförlust hotar posten” kan vi läsa i Dagens Nyheter. Postchefen Ulf Dahlsten varnar för att den kan komma att förlora upp mot 1 miljard kronor om affärsbankerna släpps in som konkurrenter. Jag vet att detta är en befogad varning. Men Dahlstens manöver att peka ut glesbygdsservicen som den stora förlustboven i postdramat väcker inte bara farhågor; jag tycker att den är otillständig.

Det påstås att post- och teleutredningen, som snart presenterar sitt material, har siffror som visar att glesbygdens postservice kostar 1.2 miljarder kronor om året, men bara ger 400 milj. kr. i intäkter. Och så heter det i pressen att ”landets lantbrevbärrarlinjer gick alltså med 800 milj. kr. i förlust”! Samma procedur alltså som 1987 med SJ. Samma märkliga argument i privatkapitalistiska lönsamhetstermer.

Herr talman! Detta är oförskämt, med tanke på att just post- och teleutredningen skulle titta på statens regionalpolitiska och sociala ansvar. Frågan är om de direktiv som regeringen har gett kom till för att vinstkraven på postens verksamhet skulle öka. Det skulle jag väldigt gärna vilja ha svar på från Margit Sandéhn. Jag hoppas att hon hörde vad min fråga gällde.

Stora förändringar har redan skett inom posten. Vissa s.k. rationaliseringar är inte alltid rationella för hela samhället. Alltmer av postbefordran har flyttats över från järnväg till energikrävande och miljöförstörande transporter, framför allt med bil och flyg. Precis som vi säger i reservation nr 1 måste postens servicemål kombineras med ett miljöansvar. Sigge Godin återkommer enträget varje år med en motion om exemplet med postfrakterna på sträckan Stockholm–Vännäs. Vpk stöder denna motion i en reservation också i år. Men jag tycker att det är bedrövligt att majoriteten är så ängslig för att tillstyrka Sigge Godins krav på bättre posttransporter.

Frågan om ett kulturporto återkommer också varje år, tyvärr utan framgång. Vi som har reserverat oss för ett kulturporto vill markera hur viktig frågan är. Vi tänker inte vara med om att förhala frågan genom att vänta på att kommittén som utreder post- och televerksamheten eventuellt går oss till mötes. Det behövs ett lågt satt porto för att underlätta bl.a. bibliotekens förmedling över hela landet. Det här har vpk motionerat om och argumenterat för under många år. Därför är argumenten väl kända, och alla kulturvänner här i kammaren borde känna sitt ansvar.

Det gläder mig att kommunikationsminister Georg Andersson är närvarande. Då har han kanske också hört att det finns en oro och undran över det som förestår både på postområdet och på järnvägsområdet.

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

*Anslag till
postväsende*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de tre reservationer till TU:s betänkande som vpk har varit med om att avge.

Anf. 105 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Miljöpartiet de gröna står bakom två av de tre reservationer som har bifogats betänkandet om postväsendet. Bägge handlar om att posten skall utnyttja järnvägarna för sina transporter i så hög grad som möjligt. Skälen till detta krav är att de alternativa transportsätten, dvs. väg- eller flygtransporter, medför långt större negativ miljöpåverkan och misshushållning med energi. Vi menar att även postverket måste ta sitt ansvar för miljön.

Skälet till att majoriteten i trafikutskottet inte har kunnat ställa sig bakom dessa krav är att vi befärar att posten försenas och fördyras om den transporteras per järnväg. De menar att miljö- och energimålen i detta fall måste underordnas ekonomiska mål och servicemål.

De har alltså ännu inte insett att de miljöfarliga utsläppen och energianvändningen måste minska om mänskligheten skall kunna anpassa sig till naturens krav. Eller också tror de att man kan förhandla med naturen och få den att ge efter på sina krav till förmån för vår bekvämlighet. De lever helt enkelt kvar i den föreställning som har gett upphov till de gigantiska miljöproblem som vi nu står inför och som hotar den framtida välfärden, ja, rent av mänsklighetens framtid.

Majoriteten har denna inställning trots att motionären och folktoppartisten Sigge Godin i detta fall visar att servicen och ekonomin kan bli precis lika bra som den är nu med flyg, även om posten i högre grad utnyttjar järnvägen. Skälet till detta är att posten kan sorteras under resans gång i s.k. postkupéer. Ett konkret exempel är sträckan Stockholm-Vännäs, där posten tidigare gick i postkupé per järnväg men nu överförs till flyg, med oförändrad eller försämrad service som följd.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 106 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Om man tittar på det betänkande som vi nu behandlar visar det sig att det just i dessa frågor råder en ganska bred politisk enighet. Det finns tre reservationer, och jag skall kort kommentera de två som centern är med på.

Men jag vill också tala om att jag känner en viss oro för de tongångar som nu börjar höras från postverket när det gäller kostnaderna för glesbygds- och landsbygdsservice och möjligheterna att upprätthålla den. De frågorna behandlas inte i detta betänkande utan återkommer senare, när post- och teletredningen skall behandlas, men jag vill för min och centerns del redan nu slå fast att vi inte kommer att acceptera att det blir en försämrad postservice för människor som bor i glesbygden och på landsbygden.

Reservation 1 handlar om postens ansvar för en miljömässigt riktig transportorganisation. Här måste postverket naturligtvis, som andra verk och företag, på olika sätt verka för och se till att man i sin organisation, på det

sätt som man planerar sitt arbete, tar miljöhänsyn, så att man kombinerar effektivitet och ekonomi men inte glömmer miljön. Jag är övertygad om att det just inom postverkets verksamhetsområde finns mer att göra än vad man har gjort, och det handlar framför allt om att i ökad omfattning använda tåg för att transportera post, där man i postkupéer kan arbeta under tiden som transporten sker. Därför finns det anledning att göra ett tillkännagivande, så att större hänsyn tas på detta område i den fortsatta verksamheten.

Sedan handlar det om införande av ett särskilt kulturporto. Det har i Sverige drivits en kampanj som heter Hela Sverige skall leva, och det talas också i andra sammanhang om hur viktigt det är att hela landet får utvecklingsmöjligheter. Vi vet också att en av de förutsättningar som behövs för att orter och regioner skall kunna utvecklas i positiv riktning är tillgång till kultur av olika slag tillsammans med kommunikationer, utbildning osv.

Just när det gäller tillgången till bra kultur, t.ex. litteratur, film och annat, måste vi medverka till att distributionen kan ske till rimliga kostnader. Posten har ett alldeles utmärkt distributionssystem, där böcker, videogram, film m.m. snabbt kan skickas till alla orter i vårt land. Problemet är att verksamheten har blivit alldeles för dyr sedan det s.k. kulturportot avskaffades. Konstruktionen av de senaste portohöjningarna har också varit sådan att just tyngre försändelser har drabbats väsentligt hårdare än normala 20-gramsbrev. Det innebär att portot för distribution av t.ex. kvalitetsfilm som skall visas på mindre orter ute i landet i dag är nästan lika högt som själva filmhyran. Det är bara ett exempel på att proportionerna har blivit fullständigt felaktiga.

Därför har vi med anledning av en centermotion avgivit en reservation där vi kräver införande av ett kulturporto.

Denna fråga är redan tillräckligt belyst, och det är fullt klart att ett kulturporto är nödvändigt. Det finns därför ingen anledning att avvakta post- och teletredningen, även om den i sina tilläggsdirektiv har fått i uppgift att titta på den frågan. Det finns inget behov av ytterligare utredning. Det är bara att konstatera fakta och dra den slutsats som vi har gjort, dvs. att ett kulturporto behöver införas.

Vi har också i ett särskilt yttrande tagit upp problematiken med glesbygdservicen, inte minst i skärgårdsområdena. Vi har valt att inte avge någon reservation, eftersom frågan återkommer senare i samband med post- och teletredningen. Vi har ändå velat markera vår inställning i det särskilda yttrandet.

Jag yrkar bifall till de reservationer som centern har varit med om att avge.

Anf. 107 MARGIT SANDEHN (s):

Herr talman! I det betänkande som vi nu behandlar, angående postens verksamhet under tvåårsperioden 1991–1993, är riksdagens krav på posten bl.a.

att posten skall ge god grundläggande postservice till så väl stora som små kunder i hela landet och till rimliga priser samt

att produktionssystemet skall vara uppbyggt så att i princip 100 % av normalbrev kan nå fram över natten.

Under 1988 och under första halvåret 1989 var det i genomsnitt 94 % av

normalbrev som kom fram över natten. Men riksdagens krav är att andelen normalbrev som går fram över natten skall vara minst 95 %.

Postens verksamhet skall vara så effektiv att den möjliggör ekonomisk överlevnad och ger ett genomsnittligt överskott som motsvarar 5 % av rörelseintäkterna.

Elving Andersson tongångar innehåller en viss oro för försämrad service, framför allt i glesbygden. Jag vill tala om för Elving Andersson att ett av direktiven till post- och teleutredningen gäller detta. Vi har mycket noga penetrerat och gått igenom det. Jag kan lova Elving Andersson att vi försöker göra allt vi kan.

Herr talman! Till utskottets betänkande har fogats tre reservationer. Den första reservationen, av centerpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet, tar upp postens ansvar för en miljömässigt riktig transportorganisation.

Utskottet behandlade vid förra riksmötet en motion med likalydande motionsförslag. Utskottsmajoriteten har samma inställning i år som vi hade i fjol, att vid övernattningsbefordran måste posten ta hänsyn till bl.a. den tidpunkt då dagens post kan vara klar för avtransport från ett område till ett annat, när det gäller val av transportmedel, som ytterst styrs av kundernas krav på snabba posttransporter.

Transportnätet består av en kombination av flyg, tåg, postkupé och bil. Jag kan tala om för Viola Claesson, Roy Ottosson och Elving Andersson att vi har ökat transporter på järnväg och kommer att göra det även i fortsättningen. Men det måste vara posten som själv beslutar om hur man på snabbaste sätt skall transportera post mellan olika områden och inom ramen för de servicemål beträffande brevbefordran som riksdagen ställer upp.

Posten har ju, under senare år, utsatts för ökad konkurrens genom bl.a. utvecklingen av olika medel som snabbt överför information. Därför är det ytterst angeläget att posten har ett snabbt och väl fungerande transportsystem.

Jag ber att få yrka avslag på reservation 1.

Reservation 2 av vpk och miljöpartiet gäller postkupéer på sträckan Stockholm-Vännäs.

Detta är en fråga som har behandlats i utskottet vid två tidigare tillfällen. Utskottet har samma uppfattning i dag som vi hade i trafikutskottets betänkande 1988/89:9 och anser inte att det bör ankomma på riksdagen att uttala sig i fråga om hur post bör transporteras och behandlas på sträckan Stockholm-Vännäs. I betänkandet redovisades också uppgifterna om tidsramar för postdistributionen till Umeåområdet. Jag yrkar avslag på reservation 2.

Reservation 3 av centerpartiet och vpk rör införande av kulturporto.

Detta är en fråga som behandlades i trafikutskottets betänkande 1987/88:12 och med anledning av utskottets initiativ har post- och teleutredningen fått i uppdrag att överväga frågan om införande av ett s.k. kulturporto.

Då frågan är under utredning och i avvaktan på denna, yrkar jag avslag på reservation nr 3.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i dess helhet i trafikutskottets betänkande 15.

Anf. 108 VIOLA CLAEÏSSON (vpk):

Herr talman! Margit Sandéhn upprepar vad som är postens grundläggande service och vad det innebär. Men det räcker inte, Margit Sandéhn, att vi får höra att det står på papperet. Det räcker inte heller, tycker jag, att varje gång vi diskuterar motioner och reservationer på t.ex. postens område säga att i betänkandet förra året eller i betänkandet 1987 svarade utskottet så och så.

Vi som har tagit upp de frågor som vi har argumenterat för här och som har ställt krav t.ex. på postens område nöjer oss inte med hur verksamheten ser ut nu, utan vi ställer ytterligare krav. Vi vill ha förändringar. Då gäller det för er att argumentera emot de förslag till förändringar som vi har lagt fram.

Jag ägnade största delen av mitt förra anförande åt att visa vilken oro jag känner när jag hör sådana argument som de som postgeneralen Ulf Dahlsten har fört fram, när han resonerar om de enorma förluster som görs på landets lantbrevbärlinjer. Det handlar naturligtvis om oron för att servicen i glesbygd och utanför tätbefolkade områden skall försämrats om man börjar tala om förluster på de områdena. Det var därför, Margit Sandéhn, jag ställde frågan varför direktiven till post- och teleutredningen lät som de gjorde.

Som jag uppfattade Margit Sandéhn ville hon lugna oss. Jag hoppas att hon har insikter, att hon vet vad utredningen kommer att handla om. Det handlar i så fall definitivt inte om att ställa ökade lönsamhetskrav på posten, utan om en vilja att öka den sociala servicen och den regionalpolitiska nyttan genom de åtgärder man föreslår. Jag litar alltså på det, Margit Sandéhn.

Skulle utvecklingen gå i den riktning som antyds då man vill öka konkurrensen och bankernas möjligheter att konkurrera med posten för att i sin tur pressa posten till eftergifter på de serviceområden som vi anser vara viktiga, t.ex. ta ut avgifter på lantbrevbärlinjer m.m., är det riktigt illa ställt. Jag förstär att vi inte kan få fullständigt klara besked nu. Vi får väl vänta tills utredningen kommer.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga till Margit Sandéhn. Hon sade någonting om att postbefordran med järnväg har ökat. Men frågan är, Margit Sandéhn, eftersom mängden har ökat över lag, om postens andel av den totala befordran på järnväg har ökat. Har postbefordran ökat över lag är det klart att den kan ha ökat också på järnväg, även om man har flyttat ut väldigt mycket till landsvägstransport och till flyg. Det är där vår oro ligger. Vi vill bromsa den utvecklingen. Vi vill frakta så mycket som möjligt både effektivt och miljövänligt.

Anf. 109 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Margit Sandéhn sade att uppfattningen är densamma som tidigare om huruvida posten i första hand skall gå per järnväg eller inte. Det är med beklagande jag noterar det. Det är just den inställningen som har lett fram till de miljöproblem trafiken gett oss. Det är andra mål som kommer först. Miljön får vi fixa på sluttampen, om det räkar bli pengar eller tid över. Det är den vanliga inställningen. Det är det vi måste ändra på, om vi någonsin skall komma åt dessa problem.

Det är svårt att förstå varför inte utskottets majoritet kan gå med på att riksdagen uttalar att även posten skall ta sitt miljöansvar och i första hand

använda de mest miljöriktiga transportmedlen, även om det ger marginella förluster i snabbhet och service. Jag kan inte se hur vi skulle kunna kompromissa bort naturens krav på det sätt som socialdemokraterna tycks förut-sätta.

Även om detta är en liten och begränsad fråga är den principiellt intres-sant, just för att den visar på den attityd som ligger till grund för de miljöpro-blem vi har.

Jag vill yrka bifall till de två reservationerna igen.

Anf. 110 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Margit Sandéhn kommenterade en oro som jag gav uttryck för i mitt första inlägg beträffande den framtida nivån på servicen till männi-skor som bor i glesbygd och på landsbygd och säger att post- och teleutred-ningen mycket noggrant har penetrerat detta. Jag är medveten om att det har varit utredningens huvuduppgift att se på det här, men jag blir inte lugnad av beskedet att man har penetrerat detta, utan oron kvarstår. Jag blir inte lug-nad förrän riksdagen fattat beslut om att servicen inte skall försämrast.

Också när det gäller kulturportot hänvisar Margit Sandéhn till de tilläggs-direktiv som post- och teleutredningen har fått. Men vad jag inte kan förstå är vad som behöver utredas i detta sammanhang. Håller inte Margit Sandéhn med om att det av de skäl som jag redogjort för tidigare – att man behöver kunna distribuera böcker, film, kvalitetsvideogram osv. över hela landet – behövs ett kulturporto? Om vi är överens om att det behövs och att det inte får bli för dyrt, förstår jag inte vad som behöver utredas. Då behöver vi bara konstatera att detta behov föreligger och fattar ett beslut i dag. I så fall slip-per vi en ytterligare fördröjning på detta område.

Jag är dessutom mycket skeptisk till de resultat som post- och teleutred-ningen kan komma fram till när det gäller kulturportot. Jag tror inte att vi har alltför mycket att vänta oss därifrån i den frågan.

Anf. 111 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Först några ord till Viola Claesson. Många av frågorna tas ju upp i utredningen, och när det gäller lantbrevbärlinjererna är ingenting bestämt. Men det är alldeles klart att transportbefordran med järnvägen har ökat.

Jag får be Viola Claesson att vänta tills utredningen är klar och har lagt fram sitt betänkande och till dess att vi sedan fått ett förslag till riksdagen. Utredningen skall också bl.a. formulera postens regionalpolitiska och so-ciala ansvar och därvid granska postens riktlinjer för servicestandard i gles-bygden. Därför är det viktigt att man avvaktar utredningens resultat.

Roy Ottosson säger att man skall ta sitt miljöansvar. Ja, det är alldeles riktigt, men man måste i första hand se till att servicen upprätthålls och att 95 % av behovet av övernattbefordran kan tillgodoses. Detta har riksdagen uttalat, och det måste vi rätta oss efter. Det gäller då inte bara närbefordran av post utan också postbefordran mellan de södra och de norra delarna av landet. Jag menar att det är viktigt att man upprätthåller den servicen som riksdagen en gång har beslutat att vi skall ha.

Till Elving Andersson: Vi har inte fått några tilläggsdirektiv beträffande

kulturportot, utan det är fråga om direktiv som fanns med från början. Jag menar att man måste vänta tills utredningen kommer med sitt förslag beträffande kulturportot. Man kan inte i dag här i kammaren besluta hur vi skall förfara beträffande ett eventuellt kulturporto. Elving Andersson förstår säkerligen lika bra som jag att man måste vänta med detta.

Jag tycker för övrigt att Elving Andersson inte behöver vara så orolig, med tanke på att det faktiskt också finns en centerpartist med i utredningen. Om Elving Andersson talar med denne, skall han säkerligen förstå anledningen till att vi här inte i dag kan besluta om ett kulturporto.

Anf. 112 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag förstår inte hur Margit Sandéhn kan tro att vi skall känna oss så lugnade av att det pågår en utredning som skall lägga fram förslag. Ibland läcker vissa signaler ut om utredningar och förslag som vi ännu inte har fått se, och vi hörde alldeles nyss Elving Andersson säga att han, trots att centern har en representant i utredningen, inte har några större förhoppningar om att det skall bli ett sådant kulturporto som vi har krävt ända sedan det föregående avskaffades. Denna fråga behöver inte alls utredas. Vi vet fuller väl varför detta porto behövs och att det behövs. Beslutet härom skulle vi alltså mycket väl kunna fatta nu. Benägenheten att dra ärenden i långbänk för att spara pengar känner vi till, och den bädar inte gott för kulturen i Sverige.

Men det som jag tänkte mest på i Margit Sandéhns inlägg var hennes uttalande att post- och teleutredningens uppgift är att granska postens riktlinjer för statens regionalpolitiska och sociala serviceansvar. Ja, det är riktigt, men vad man kan börja befara, Margit Sandéhn, är ju att de riktlinjerna kommer att ändras på ett sådant sätt att servicen i t.ex. glesbygd inte förbättras, som många har krävt, utan kanske t.o.m. försämras jämfört med i dag. Vi har inte fått några som helst garantier, utan vi tvingas vänta och se vilket budskap utredningen har.

Anf. 113 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag noterar att Margit Sandéhn bekräftar mitt påstående att andra mål än miljömålen skall tillgodoses i första hand, även om det går ut över miljön och även om de andra målen drabbas av endast marginella effekter. Vi har här diskuterat postbefordran med järnväg, postkupéer osv. I de motioner som föranlett detta betänkande påvisas att detta får endast marginella effekter eller knappast några negativa effekter alls på servicegraden, men mycket positiva miljöeffekter. Ändå vill man från majoritetens sida inte gå med på det. Det är just den inställningen som gör att vi knappast kan klara miljöproblemen.

Jag vill också med anledning av den debatt som här förts om den utredning som ännu inte är färdig och som miljöpartiet inte är representerat i säga att vi kommer att kommentera den när dess resultat har lagts fram. Jag vill nu bara peka på de särskilda yttranden om regionalpolitiska aspekter på postens verksamhet som fogats vid betänkandet och som miljöpartiet ställt sig bakom.

Anf. 114 MARGIT SANDEHN (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag är mycket förvanad över Viola Claessons fråga varför jag inte kan tala om hur det kommer att bli. Hon måste veta att man avvaktar en utrednings arbete tills det är klart och tills den har framlagt sitt förslag. Man kan inte föregripa en utredning, Viola Claesson.

Anf. 115 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Nej, Margit Sandéhn, jag har inte begärt det. Men det finns anledning att börja känna oro, eftersom det har visat sig att direktiven inte handlar om att skapa riktlinjer för en bättre service utan kanske om att ställa hårdare lönsamhetskrav. Jag gav flera bevis för att man bör hysa den oron, Margit Sandéhn. Jag vet att jag inte kan pressa fram några ställningstaganden. Det kan man inte göra från en minister och ännu mindre från Margit Sandéhn.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

13 § Anslag till luftfart

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1989/90:TU16 Anslag till Luftfart (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 116 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Detta betänkande handlar om anslag till luftfart. Ett av bidragen avser kommunala flygplatser. Vi har från miljöpartiets sida sagt att den typen av bidrag skall gå till de områden där sådana är regionalpolitiskt motiverade, inte till flygplatser där man kan klara ifrågavarande trafikbehov med hjälp av snabbtågsutbyggnad eller liknande.

När jag ser på hur detta anslag hanterades förra året konstaterar jag att det faktiskt har gått till flygplatser som enligt min mening inte skall ha sådana bidrag, eftersom transporterna i stället kan ske med järnväg. Det gäller t.ex. Dala Airport, Gävle – Sandviken, kanske t.o.m. Hudiksvall och Söderhamn. Bygger man ut snabbtågsstandarden längs Ostkustbanan, behövs egentligen inte dessa flygplatser. I varje fall behöver de inte subventioneras med statliga medel.

Nu har vi i trafikutskottet kommit överens om att betänkandet skall behandla enbart budgetanslaget, inte inriktningen av luftfartspolitik. Den kommer att behandlas i ett senare sammanhang. Därför finns det heller ingen reservation vid betänkandet. Däremot finns det ett särskilt yttrande, där jag tar upp dessa frågor.

Anslaget om 14 milj. kr. kommer att behövas, men det bör gå till flygplatserna i Norrlands inland, inte till dem som ligger längs kusten eller i sådana lägen där det finns goda järnvägsförbindelser.

Anf. 117 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

Anslag till luftfart

Herr talman! I trafikutskottets betänkande 1989/90:TU16 behandlas budgetpropositionens bilaga 8, avsnitt F Luftfart. I betänkandet finns inga reservationer utan enbart ett särskilt yttrande. Jag ser det som ett tecken på att det finns en ganska bred uppslutning kring svensk luftfartspolitik.

Det särskilda yttrande som Roy Ottosson har pläderat för anser jag mig i dag inte ha anledning att göra några utförligare kommentarer till. Jag uppfattar det mer som en flaggning för vad som komma skall från vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet, när vi vid ett senare tillfälle skall behandla luftfartens inriktning och utveckling.

I det särskilda yttrandet framhålls att bidrag inte skall utgå till kommunala flygplatser på orter med goda tågförbindelser. Men man skall kanske vara litet försiktig med denna generella bedömning, eftersom resmålen för flyg och järnväg inte alltid är samma orter.

Herr talman! Vi får återkomma till detta ärende vid ett senare tillfälle, varför jag nu inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

14 § Beslut

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkanden 1989/90:KU27 och KU32, skatteutskottets betänkanden 1989/90:SkU22, SkU23 och SkU24 samt trafikutskottets betänkanden 1989/90:TU14, TU15 och TU16.

Konstitutionsutskottets betänkande KU27

Mom. 1-12

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13 (riksdagsarvodet)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 22 för reservationen av Hans Leghammar. 1 ledamot avstod från att rösta.

Konstitutionsutskottets betänkande KU32

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (resursförstärkning)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 39 för reservationen av tredje vice talman Bertil Fiskesjö och Hugo Andersson.

Skatteutskottets betänkande SkU22

Mom. 2 (avtrappningen mot annan inkomst än lön)

Utskottets hemställan bifölls med 183 röster mot 135 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Mom. 3 (avtrappningen mot förmögenhet)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 98 för reservation 2 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU23

Mom. 1 och 2 (anslag till riksskatteverket, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 39 för reservation 1 av Gösta Lyngå och Maggi Mikaelsson.

Mom. 3 (lokalisering av riksskatteverkets verksamhet med fastighets-taxering till Lindesberg)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 26 för reservation 2 av Gösta Lyngå.

Mom. 4 (ett centralt koncernregister)

Utskottets hemställan bifölls med 183 röster mot 135 för reservation 3 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 5–10

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU24

Mom. 1 (resurser för narkotikabekämpning, m.m.)

Först biträdde reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. med 82 röster mot 77 för reservation 2 av Kjell Johansson m.fl. 158 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 161 röster mot 82 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. 74 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (resurser för kontrollen av illegal införsel av alkohol)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (tullbevakningen av Norrlands kust)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (samarbete mellan tull och polis)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 7 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Prot. 1989/90:80

7 mars 1990

Mom. 11 (färjetrafiken i Öresund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (färjelinjen Simrishamn–Allinge)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 140 för reservation 9 av Bo Lundgren m.fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (skattefri servering i Gotlandstrafiken, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (tulltillägg)

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 100 för reservation 11 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 15 (tulltillägg i fråga om mervärdeskatt vid import)

Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 134 för reservation 12 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 16 (tullförrättningsavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (skattefri ankomstförsäljning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (temporär tullfrihet i visst fall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (import av avelsdjur)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU14

Mom. 3 (medelsanvisning för SMHI:s investeringar)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 40 för reservationen av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU15

Mom. 2 (postens ansvar för en miljömässigt riktig transportorganisation)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 74 för reservation 1 av Elving Andersson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (postkupéer på sträckan Stockholm–Vännäs)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 46 för reservation 2 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (införande av ett kulturporto)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 60 för reservation 3 av Elving Andersson m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU16

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Anmälan om kompletteringsval till valprövningsnämnden, skatteutskottet och socialutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser anmält Anita Modin som suppleant i valprövningsnämnden efter Mona Sahlin samt Marianne Andersson i Gislaved som suppleant i skatteutskottet och socialutskottet efter Sven-Erik Alke-mark.

Tredje vice talmannen förklarade utsedda till

suppleant i valprövningsnämnden

Anita Modin (s)

suppleant i skatteutskottet

Marianne Andersson i Gislaved (s)

suppleant i socialutskottet

Marianne Andersson i Gislaved (s)

16 § Bordläggning

Prot. 1989/90:80

7 mars 1990

Anmälades och bordlades

Proposition

1989/90:114 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder. m.m.

Förslag

1989/90:9 Riksdagens revisorers förslag angående stödet till experimentbyggandet

Motion

med anledning av prop. 1989/90:97 om upphävande av sanktioner mot Namibia

1989/90:U7 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m)

17 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 7 mars

1989/90:138 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om färjetrafiken över Östersjön från Stockholmsområdet:

Färjetrafiken från Stockholm över Östersjön har under åren tillväxt kraftigt, och en ny stor expansionsperiod är att vänta. Från att ha varit helt dominerad av Finlandstrafiken tillkommer nu trafiken till de baltiska republikerna, som så småningom kan förväntas få en mycket stor omfattning. Det är också rimligt att räkna med en betydande ökning av trafiken till Leníngrad. Av miljöskäl finns det också anledning att uppmuntra en färjetrafik från Stockholmsregionen till Polen och Tyskland.

Sjötrafik har stora fördelar framför andra trafikslag ur energihushållnings- och miljösynpunkt. Den har dessutom ett rekreativsvärde. Samtidigt får man inte bortse ifrån att färjetrafiken också har betydande egna miljöproblem som måste åtgärdas.

En omfattande färjetrafik i det känsliga område och den unika naturmiljö som Stockholms skärgård utgör är inte önskvärd. Effekterna längs stränderna och på bottenmiljön är inte acceptabla. Till det förekommer förorenade utsläpp till luft och vatten.

Frågan om färjetrafikens effekter i Stockholms skärgård har nu tillsatts genom förslaget om en ny färjeled genom Rödskobbsfjärden utanför Sandhamn. Rödskobbsfjärden är ett förhållandevis orört område med ett mycket stort skyddsvärde. Förslaget skulle innebära betydande ingrepp i form av sprängningar och en bestående miljöbelastning genom den trafik som skulle uppstå. Det har föranlett allvarliga invändningar från de miljövårdande myndigheterna i regionen och starka protester från skärgårdsbefolkningen.

Färjetrafiken skapar också miljöproblem i Stockholms innerstad på grund av den tunga lastbilstrafik och personbilstrafik den alstrar. Redan nu vore det önskvärt att reducera den belastning på luftmiljön och på det centrala vägnätet som biltrafiken till och från färjorna innebär. En ökande sådan trafik kan inte godtas.

Den låt-gå-politik som hittills präglat regeringens hållning till färjetrafikens utveckling i Stockholms skärgård är inte försvarbar. Å ena sidan finns det all anledning att uppmuntra färjetrafikens utveckling som alternativ till andra trafikslag. Å andra sidan står stora riksintressanta miljövärden på spel.

Regeringen borde nu i samverkan med regionala och lokala myndigheter och de berörda rederierna ta fram en generalplan för färjetrafiken från Stockholmsregionen till länderna på andra sidan Östersjön. Syftet med den bör vara att åstadkomma de miljömässigt bästa lösningarna och bl.a. minimera trafiken genom Stockholms skärgård.

En viss trafik av kryssningskaraktär, med fartyg av måttlig storlek och som i övrigt motsvarar högt ställda miljökrav, bör kunna tillåtas till och från Stockholm. I övrigt bör trafiken till Finland och Leningrad samlas till Kapellskär utanför Norrtälje och Hargshamn.

Hargshamn har redan nu järnvägsförbindelse, vilket är en fördel med hänsyn till strävandena att föra över så mycket som möjligt av den tunga godstrafiken på järnväg. Det finns starka skäl som talar för en järnvägsförbindelse också till Kapellskär. Detta skulle kunna ske antingen genom att Roslagsbanan byggs om till normalspår, förbinds med stambandenätet och förlängs till Norrtälje och Kapellskär. Ett annat intressant alternativ är att fortsätta den planerade Arlandabanan till Norrtälje och Kapellskär.

Kapellskär är också en tänkbar hamn för trafik till Estland. I övrigt bör Nynäshamn bli huvudhamn för trafiken till de baltiska republikerna, Polen och Tyskland. Detta borde kombineras med en upprustning av vägförbindelserna med Stockholm och Södertälje samt en utbyggnad av Nynäsbanan till dubbelspår.

En generalplan för Östersjötrafiken bör också förenas med en översyn av gällande miljöregler. Det är inte godtagbart att fartygen ute till havs använder sig av starkt förorenande brännoljor och inte heller att förorenande utsläpp sker i vattnet. Här krävs överenskommelser med såväl de berörda staterna som rederierna i syfte att få striktare miljökrav och en säkrare tillämpning av de regler som gäller.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag ställa följande fragor till kommunikationsministern:

1. Är statsrådet beredd att ta initiativ till tillkomsten av en generalplan för färjetrafiken från Stockholmsregionen till länderna på andra sidan Östersjön i syfte att åstadkomma de miljömässigt bästa lösningarna?
2. Är statsrådet beredd att medverka till att inga nya farleder för färjetrafik öppnas i avvaktan på en sådan generalplan?
3. Är statsrådet beredd att medverka till skärpta internationella miljökrav för färjetrafiken på Östersjön och en striktare tillsyn?

Meddelades att följande frågor framställts

den 6 mars

1989/90:438 av *Karl-Gösta Svenson* (m) till kommunikationsministern om upprustning av Blekinge kustbana:

Kommunikationsministern har i interpellationssvar den 11 december 1989 om järnvägstrafiken i Blekinge uttalat att 150 milj. kr., fördelat på en fem-årsperiod, kommer att lämnas i bidrag för upprustning av Blekinge kustbana i den mån regionen beslutar sig för att satsa på fortsatt järnvägstrafik. Vid fördelningen av de s.k. länstrafikanslagen visar det sig att utlovade bidragsmedel för upprustning av Blekinge kustbana saknas.

När kommer regeringen att infria det av kommunikationsministern givna löftet om ett vidgat länstrafikanslag à 150 milj. kr. för upprustning av Blekinge kustbana?

den 7 mars

1989/90:439 av *Lars Ernestam* (fp) till miljöministern om vinningsrekvisitet i miljöskyddslagen

Det har nu blivit bekant att Scandust AB slipper straff fastän man under ett års tid släppt ut cyanid i hamnbassängen i Landskrona.

Anledningen är att företaget inte anses ha gjort någon ekonomisk vinst på giftutsläppet. I miljöskyddslagen § 52 står det nämligen att miljöskyddsavgift bara skall tas ut om överträdelsen medfört ekonomiska fördelar för den som förorenar.

Folkpartiet har under flera år motionerat för att få bort det s.k. vinningsrekvisitet ur miljöskyddslagen, men motionen har alltid tidigare avslagits. I höstas beslöt emellertid riksdagen att bl.a. det nämnda yrkandet borde överlämnas till miljöskyddslagkommittén och att detta skulle ges regeringen till känna.

Mot bakgrund av det inträffade vill jag nu fråga statsrådet om det inte finns skäl att agera snabbare och redan nu ta bort vinningsrekvisitet ur miljöskyddslagen.

1989/90:440 av *Isa Halvarsson* (fp) till kommunikationsministern om det nya teoretiska körkortsprovet:

Från flera håll slås nu larm om svårigheter i det nya teoretiska körkortsprovet. Enligt uppgifter som jag fått från några körskolor är det endast ca 1 av 11 elever som klarar provet. Anledningen sägs vara att många helt enkelt inte förstår själva frågeställningarna i frågan. Något måste ju vara fel i provet när 10 av 11 elever kuggas.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern om han vidtagit eller kom-

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

mer att vidta några åtgärder för att undanröja olägenheten med det nya teoretiska körkortsprovet?

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.35.

In fidein

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1989/90:80
7 mars 1990

Onsdagen den 7 mars

1 § Regeringsförklaring och partiledardebatt	1
Statsminister Ingvar Carlsson	
Carl Bildt (m)	
Bengt Westerberg (fp)	
Olof Johansson (c)	
Lars Werner (vpk)	
Per Gahrton (mp)	
2 § Meddelande om information från regeringen	43
Tredje vice talmannen	
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	43
4 § Riksdagens förvaltningskontors förslag om anslag på tilläggsbud- get budgetåret 1989/90	44
Konstitutionsutskottets betänkande KU26	
Kungliga hov- och slotsstaterna	44
Konstitutionsutskottets betänkande KU28	
Anslag till allmänna val	44
Konstitutionsutskottets betänkande KU29	
Stöd till politiska partier	44
Konstitutionsutskottets betänkande KU34	
Inbördes rättshjälp Sverige–Polen	44
Justitietutskottets betänkande JuU17	
Anslag till statsrådsberedningen m.m.	44
Justitietutskottets betänkande JuU18	
Kommunikationsdepartementet m.m.	44
Trafikutskottets betänkande TU13	
Beslut	44
5 § Meddelande om samlad votering	44
6 § Riksdagens budget	44
Konstitutionsutskottets betänkande KU27	
Debatt	
Inger Schörling (mp)	
Olle Svensson (s)	
<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
7 § Anslag till datainspektionen	46
Konstitutionsutskottets betänkande KU32	
Debatt	
Bengt Kindbom (c)	
Kurt Ove Johansson (s)	
<i>Beslut fattades under 14 §</i>	

8 §	Extra avdrag för pensionärer	50
	Skatteutskottets betänkande SkU22	
	Debatt	
	Hugo Hegeland (m)	
	Kjell Johansson (fp)	
	Görel Thurdin (c)	
	Torsten Karlsson (s)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Lars Bäckström (vpk)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
9 §	Anslag till skatteförvaltningen, m.m.	65
	Skatteutskottets betänkande SkU23	
	Debatt	
	Görel Thurdin (c)	
	Lars Bäckström (vpk)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Bruno Poromaa (s)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
10 §	Anslag till tullen	74
	Skatteutskottets betänkande SkU24	
	Debatt	
	Bo Lundgren (m)	
	Leif Olsson (fp)	
	Rolf Kenneryd (c)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Sverre Palm (s)	
	Lars Bäckström (vpk)	
	Wiggo Komstedt (m)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
11 §	Anslag till SMHI och SGI	90
	Trafikutskottets betänkande TU14	
	Debatt	
	Viola Claesson (vpk)	
	Roy Ottosson (mp)	
	Yngve Wernersson (s)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
12 §	Anslag till postväsendet	92
	Trafikutskottets betänkande TU15	
	Debatt	
	Viola Claesson (vpk)	
	Roy Ottosson (mp)	
	Elving Andersson (c)	
	Margit Sandéhn (s)	
	<i>Beslut fattades under 14 §</i>	
13 §	Anslag till luftfart	100
	Trafikutskottets betänkande TU16	
	Debatt	
	Roy Ottosson (mp)	

14 § Beslut	101
Konstitutionsutskottets betänkande KU27	101
Konstitutionsutskottets betänkande KU32	101
Skatteutskottets betänkande SkU22	101
Skatteutskottets betänkande SkU23	102
Skatteutskottets betänkande SkU24	102
Trafikutskottets betänkande TU14	103
Trafikutskottets betänkande TU15	104
Trafikutskottets betänkande TU16	104
15 § Anmälan om kompletteringsval till valprövningsnämnden, skat- teutskottet och socialutskottet	104
16 § Bordläggning	105
17 § Meddelande om interpellation 1989/90:138 av Pär Granstedt (c) om färjetrafiken över Öster- sjön från Stockholmsområdet	105
18 § Meddelande om frågor 1989/90:438 av Karl-Gösta Svenson (m) om upprustning av Blekinge kustbana	107
1989/90:439 av Lars Ernestam (fp) om vinningsrekvisitet i mil- jöskyddslagen	107
1989/90:440 av Isa Halvarsson (fp) om det nya teoretiska kör- kortsprovet	107

